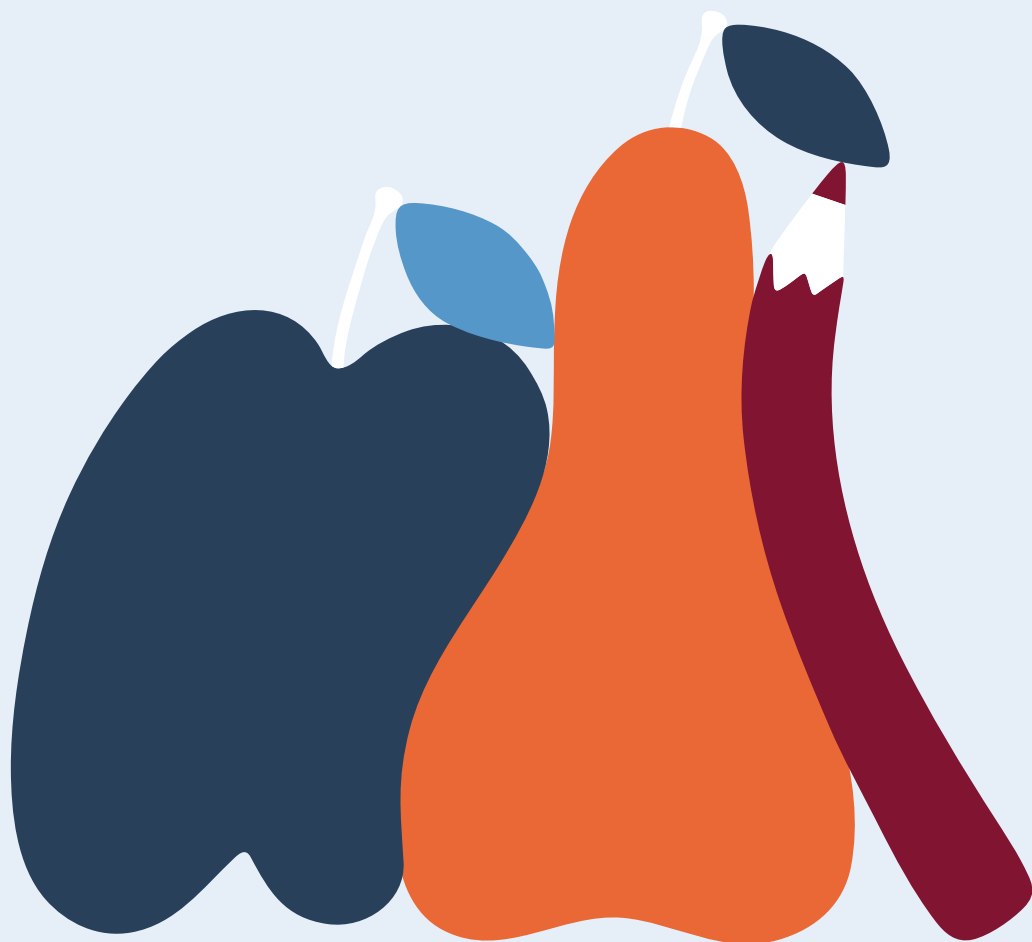

Årsredovisning 2022

Innehåll

Generaldirektören har ordet	4
Om Specialpedagogiska skolmyndigheten	6
Intern styrning och kontroll	7
Åtterrapporering av regeringsuppdrag: Agenda 2030	8
Nuläget för våra målgrupper 2022	9
Resultatredovisning	11
Målbild 2022 och måluppfyllelse	11
Specialpedagogiskt stöd	16
Chefen för verksamhetsområdet har ordet	17
Råd och stöd via webb, sociala medier och telefon	18
Kvalitetsdialoger	23
Fortbildning och stödmaterial	25
Specialpedagogisk rådgivning	27
Resurscenter gör specialpedagogiska utredningar	31
Läromedel	34
Statsbidrag	37
Åtterrapporering av regeringsuppdrag	42
Kostnader specialpedagogiskt stöd	45
Specialskola	46
Våra målgrupper och specialskolor	46
Chefen för verksamhetsområdet har ordet	47
Språk och kommunikation	48
Utbildning i specialskolan	50
Resultat uppdelat på regionala skolor och Hällsboskolor	55
Fritidshem	58
Elevers inflytande, rättigheter och trygghet	59
Boende för elever i specialskolan	62
Utåtriktad utbildning i svenskt teckenspråk för elever i grundskolan	63
Kostnader Specialskola	65
Sprida kunskap om villkoren för våra målgrupper	67
European Agency for Special Needs and Inclusive Education	69
Vi arbetar med rättigheter	70
Åtterrapporering av regeringsuppdrag	72
Samverkan som förbättrar för våra målgrupper	76

Personalredovisning	78
Attraktiv arbetsgivare	78
Ekonomisk redovisning	81
Kostnader, intäkter och avgiftsbelagd verksamhet	81
Resultaträkning	83
Balansräkning	84
Anslagsredovisning	86
Tilläggsupplysningar och noter	89
Sammanställning över väsentliga uppgifter	100

Generaldirektören har ordet

Skolans uppdrag är komplext och förutsättningarna att genomföra uppdraget väldigt olika. De kvalitetsdialoger vi och Skolverket har med landets skolhuvudmän är ett sätt att stärka deras systematiska kvalitetsarbete. Statens stöd är viktigt för att säkra alla barns rätt till en likvärdig utbildning.

Läget för våra målgrupper är bekymmersamt. Utbildningen för barn, elever och vuxna med funktionsnedsättning håller inte den kvalitet de har rätt till. Det saknas kunskap om funktionsnedsättningar och deras pedagogiska konsekvenser. Utbildningen är inte tillräckligt inkluderande och barn, elever och vuxna med funktionsnedsättning får inte det stöd de har rätt till. Pandemin har förstärkt skillnader i likvärdigheten. Barn och elever med funktionsnedsättning är överrepresenterade bland de elever som inte når utbildningens mål¹ och att de trivs sämre än andra elever i skolan.

Det finns ungefär 2 800 skolhuvudmän i landet. Men det är en stor skillnad på förutsättningarna för en liten friskola på glesbygden och kommunala skolor i en förort till en storstad. Trots detta ska den utbildning barn och elever erbjuds vara likvärdig. Staten har ett viktigt uppdrag att ge stöd till landets skolhuvudmän i deras systematiska kvalitetsarbete.

För vår myndighet är dialoger med skolhuvudmän ett arbets sätt vi inledde redan 2020 då vi etablerade sexton samverkanskontor från Luleå i norr till Malmö i söder. Nu genomför vi kvalitetsdialoger tillsammans med Skolverket inom ramen för regeringsuppdraget Insatser för ökad kvalitet och likvärdighet. Dialogerna utgår från de framgångsfaktorer för effektiv skolutveckling som ingår i det nationella kvalitetssystemet. Gensvaret från de skolhuvudmän som deltagit har varit positivt. Skolhuvudmännen lyfter bland annat fram utmaningar inom sitt systematiska kvalitetsarbete. I år flyttade Skol-

Foto: Elliot Elliot

verket även in i tre av våra kontor, i Härnösand, Luleå och Malmö. Att vi samarbetar förbättrar skolmyndigheternas närhet till landets skolhuvudmän, skolor och lärare så att barn och elever ska få det stöd de behöver och har rätt till. Vårt specialpedagogiska stöd är ett komplement till skolhuvudmannens egen förmåga att utveckla lärmiljön. När Ryssland invaderade Ukraina och

1 SPSM. Villkor för utbildning. 9 UTV-2018/8

massflyktsdirektivet aktiverades kunde vi, tack vare de lärdomar vi gjort från arbetssätten under pandemin, snabbt ge stöd genom vägledande information till professionella i skolan som tar emot elever från Ukraina. Vi har även välkomnat elever från Ukraina i våra skolor.

Vårt kunskapsstöd är efterfrågat

Vårt kunskapsstöd är efterfrågat och vi har nu passerat en miljon användare på vår webbplats spsm.se. Antalet besökare har nästan fördubblats under fem år. Och webbplatsen är tillgänglig till över 95 procent. Det är goda resultat.

Under året har vi även sett att antalet deltagare i vår fortbildning ökat. Vi utvecklade vårt stöd till elever med intellektuell funktionsnedsättning, gav förebyggande stöd till elevhälsoarbete och jobbade intensivt med våra målgruppers rättigheter.

Antalet användare som tog del av forskningsutblickar och forskningsnyheter via vår webb ökade också jämfört med föregående år. I slutet av året publicerade vi tre forskningshäften på temat fritidshem. Genomslaget blev för oss något överraskande och bekräftade det stora intresset för ämnet! Det vi förmedlar via sociala medier och poddar har nått avsevärt fler. Allt fler följer oss i sociala medier.

Behovet av vårt stöd överstiger i vissa fall vår kapacitet. Vad gäller statsbidraget Särskilda insatser inom skolområdet, var antalet ansökningar för bidrag till utvecklingsprojekt för anpassade lärmiljöer mycket större än vad vi hade medel att bevilja.

Den djupa kunskapen om flera av våra målgruppers situation har vi förstås genom våra tio

specialskolor. Under 2022 bedarrade pandemin och verksamheterna kunde återgå till ett mer normalt läge även om bemanningssituationen stundtals var ansträngd. Under vårterminen 2022 höjdes avgångselevernas resultat jämfört med höstterminen 2021. Det gjorde att en högre andel av våra avgångselever var behöriga till gymnasiet i år jämfört med föregående år. Vi har förstärkt våra skolors systematiska kvalitetsarbete. Vi kan även i år konstatera att specialskolan fortsätter att växa, nu för tionde året i rad. Den största ökningen av ansökningar sker till våra skolor för elever med grav språkstörning. Våra skolor arbetar med Rättighetsbaserad skola och trots pandemin visar utvärderingar att modellen implementerats på ett tillfredsställande sätt.

Vårt interna stöd inom myndigheten visar goda resultat i vår årliga mätning. Vår företagshälsovård genomför löpande arbetsmiljödialoger som sammantaget visar på ett gott och balanserat resultat.

När jag sammanfattar året kan jag konstatera att vi tagit viktiga steg mot våra mål. Och apropå mål – under året har vi tagit fram en ny strategi och nya myndighetsmål. Vi avslutar därför arbetet med Målbild 2022. Men vi ska fortsätta att vara en kunskapsaktör, utvecklingsaktör, rättighetsaktör och stödaktör för att alla barn, elever och vuxna med funktionsnedsättning ska nå målen för sin utbildning. Jag är stolt över medarbetarnas engagemang och insatser under det gångna året.

Aurora Lindberg

Vikarierande generaldirektör,
Specialpedagogiska skolmyndigheten

Om Specialpedagogiska skolmyndigheten

Specialpedagogiska skolmyndigheten är Sveriges största expertmyndighet inom specialpedagogik. Alla barn, unga och vuxna har rätt att lära sig utifrån sina egna förutsättningar och rätt att nå målen för sin utbildning.

Det gäller också den som har en funktionsnedsättning. Därför erbjuder vi olika former av specialpedagogiskt stöd och driver specialskolor över hela landet. Stödet är kostnadsfritt. Läs mer om våra erbjudanden på vår webbplats spsm.se.

Vår organisation och verksamhetsområden

Vi är organiserade så att våra målgrupper, skolhuvudmän och skolor kan få rätt stöd i hela landet.

Vår verksamhet är indelad i fyra områden:

Verksamhetsområde Specialskola

ansvarar för att driva myndighetens specialskolor, hälso- och sjukvårdsverksamhet och elevboenden.

Verksamhetsområde Specialpedagogiskt stöd

ansvarar för specialpedagogisk rådgivning och utredning, fortbildning, läromedel och statsbidrag.

Verksamhetsområde Kunskapsutveckling

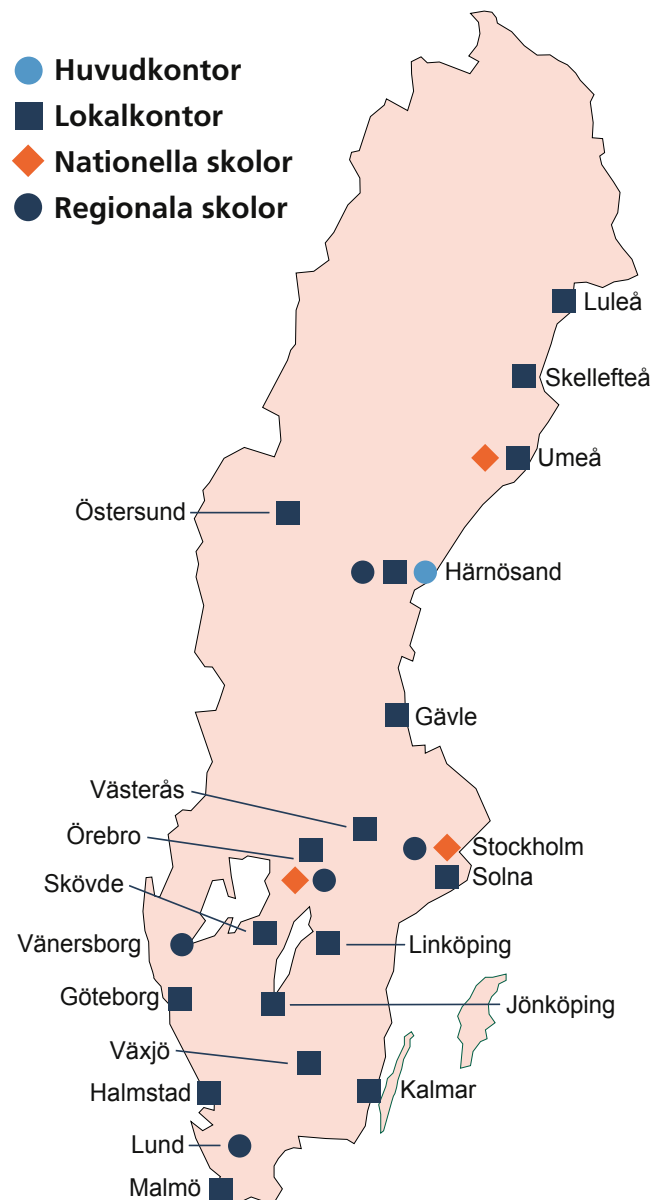
arbetar med kunskapsutveckling, sammanställer och sprider forskning om specialpedagogik och driver myndighetens digitalisering.

Verksamhetsområde Stöd och styrning

ger stöd inom ekonomi, personal, it, rättsfrågor, kommunikation och samordning

Vi finns i hela Sverige

Specialpedagogiska skolmyndigheten finns i hela landet. Våra medarbetare finns på 20 orter.

Intern styrning och kontroll

Ledningen ansvarar för arbetet både på verksamhetsnivå och på myndighetsnivå. Det är nödvändigt för organisationens riskmedvetenhet. Att ha god intern styrning och kontroll skapar goda förutsättningar för att kunna nå målen.

Intern miljö

I början av året analyserade ledningsgruppen den interna miljön. Analysen görs årligen. Den visade att myndigheten når målvärdet tre av fyra, vilket motsvarar ”instämmer i stor utsträckning”, för tre av de fyra delområdena i de positivt uppställda påståendena. Inom delområdet beslut och kommunikation har resultatet stärkts från föregående år, men ligger fortsatt något under målvärdet. Myndighetens ledningsgrupp fortsätter arbetet med att stärka den interna miljön.

Ett stort fokus i myndigheten under året har varit utvärdering av målbild 2022 samt formulering av nya myndighetsmål. Detta har medfört ett målfokus som indirekt stärkt riskprocessen. Sammanfattningsvis följdes processen för intern styrning och kontroll och ingen negativ inverkan på måluppfyllelsen har skett.

Vi har hanterat våra risker

Myndigheten har en etablerad process för riskhantering. SPSM integrerar intern styrning och kontroll med verksamhetsstyrning och ekonomistyrning. Det innebär bland annat att

- riskanalys och upprättande av åtgärder genomförs som ett led i verksamhetsplanering
- uppföljning sker i samband med tertialuppföljning och årsredovisning.

De risker som verksamheterna identifierat under verksamhetsplaneringen bearbetas och sammanställs för att myndighetens ledningsgrupp ska kunna genomföra en riskvärdering. Myndighetens generaldirektör har värderingen och riskuppföljningen från föregående år som underlag inför sitt beslut om myndighetens väsentligaste risker för kommande år.

Myndighetens väsentligaste risker var 18 stycken, varav två bedömdes vara kritiska för myndighetens möjlighet att nå ett eller flera av verksamhetens mål. Myndighetens självutvärdering påvisar medium till hög kontrollefterlevnad för samtliga risker. Åtgärder utan avvikelser har genomförts för att begränsa samtliga risker utom en för vilken åtgärder genomförts med avvikelser. Den senare risken hade ett förhållandevis lågt riskvärde och myndigheten arbetar genom sitt uppdrag naturligt förebyggande kring detta. Risken föreslås kvarstå som väsentlig även under 2023.

Internrevisionen granskar och bedömer

Internrevisionen granskar och bedömer verksamheten ur ett risk- och väsentlighetsperspektiv utifrån en analys av verksamhetens risker. Internrevisionen tar ställning till om ledningens interna styrning och kontroll är utformad så att myndigheten med rimlig säkerhet fullgör de krav som framgår av 3 § myndighetsförordningen (2007:515).

Internrevisionen lämnade under året följande rapporter:

- Granskning av elevers trygghet
- Granskning av kontrollrutiner för elevresor
- Granskning av fortbildningsverksamheten
- Uppföljande granskning av systematiskt brandskyddsarbete
- Uppföljande granskning av registrering av inkomna ärenden

Utifrån genomförda granskningar har internrevisionen bedömt att den interna styrningen och kontrollen var tillfredsställande. Samtliga dessa granskningar ingår i generaldirektörens bedömning av myndighetens interna styrning och kontroll som sker i samband med undertecknandet av årsredovisningen.

I årets årsredovisning skrivs föregående års värden i parentes, i ordningsföljden 2021, 2020.

Åtterrapportering av regeringsuppdrag: Agenda 2030

Specialpedagogiska skolmyndigheten har genom regleringsbrevet för 2022 i uppdrag att redovisa resultat som bidrar till genomförandet av Agenda 2030.

Målen i Agenda 2030 handlar om att förverkliga alla människors mänskliga rättigheter och att uppnå jämställdhet och egenmakt. Målen är integrerade och odelbara och ska innehålla tre olika dimensioner av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga. Specialpedagogiska skolmyndighetens uppdrag bidrar till att förverkliga de mänskliga rättigheterna för personer med funktionsnedsättning, deras rätt till utbildning och deras rättigheter i utbildningen. Myndighetens uppdrag bidrar särskilt till det fjärde målet i Agenda 2030: God utbildning för alla, Säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande. De olika delmålen redovisas löpande i årsredovisningen och framgår av en separat textruta vid varje relevant avsnitt. Även arbetet med regeringsuppdragen för jämställdhetsintegrering samt systematisk uppföljning av funktionshinderpolitiken bidrar till social hållbarhet och de mänskliga rättigheterna. Dessa redovisas i avsnittet Vi arbetar med rättigheter.

Miljöarbetet

I regleringsbrevet för 2022 fick vi uppdraget att redovisa våra erfarenheter av vad pandemin inneburit för utsläpp från tjänsteresor. Vi ska beskriva hur vi utvecklar alternativ till fysiska möten, minskad miljö- och klimatpåverkan, samt vilka mål som går att följa upp för resor. Vårt arbete med dessa frågor och andra insatser kring den miljömässiga dimensionen av Agenda 2030 redovisas i särskild ordning miljöledningsrapporten till Naturvårdsverket.

I september 2022 fick myndigheten ett regeringsuppdrag att vidta åtgärder för att spara energi. Arbetet redovisas varje månad till Energimyndigheten.

När vi upprättar och reviderar våra styrdokument gör vi bedömningar om hållbarhet. Under 2022 tog vi fram nya styrdokument om möten och resor, samt om inköp. Vi betonar vikten av att ha en helhetssyn och att göra en medveten bedömning av social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet.

Nuläget för våra målgrupper 2022

Foto: Ellen Ellert.

Det har varit ett utmanande år. Många människors vardag har påverkats av kriget, energibristen, höjda priser och en stigande inflation. Vi har tagit del av rapportering om organiserad brottslighet, hot mot demokratin och en ökande psykisk ohälsa. Och trots att pandemin avmattats ser vi fortfarande dess konsekvenser i vår välfärd, inte minst inom skolan där många elever inte fick den undervisning och det stöd de har rätt till.

I enkäten Skolbarns hälsovanor, säger över 20 procent av eleverna i åldern 11–15 år, att de har en långvarig sjukdom, en funktionsnedsättning eller annat långvarigt hälsoproblem. Av dessa elever uppger 30 till 46 procent att det påverkar deras deltagande i skolan.²

Barn och elever med funktionsnedsättning är överrepresenterade bland de elever som inte når utbildningens mål³ och att de trivs sämre i skolan. Elever med funktionsnedsättning uppger också mer psykiska besvär än elever utan funktionsnedsättning.⁴

Enligt rapporten Unga som varken arbetar eller studerar, löper bland annat personer som aldrig börjat i gymnasiet eller som har avslutat gymnasieskolan i förtid, en förhöjd risk för att varken arbeta eller studera.⁵

Alltför många elever lämnar grund- och gymnasieskolan utan examen

Omkring 15 procent av de elever som lämnade grundskolan de senaste åren, var inte behöriga till ett nationellt gymnasieprogram. Våren 2022

2 SPSM. Villkor för utbildning. 9 UTV-2018/8

3 SPSM. Villkor för utbildning. 9 UTV-2018/8

4 SPSM. 2021. Psykisk hälsa hos barn och elever med funktionsnedsättning. <https://webbutiken.spsm.se/psykisk-halsa-hos-barn-och-elever-med-funktionsnedsattning/>

5 IFAU 2021. Unga som varken arbetar eller studerar.

motsvarade det cirka 18 000 elever.⁶ De hänvisas till introduktionsprogram. Många av dem får inte någon gymnasieexamen. Endast var femte elev som påbörjar studier på ett introduktionsprogram tar examen från ett nationellt program efter fem år.⁷

Var fjärde elev som börjar i gymnasieskolan har inte slutfört sina studier fem år senare⁸ och var femte elev i komvux på grundläggande och gymnasial nivå avbryter sina studier.⁹

Otillräckligt stöd

Att så många elever lämnar skolan utan att ha nått examen tyder på att de inte fått det stöd de har rätt till och att det finns brister i skolors systematiska kvalitetsarbete.

Det är ofta så att stöd inte ges alls eller alltför sent. Eller så brister stödet, eller ges inte utifrån individens behov.¹⁰ Skolverkets statistik visar att andelen elever med särskilt stöd är högst i grundskolans senare årskurser.¹¹ Det är en utmaning för många skolor att identifiera och att erbjuda adekvat individuellt stöd tidigt till enskilda elever. Dessutom råder det brist på behöriga lärare, speciallärare och specialpedagoger.

Särskiljande och avskiljande lösningar ökar

Barn och elever har rätt till ändamålsenligt och individanpassat stöd. Det ska i första hand erbjudas i miljöer som gör utveckling av kunskap och social utveckling möjlig. Stödet ska vara förenligt med målet om fullständig inkludering.¹² På senare år har nationella styrdokument gjort att fler särskiljande lösningar är möjliga. Det här kan man se som en konsekvens av att stödet som barn och elever får brister. Antalet elever i specialskolan, grundsärskolan och gymnasiesärskolan ökar.¹³ Kommunala resursskolor blir fler, vid

sidan av de fristående resursskolorna. Och möjligheterna att inkludera alla barn i den ordinarie fritidshemsverksamheten har minskat.¹⁴

Vägen framåt

Arbetet med att utveckla en mer inkluderande och likvärdig utbildning med hög kvalitet behöver stärkas ytterligare. Fler behöver lyckas i skolan. Europeiska rådet har antagit en rekommendation för att främja bättre skolresultat, Pathways to School Success.¹⁵ Implementeringen stödjer, men ställer samtidigt krav på Sverige och SPSM under programperioden och som ordförandeland i EU 2023.

Europeiska rådets rekommendation, de nationella målsättningarna för skolan med tillhörande kvalitetssystem och de nyligen inledda kvalitetsdialogerna mellan skolhuvudmän, Skolverket och SPSM syftar till att främja och stödja en mer likvärdig skolutveckling.

Tillgång till en likvärdig utbildning är en förutsättning för att alla barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning ska få bästa möjliga förutsättningar att utvecklas och forma sina liv. Det handlar både om hälsa och rättighetsfrågor utifrån konventionerna och om en god samhällsekonomisk investering. Vi behöver därför stärka det individnära stödet på alla nivåer i skolan.

6 Skolverket. Slutbetyg i grundskolan våren 2022.

7 Skolverket. Betyg och studieresultat i gymnasieskolan år 2022.

8 Skolverket. Betyg och studieresultat i gymnasieskolan år 2022.

9 Skolverket. Elever och studieresultat i kommunal vuxenutbildning 2021.

10 SOU 2021:11. Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven – aktivt stöd- och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning.

11 Skolverket. Särskilt stöd i grundskolan – läsåret 2021/22.

12 Konventionen om mänskliga rättigheter. Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, Salamancadeklarationen.

13 Skolverket, Sveriges officiella statistik för grund- och gymnasiesärskolan.

14 SPSM, Inkluderande fritidshemspedagogik, 2022.

15 Commission proposal for a Council Recommendation on Pathways to School Success | European Education Area (europa.eu)

Resultatredovisning

Målbild 2022 och måluppfyllelse

Vår målbild utgår från myndighetens uppdrag och situationen för våra målgrupper. För att uppnå målbilden behöver vi utveckla vår förmåga att vara stödaktör, utvecklingsaktör, kunskapsaktör och rättighetsaktör.

För att uppnå Målbild 2022 och samtidigt genomföra instruktionen, myndighetsförordningen, regeringsuppdrag och uppdrag i regleringsbrev har vi valt nyckelmål på myndighetsnivå. Vår styrfilosofi är tillitsbaserad styrning och ledning. Våra principer för styrning är att utgå från målgruppernas behov, likvärdighet och kvalitet samt mål- och resultatorientering.

Våra verksamhetsområden har omsatt nyckelmålen till mål, indikatorer och aktiviteter i sina verksamhetsplaner, med hänsyn till effekterna vi vill åstadkomma för våra målgrupper. Verksamhetsområdenas måluppfyllelse följs upp tre gånger per år i tertialdialoger mellan generaldirektören och cheferna för verksamhetsområdena.

Nyckelmålen visar vår strävan. En sammanfattande analys och bedömning genomförs för vart och ett av nyckelmålen. Det baseras på utfallet av de indikatorer och aktiviteter som grundas på nyckelmålen. Fördjupade analyser samt den könsuppdelade statistiken finns i respektive avsnitt i årsredovisningen.

För indikatorerna som rör specialskolans elever är målvärdena satta till 100 procent. Det grundas på krav enligt skollagen.¹ Därför blir resultatet ibland Ej tillfredsställande, trots att vi gjort framsteg.

Från och med 1 januari 2023 har vi nya myndighetsmål. Detta är alltså sista året vi redovisar vår måluppfyllelse av Målbild 2022.

1 Skollag (2010:800) 1 kap 4 §

● **God:** Vid en sammanvägd bedömning är resultatet gott i förhållande till målformuleringarna.

◆ **Tillfredsställande:** Vid en sammanvägd bedömning avviker resultatet inte väsentligt i förhållande till målformuleringarna.

■ **Ej tillfredsställande:** Vid en sammanvägd bedömning avviker resultatet väsentligt från den nivå som är önskvärd i förhållande till målformuleringarna.

□ **Grå:** Målvärde eller utfall saknades för året.

Nyckelmål 1: Vi skapar delaktighet i en tillgänglig och inkluderande lärmiljö

Måluppfyllelse: Tillfredsställande

Indikator	2020	2021	2022
Målvärde i parentes			
Andelen elever som efter årskurs 10 är behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan	53 %	38 %	■ 52 % (100 %)
Andel elever (specialskolan) som upplever ett inflytande i sin utbildning F–4			■ 46 % (100 %)
Andel elever (specialskolan) som upplever ett inflytande i sin utbildning 5–10			■ 62 % (100 %)
Andel huvudmän som deltagit i Kvalitetsdialoger ²			□ 72 %
Antal frågor till Fråga en rådgivare	4 310	4 359	◆ 4 060 (4 500)
Antal nya rådgivningsärenden	1 635	1 337	● 1 347 (1 200)
Antal användare på sidan Frågor och svar på SPSM:s externa webb	202 364	167 358	■ 146 846 (180 000)

Analys av måluppfyllelse 2022

Elevgrupperna i specialskolan är små och därför varierar andelen elever som är behöriga till gymnasieskolan i respektive avgångsklass. Andelen elever i våra specialskolor som var behöriga ökade jämfört med 2021, vilket är positivt. Det är en lägre måluppfyllelse än målsättningen att alla elever ska nå målen, men högre än den prognos som gjordes utifrån elevernas betyg hösten 2021.

Genom en elevenkät undersöker vi elevernas rätt att ha inflytande över sin utbildning. Elevenkäten 2022 skiljer sig från tidigare år både vad gäller frågor, svarsalternativ och svarsgrupper. Därför kan vi inte jämföra utfallet för F–4 och 5–10 med tidigare år.

Vi genomförde kvalitetsdialoger tillsammans med Skolverket. Kvalitetsdialogerna genomförs inom ramen för regeringsuppdraget Kvalitet och likvärdighet. Arbetet utfördes enligt plan och utfallet stämmer med förväntningarna.

Övriga regeringsuppdrag som vi utförde under året, som Fortbildning i specialpedagogik och Garanti för tidiga stödinsatser, fortlöpte enligt plan vilket bidrar till måluppfyllelsen.

Antalet nya rådgivningsärenden, besöken till publicerade svar på webbens Frågor och svar och frågor till tjänsten Fråga en rådgivare är ett mått på hur efterfrågat vår specialpedagogiska stöd är. Det ökade inte i den omfattning vi önskat. Det beror bland annat på förändrade arbetssätt. Utfallet bidrar till att vi inte kan rapportera mer än Tillfredsställande under nyckelmålet, eftersom vi hade förväntat oss en ökning.

² Indikatorn är ny för i år. Föregående år erbjöds dialogsamtal vilket var ett annat erbjudande till huvudmännen

Nyckelmål 2: Våra beslut och stöd baseras på bästa tillgängliga kunskap

Måluppfyllelse: God

Indikator	2020	2021	2022
Målvärde i parentes			
Antal användare på spsm.se	921 706	961 323	● 1 011 658 (950 000)
Användare på sidan forskningsnyheter via webb	23 213	36 915	36 951
Antal deltagare i fortbildningsaktiviteter	6 071	12 753	● 14 467 (12 000)

Analys av måluppfyllelse 2022

Fler tog del av vår kunskap och våra uppsatta mål överträffades. Vi sprider kunskap via sociala medier och vår webbplats. Spasm.se är vår viktigaste kanal och vänder sig till den som vill få sig kunskap om specialpedagogiska frågor. Antalet användare ökade jämfört med föregående år och har nu passerat en miljon.

Våra forskningsnyheter på webben sammanfattar aktuell forskning i forskningsutblickar och i intervjuer med forskare. Vi ligger i nivå med föregående år. Att sprida innehållet på sociala medier har visat sig vara en framgångsfaktor.

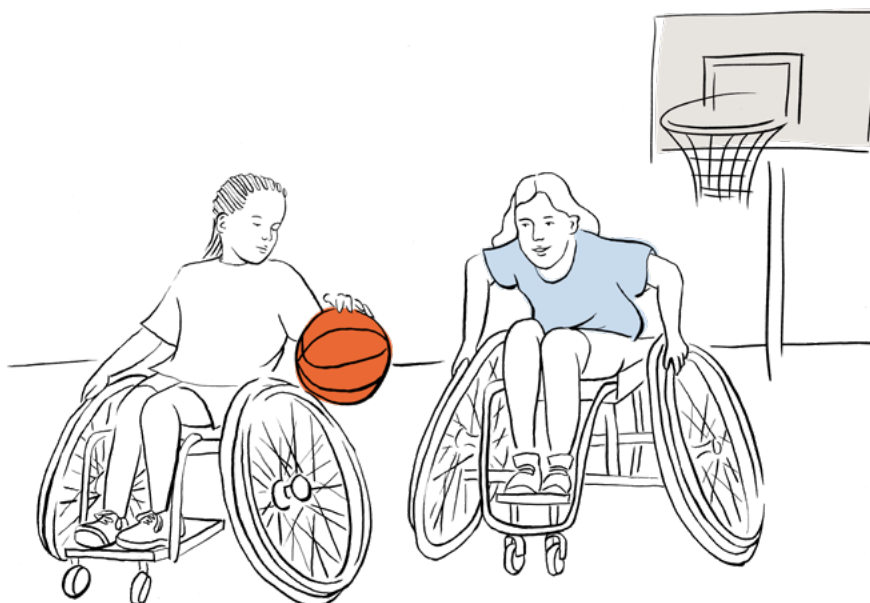
I mitten av november 2022 publicerade vi tre forskningshäften på temat fritidshem. Gensvaret var överraskande. Både användningen av web-

binariet som presenterade häftena och nedladdningen av dem bekräftar att intresset för ämnet är stort.

Antalet deltagare i våra fortbildningsaktiviteter fortsätter att öka. Resultatet ligger över uppsatt målvärde. Vi ser ett ökat antal deltagare per insats. Webben har visat sig vara en kanal som gör det möjligt för verksamma i skolväsendet att delta i högre utsträckning.

Vi är referensmyndighet i digitaliseringen av nationella prov och bidrar med vår kunskap om digital tillgänglighet för elever med funktionsnedsättning. Det bidrar till måluppfyllelsen.

Att den sammanlagda bedömningen är God, beror på att majoriteten av våra målvärden uppnåddes.

Nyckelmål 3: Rättigheter främjas, tillvaratas och tillämpas

Måluppfyllelse: Tillfredsställande

Indikator	2020	2021	2022
Målvärde i parentes			
Elevers upplevelse av trygghet F–4			 74 % ³ (100 %)
Elevers upplevelse av trygghet 5–10	75 %	73 %	 71 % (100 %)
Elevers uppfattning av trygghet i boendet 5–10			 77 % (100 %)
Vi har högt betyg för tillgänglighet på spsm.se i verktyget Siteimprove ⁴	70 %	90 %	 97 % (80 %)

Analys av måluppfyllelse 2022

Våra specialskolor arbetar med Rättighetsbaserad skola,⁵ en arbetsmodell som utvecklats av UNICEF och som anpassats till svensk skolas förutsättningar. Målet med arbetet är att barnkonventionen och funktionsrättskonventionen ska genomsyra skolans verksamhet. En utvärdering som gjordes under 2022 visar att modellen är implementerad på ett tillfredsställande sätt, trots att läget under pandemin var ansträngt. Genom arbetet med Rättighetsbaserad skola, får eleverna kunskap om hur rättigheter fungerar i andra delar av världen. Under året fick Manilla-skolan besök från en vänskola i Rwanda.

I februari 2022 invaderade Ryssland Ukraina och massflyktsdirektivet aktiverades. Vi samlade vägledande information för dem som arbetar i förskola och skola och tar emot nyanlända barn och ungdomar som flytt från Ukraina. Vi tog emot barn på flykt från Ukraina i våra skolor.

Det är en förutsättning att våra elever är trygga för att de ska kunna ta till sig undervisningen. I vår elevenkät angav 74 procent av eleverna i årskurs F–4, tillsammans med elever som läser enligt grundsärskolans kursplaner, att de alltid känner sig trygga. För äldre elever (5–10) sänktes resultatet jämfört med föregående år. I internrevisionens granskning avseende tryggheten i specialskolan uppgav samtliga 33 elever som intervjuats att de kände sig trygga i sin skolanknutna tid, inkluderat skolskjuts med taxi och elevboenden.⁶

Vi analyserar och förbättrar fortlöpande tillgängligheten på webbplatsen spsm.se med hjälp av ett digitalt verktyg. Under 2022 bidrog åtgärderna till att tillgängligheten överträffar målvärdet.

Medarbetare inom vårt specialpedagogiska stöd uttrycker hur de förändrat sitt arbetssätt och blivit stärkta i sin roll genom att de fått djupare kunskap om de rättigheter som barn och elever med funktionsnedsättningar har. Uppföljningen av funktionshinderpolitiken visar att vi når de uppsatta funktionshinderspolitiska målen såsom att motverka diskriminering och motverka brister i tillgänglighet.

Under 2022 fortsatte vi att arbeta med olika stödverktyg i utvecklingen av myndighetens rättighetsarbete, såsom prövning av barnets bästa. Vi integrerade också jämställdhet i våra styrprocesser.

Vi har genomfört många aktiviteter för att främja våra målgruppers rättigheter. Det gör att måluppfyllelsen bedöms vara tillfredsställande trots utfallet på bedömd trygghet inom specialskolan.

³ Värdet är inte jämförbara med tidigare år eftersom svarsskalan i den nya elevenkäten är förändrad.

⁴ Avrundade värden

⁵ Unicef: Rättighetsbaserad skola

⁶ 1STY-2022/837 Intern styrning och kontroll avseende elevers trygghet i specialskolan

Nyckelmål 4: Vi har en framtidsorienterad och utmanande pedagogik

Måluppfyllelse: Tillfredsställande

Indikator	2020	2021	2022
Målvärde i parentes			
Antalet unika nedladdningar för podden Lika värde	35 900	38 700	42 300 (50 000)
Antal elever som i oktober var inskrivna i utåtriktad utbildning	295	285	379
Antal användare av tjänsten "Hitta Läromedel"	285 305	221 757	186 581 (240 000)
Antal sålda egenutvecklade läromedel ⁷	16 380	18 420	20 478 (19 560)

Analys av måluppfyllelse 2022

Podden Lika värde tar upp specialpedagogiska frågor och dilemman med våra experter. Avsnitten som har publicerats bildar tillsammans en bank av kunskap för lyssnaren. Antalet nedladdningar ökade jämfört med förra året.

Vi arbetade intensivt med att skapa förutsättningar för vårt systematiska kvalitetsarbete för våra skolor och utvecklade vårt sätt att följa upp elevernas kunskapsutveckling. Vi arbetade med digitalisering i våra specialskolor och ökade tillgång till, och kunskap om digitala verktyg i fritidshemmet.

Antal inskrivna elever i teckenspråk för syskon och CODA ökade jämfört med föregående år. Under pandemin genomfördes färre kursveckor, så ökningen är en återhämtning till mer vanliga nivåer.

I vår informations- och söktjänst Hitta läromedel kan man söka efter läromedel både från oss och från flera andra förlag. Antalet användare minskade och vi nådde inte målvärdet. Det beror bland annat på ett förändrat användarbeteende och tekniska problem som uppstod när vi flyttade tjänsten till en ny plattform.

Att den sammanlagda bedömningen inte blev högre än Tillfredsställande beror bland annat på att vi inte uppnådde målvärdet för antalet användare på Hitta läromedel.

Foto: Elliot Elliot.

⁷ Benämndes tidigare som "Antal beställda och distribuerade läromedel"

Specialpedagogiskt stöd

Verksamhetsområde Specialpedagogiskt stöd genomför kvalitetsdialoger med huvudmän för förskolor och skolor. Vi erbjuder fortbildning, specialpedagogisk rådgivning, specialpedagogiska utredningar, främjande av och information om tillgången till läromedel samt statsbidrag.

Vårt bidrag till Agenda 2030

Mål 4 God utbildning för alla. Säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla

Vi verkar för att alla barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning ska få tillgång till en likvärdig utbildning av god kvalitet i en trygg miljö. Utgångspunkten i vårt stöd är att våra målgrupper har rätt till en lärmiljö som ger bästa möjliga förutsättningar för alla, oavsett funktionsnedsättning.

Vårt stöd är ett komplement till skolhuvudmannens egen förmåga att utveckla lärmiljön. Huvudmän och utbildningsanordnare ansvarar

för att själva sätta in rätt resurser och stöd där det bäst behövs för att skapa en likvärdig utbildning. Vårt stöd beror på mottagarens unika behov. Vi har valt att inte längre redovisa Fortbildning, rådgivning och utredning uppdelat på skolform. Orsaken till det är att vi vill redovisa de ingående avsnitten mer likvärdigt, samt att förändringarna från år till år är mycket små. Förfrågningar eller stödmottagare kommer till största del från obligatoriska skolformer.

Specialpedagogiskt stöd

Kvalitetsdialoger genom samverkanskontor

Fortbildning och stödmaterial

Specialpedagogisk rådgivning

Specialpedagogisk utredning

Läromedel

Statsbidrag

Chefen för verksamhetsområdet har ordet

Varje år redovisar vi det vi gjort. Men det är inte listorna på genomförda aktiviteter som gör oss stolta över alla våra ansträngningar. Utan det är insikten om att vi gör skillnad för barn, elever och vuxna med funktionsnedsättning.

I Örnsköldsvik finns stödverksamheten Studielänken för de elever som studerar på distans på komvux. Studielänken är ett resultat av ett bidrag till ett projekt för kommunens vuxenutbildning. Med Studielänkens verksamhet får eleverna en tillgänglig lärmiljö, anpassningar och stöd för att planera sina studier.

”Det här gör att jag kommer upp ur sängen varje morgon” berättar en av eleverna i vår tidning Lika värde. Hon läser in gymnasiet för att kunna satsa på universitetsstudier.

Detta är bara ett av många exempel på hur vi på verksamhetsområde Specialpedagogiskt stöd utför vårt uppdrag att ge skolhuvudmän stöd så att barn, elever och vuxenstuderande når målen med sin utbildning.

Under 2022 fokuserade vi på organisering och samarbete för att arbeta smartare och mer förebyggande. Vi vidareutvecklade vår tjänst Fråga en rådgivare så att det skulle bli enklare att ta kontakt med oss i specialpedagogiska frågor. Vi utvecklade vårt utbud av fortbildning och antalet deltagare i kurser och webinarier fortsatte att öka. Vi utvecklade vårt stöd till elever med intellektuell funktionsnedsättning, gav förebyggande stöd till elevhälsoarbete och jobbade intensivt med våra målgruppers rättigheter. Vi fortsatte arbetet med att noga undersöka målgruppernas behov inför vår produktion av läromedel. Och när vi fördelade statsbidrag såg vi till att kombinera det med förebyggande stöd.

Foto: Elliot Elliot

Skolverket flyttade in

Vårt stöd ska erbjudas likvärdigt, med samma kvalitet och innehåll i hela landet. Våra samverkanskontor arbetar nära skolhuvudmännen, samlar in och analyserar deras behov i kvalitetsdialoger. Under 2022 inledde vi ett samarbete med Skolverket. Vi etablerade gemensamma regionala kontor i Härnösand, Malmö och i Luleå. Samarbetet mellan myndigheterna ger oss bättre förutsättningar att ge skolor och skolhuvudmän ett proaktivt stöd.

När jag ser tillbaka på allt vi åstadkommit under året blir jag stolt! För jag vet att våra insatser bidrar till att barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättningar får bättre förutsättningar att nå målen med sin utbildning.

Åsa Vikström-Nilsson

Verksamhetsområdeschef, Specialpedagogiskt stöd

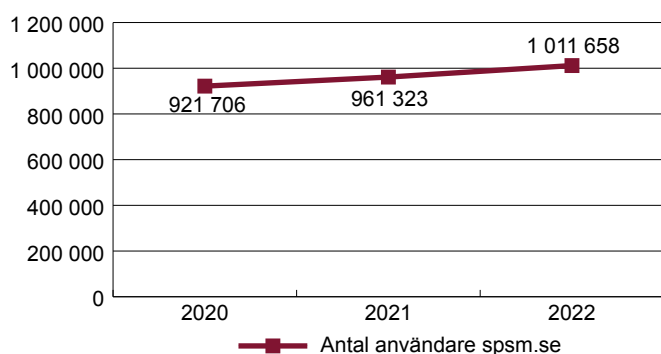
Råd och stöd via webb, sociala medier och telefon

Vi finns tillgängliga när professionen har tid. Därför finns information om vårt stöd och kontaktvägar till oss på vår webbplats. Vissa delar av vårt stöd kan användas direkt från webben medan andra delar kräver en anmälan eller en ansökan.

Digitalt stöd

Webbplatsen spsm.se är den huvudsakliga kanalen för vår kommunikation. Webbplatsen innehåller fortbildande material för skolans personal, söktjänster för läromedel, publicerade svar från tjänsten Fråga en rådgivare och information om bidrag, funktionsnedsättningar, våra specialskolor och aktuell forskning om specialpedagogik.

Figur 1. Utvecklingen av antal användare spsm.se

Källa: Google Analytics

Antalet användare på webbplatsen fortsatte att öka under 2022. Målet för 2022 var 950 000 användare och vi bedömer resultatet som gott. Under 2022 använde 51 procent (54,47) av användarna mobil eller surfplatta i stället för dator när de besökte vår webbplats. Att så många använder andra enheter än dator ger oss vägledning i hur webbplatsen behöver se ut och fungera.

Under 2022 fortsatte arbetet med tillgänglighet på spsm.se. Vi analyserar och förbättrar webbplatsen med hjälp av ett digitalt verktyg. Verktyget identifierar avvikelser och brister i innehåll och funktionalitet som signalerar att

vi behöver se över bristerna manuellt. Det kan handla om att det saknas en fokusmarkör när man navigerar med ett tangentbord, att länkar är brutna eller att det saknas en rubrik. Bristerna indikerar graden av tillgänglighet. Under 2022 bidrog det fortlöpande arbetet med att åtgärda bristerna till att tillgängligheten på webbplatsen låg över 95 procent, vilket uppfyller målet på 80 procent.

Spsm.se var en av de aktörer som fick en förstaplats i företaget Funkas årliga inkluderingsbarometer.¹ Sammanlagt granskades 1 785 offentliga aktörer och endast 130 av dessa klarade testet utan anmärkning.

Stöd för mottagande av elever från Ukraina

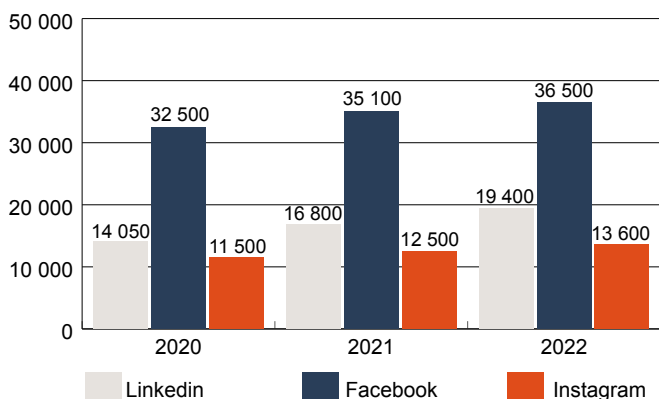
I februari 2022 invaderade Ryssland Ukraina och massflyktsdirektivet aktiverades. Vi behövde snabbt kunna möta behov av specialpedagogiskt stöd till skolväsendet och utbildning i specialskolorna och formade därför en stabsgrupp. Stabsgruppen följde utvecklingen, samordnade arbetet och samverkade med bland annat länsstyrelser och Migrationsverket. På vår webbsida samlade vi vägledande information för dem som arbetar i förskola och skola och tar emot nyanlända barn och ungdomar som flytt från Ukraina.

SPSM i sociala medier

Vi använder sociala medier dels för att informera om våra tjänster, dels för att ge goda exempel på tillgängliga lärmiljöer och delaktighet i undervisningen.

¹ Barometern testar tillgängligheten på offentliga webbplatsers startsidor. Den visar om startsidan på en webbplats möter kraven i lagen om tillgänglighet för digital offentlig service, DOS-lagen.

Figur 2. Utvecklingen av antal följare i sociala medier

Källa: Facebook, Instagram och LinkedIn. Antalet följare bör betraktas som ungefärligt.

Antalet följare i sociala medier fortsatte att öka under 2022. Sedan 2021 ökade antalet följare med ungefär åtta procentenheter. Av våra följare i sociala medier är en övervägande majoritet kvinnor.

Kunskap om specialpedagogik i Lika värde

Podden Lika värde tar upp specialpedagogiska frågor och dilemman med våra experter. Hittills har 83 avsnitt publicerats varav 17 (17, 29) under 2022. Målvärdet för 2022 var 50 000 nedladdningar. Utfallet blev 43 000 (38 700, 35 900) nedladdningar. Vi bedömer att det resultatet är Tillfredsställande. Eftersom frågorna som tas upp ofta är tidlösa skapar antalet avsnitt en bank att hämta information ur, oberoende av tid och rum.

Vodden Lika värde är en podd i videoformat som handlar om våra specialskolor och som startade hösten 2020. Vodden vänder sig till vård-

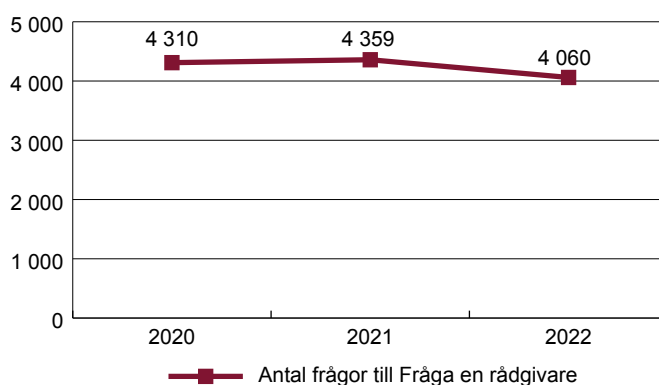
nadshavare, skolpersonal och andra som stödjer barn som är döva eller har en hörselnedsättning. Under 2022 publicerade vi elva avsnitt med olika teman. Avsnitten publiceras på vår webbplats, så även detta innehåll växer i takt med att nya avsnitt läggs till. Det avsnitt som hittills fått flest visningar totalt publicerades 2022 och handlar om bedömning i svenskt teckenspråk som andraspråk för personal.

Tidningen Lika värde vänder sig till skolledare, lärare och annan skolpersonal, skolpolitiker, tjänstemän och andra som är intresserade av frågor kring lärande för elever i behov av särskilt stöd. Tidningen beskriver skolors och lärares arbete och hur vi stöttat dem i deras utveckling. 2022 kom tidningen ut med fyra nummer som handlade om delaktighet, språk och kommunikation, utvecklande elevhälsoarbete samt neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Tidningen sprids till bland annat förskolor och skolor. Den finns också att ladda ner och beställa i myndighetens webbutik.

Fråga en rådgivare

För frågor och råd om specialpedagogik kan man kontakta vår tjänst Fråga en rådgivare. Här svarar rådgivare på frågor som inkommer via telefon och webbformulär. Tjänsten vänder sig i första hand till personer som arbetar inom utbildningsverksamheter. Vi säkerställer att svaren bygger på forskning och beprövad erfarenhet genom att våra informationsspecialister vid behov söker efter relevant forskning som svarar på de aktuella frågorna.

Figur 3. Antal frågor till Fråga en rådgivare

Källa: Servicedesk plus

Antalet frågor till tjänsten Fråga en rådgivare under 2022 låg under vårt målvärde på 4 500 frågor. Resultatet är Tillfredsställande. Antalet frågor har också minskat något i jämförelse

med föregående år. En del av förklaringen är att exempelvis frågor om specifika kurser och webinarier eller frågor om order och försäljning, räknats bort i statistiken från 2022.

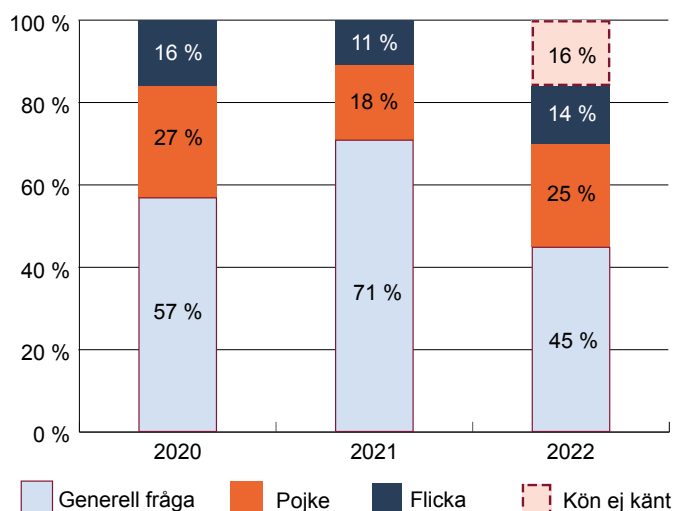
Tabell 1. Inkomna frågor kategoriserade utifrån funktionsnedsättningar

	2020	2021	2022
Antal ärenden	3 540	3 434	3 413
Kategorier	Andel ärenden i procent	Andel ärenden i procent	Andel ärenden i procent
Dövblindhet	0	0	1
Dövhet/hörselnedsättning	4	3	3
Förvärvad hjärnskada	1	1	0
Kombination av funktionsnedsättningar	11	7	7
Läs- och skrivsvårigheter/dyslexi	15	14	15
Matematiksvårigheter	3	4	3
Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar	24	26	27
Rörelsehinder	3	3	3
Synnedsättning	7	6	8
Tal- och språksvårigheter	11	13	12
Intellektuell funktionsnedsättning	9	9	9
Övergripande	8	8	7
Övriga funktionsnedsättningar	4	6	4
Totalt	100	100	100

Källa: Servicedesk plus. 647 (925, 770) frågor som inte rört funktionsnedsättningar har exkluderats ur beräkningen.

Fördelningen av funktionsnedsättningar förändras inte särskilt mycket från år till år. Över en treårsperiod har andelen kombination av funktionsnedsättningar minskat, men sett till antal ärenden är förändringen liten. De flesta frågor handlade om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, därefter läs-och skrivsvårigheter och tal- och språksvårigheter.

Figur 4. Andel frågor till Fråga en rådgivare, fördelade på kön

Källa: Servicedesk plus

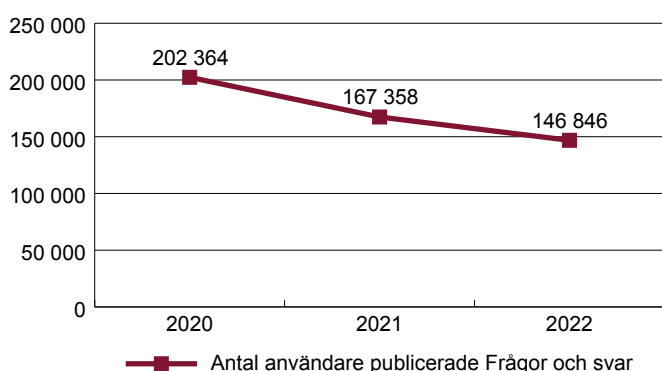
I mars 2022 infördes kategorin ”Kön ej känt” där man anger kön i sin fråga. Det minskade andelen frågor i kategorin ”Generell fråga”. I frågor där kön har angetts, är frågor som rör pojkar vanligare än frågor som rör flickor. Jämfört med 2021 har andelen frågor som rör pojkar ökat både totalt och jämfört med flickor. Andelen frågor som rör flickor har också ökat jämfört med 2021.

Vem använde Fråga en rådgivare?

Specialpedagoger är den grupp som använder vår frågetjänst Fråga en rådgivare mest. De utgjorde 26 (24, 28) procent av användarna och vi kan se en liten ökning i gruppens användning av tjänsten under 2022. Det ingår i Specialpedagogers uppdrag att utveckla skolans lärmiljöer på individ- grupp- och skolnivå och att göra avvägningar mellan en enskild elevs behov och skolans. Gruppen vårdnadshavare utgjorde 22 (20, 21) procent och gruppen pedagoger 18 (15, 16) procent av de användare som kontaktade tjänsten. Även dessa grupper ökade en aning. Andra som kontaktade oss var bland annat speciallärare och skolledare.

Frågor och svar

Figur 5. Antal användare publicerade Frågor och svar

Källa: Servicedesk plus

På vår webbplats har vi en informationssida där svaren på vanligt förekommande frågor är tillgängliga för alla. Här kan man läsa om tillgänglighet, delaktighet eller funktionsnedsättningar. Antalet användare minskade under de senaste två åren och resultatet är Ej tillfredsställande.

Samtliga frågor och svar uppdateras löpande av sakkunniga när det har skett förändringar i läroplaner eller när det har kommit ny forskning. Vi vet inte varför antalet användare har minskat.

De tre mest besökta frågorna på Frågor och svar 2022 var:

- Vad innebär en pedagogisk utredning?
- Hur utreds dyspraxi?
- Vad är impressiv och expressiv språkstörning?

Frågan ”Vad innebär en pedagogisk utredning?” ökade i besöksfrekvens från en fjärdeplats 2021 till den mest besökta frågan 2022.

Över 90 procent av användarna har hittat de mest besökta frågorna via Google. Det innebär att de flesta användare hittar svar genom att ställa en fråga i Googles sökmotor som sedan hänvisar direkt till den aktuella frågan i Frågor och svar. Endast två procent av visningarna kommer från en sökning i Frågor och Svar på vår webbplats. Övriga kanaler är exempelvis Bing, Yahoo, Facebook eller Hitta Läromedel.

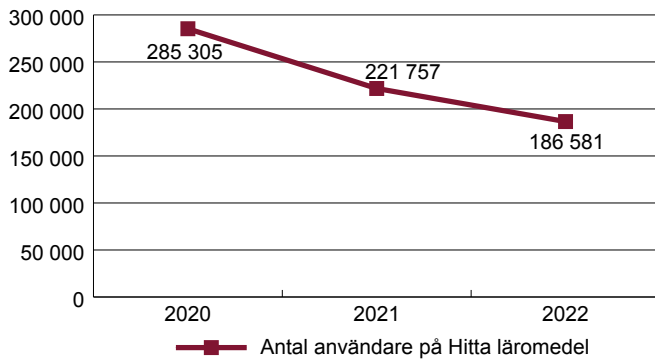
Hitta läromedel

Hitta läromedel är en söktjänst som presenterar läromedel för specialpedagogiska sammanhang. Tjänsten riktar sig i första hand till pedagoger. Urval och beskrivning av läromedlen görs av SPSM:s rådgivare och specialpedagoger. I söktjänsten kan man läsa förlagets beskrivning av läromedlet och vår beskrivning om vad som gör läromedlet tillgängligt.

Inspirationssidorna i tjänsten presenterar exempel på läromedel, digitala verktyg och lärarlitteratur för olika ämnen, områden och skolformer. Det är välbesökta sidor och de inspirationssidor som har flest antal besök är sidorna om förskolan och om tecken som stöd.

Under 2022 publicerade vi nya inspirationssidor och uppdaterade befintliga. Under året genomförde vi även olika marknadsföringsinsatser för att nå ut med stödet.

Figur 6. Antal användare av Hitta läromedel

Källa: Google Analytics

Antalet användare av Hitta läromedel minskade jämfört med föregående år. Utfallet är Ej tillfredsställande. Besöksstatistiken har minskat de senaste åren och det kan ha flera olika orsaker. En av anledningarna kan vara att tjänsten flyttades till en ny plattform. Under senare delen av året såg vi en återhämtning i besöksstatistiken.

Den lägre besöksstatistiken kan också bero på ett ändrat användarbeteende. Inköpen av läromedel hanteras mer centralt idag, på skolhuvudmannanivå och av skolledning via upphandlingar och olika distributörer.² Det kan påverka antalet pedagoger som söker läromedel under Hitta läromedel.

Foto: Elliot Elliot.

Kvalitetsdialoger

Tillsammans med Skolverket erbjuder vi landets alla skolhuvudmän kvalitetsdialoger. I dialogerna ger våra samverkanskoordinatorer stöd till huvudmän för att stärka deras systematiska kvalitetsarbete.

Kvalitetsdialogerna ska stödja huvudmännens planering, uppföljning, analys och utveckling så att deras systematiska kvalitetsarbete stärks. Dialogerna ger dessutom Skolverket och SPSM en tydligare bild av läget inom skola och utbildning så att myndigheterna kan erbjuda stöd som utgår

från huvudmännens behov. Kvalitetsdialogen består av tre delar och är frivillig för huvudmännen att delta i.

Det finns ungefär 2 800 skolhuvudmän, varav 89 procent är fristående eller enskilda huvudmän.

1. Introduktion

Introduktionsmötet sker digitalt i grupp med flera huvudmän. Syftet är att presentera kvalitetsdialogernas upplägg och diskutera kvalitetssystemet med målsättningar, delmål, indikatorer, framgångsfaktorer och analysunderlag.

2. Dialog

Dialogen sker i första hand i ett fysiskt möte som hålls enskilt med respektive huvudman. Dialogen handlar om likvärdighet och kvalitet i utbildningen samt utveckling och lärande, med fokus på frågor som huvudmannen identifierat som viktiga.

3. Återkoppling

Återkopplingsmötet hålls digitalt. Syftet är att huvudmannen och myndigheterna reflekterar och diskuterar den genomförda kvalitetsdialogen och huvudmannens fortsatta arbete.

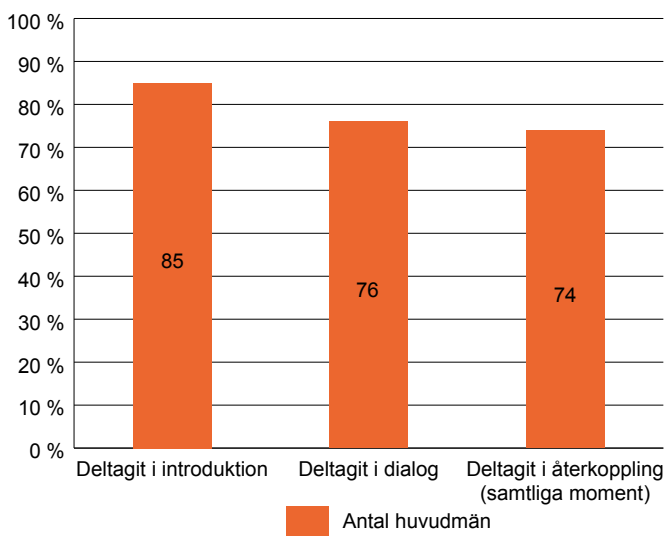
Huvudmän får erbjudande om att delta

Under hösten 2022 har 304 huvudmän fått ett erbjudande om kvalitetsdialog. Erbjudandet har gått ut till både kommunala och fristående huvudmän. Av de som har erbjudits kvalitetsdialog har hittills 82 procent av huvudmännen tackat ja till att delta.

Arbetet med att erbjuda och genomföra kvalitetsdialoger tillsammans med Skolverket har precis påbörjats och ännu har bara en första omgång genomförts för alla tre delarna (introduktion, dialog och återkoppling).

I det följande beskrivs huvudmännens deltagande i de olika delarna för den första omgången. Av de 105 huvudmän som erbjöds att delta i kvalitetsdialog tackade 87 ja till att delta i introduktionen. Det varierar bland huvudmännen hur många av delarna i dialogen som de har deltagit i. Vissa huvudmän har till exempel varit med på introduktionen och därefter avslutat sitt deltagande, medan vissa huvudmän har deltagit på introduktion och dialog men inte varit med på den avslutande återkopplingen.

Figur 7. Andel huvudmän som deltagit i kvalitetsdialog

N=105. Källa: Skolverkets rapport, Löpande uppföljning av kvalitetsdialoger med huvudmän, omgång 1 september 2022 - januari 2023. Dnr: 2022:1137

I diagrammet framgår att 85 av de 105 huvudmän (81 procent) som bjudits in till introduktion har deltagit i introduktionen. Av dessa är det 76 som även har deltagit i dialog, det var alltså nio huvudmän som valde att inte fortsätta att delta efter introduktionen. Vidare var det 74 huvudmän som även deltog i återkopplingen.³ Det är således 74 huvudmän (ungefär 70 procent av de huvudmän som erbjöds kvalitetsdialog) som deltog i samtliga tre delar i kvalitetsdialogen. Sammantaget bedömer SPSM responsen från skolhuvudmännen som positiv.

Samtliga inbjudna kommunala huvudmän har deltagit

Samtliga av de 17 kommunala huvudmän som var inbjudna till kvalitetsdialog har deltagit i samtliga tre delar. De huvudmän som valt att inte delta är således uteslutande enskilda huvudmän. Det är 57 av totalt 88 inbjudna enskilda huvudmän som deltagit i samtliga tre delar. Skälen för att inte delta varierar mellan huvudmännen. Sju av de huvudmän som valt att inte delta alternativt valt att inte delta i någon av delarna menar att tids- och eller resursbrist gör att de inte har möjlighet att delta.

Utvecklingsbehov som framkommer i kvalitetsdialoger med skolhuvudmän.

Genomförda kvalitetsdialoger ger en samlad bild av utvecklingsbehov hos landets skolhuvudmän. I detta avsnitt redovisas resultatet från sammanställningen av de prioriterade frågor och utvecklingsbehov, i det följande benämnt behov, som framkommer i mötesanteckningarna från dialogen. Detta är behov som huvudmannen valt att lyfta vid dialogen. Behoven är kategoriserade utifrån de sju framgångsfaktorerna för effektiv skolutveckling som ingår i det nationella kvalitetssystemet.

Värt att notera är att det endast är huvudmän som deltagit i samtliga tre moment av kvalitetsdialogen som ingår i sammanställningen, det vill säga 74 huvudmän.

Majoriteten av huvudmännen, 70 procent har uttryckt ett behov som faller under framgångsfaktorn Systematiskt kvalitetsarbete med undervisningen i fokus. Vanligt förekommande är också Kompensatoriska insatser och Tydlig roll- och ansvarsfördelning.

Exempel på utvecklingsbehov hos landets skolhuvudmän

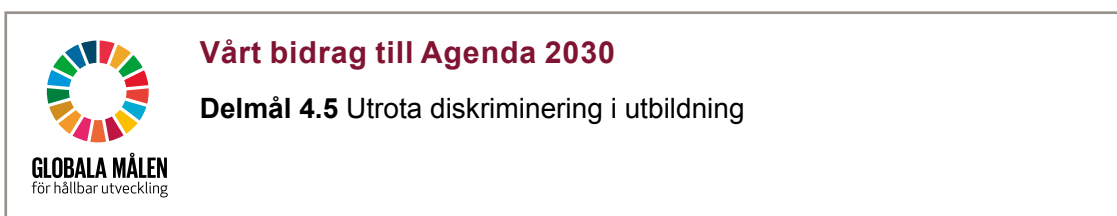
- systematiskt kvalitetsarbete med undervisningen i fokus
- kompensatoriska insatser
- tydlig roll och ansvarsfördelning.

Vid återkopplingstillfället lyfter samverkanskoordinatorerna myndighetens stödutbud utifrån de utvecklingsbehov som framkommit i kvalitetsdialogen. Majoriteten av huvudmännen har informerats om det stöd som finns att nå via myndighetens webbplats. Vanligt förekommande är också att huvudmannen informerats mer specifikt om möjligheten att få stöd via rådgivning och fortbildningsinsatser.

³ De två återstående huvudmännen har återkopplingsmöte inbokat i januari 2023.

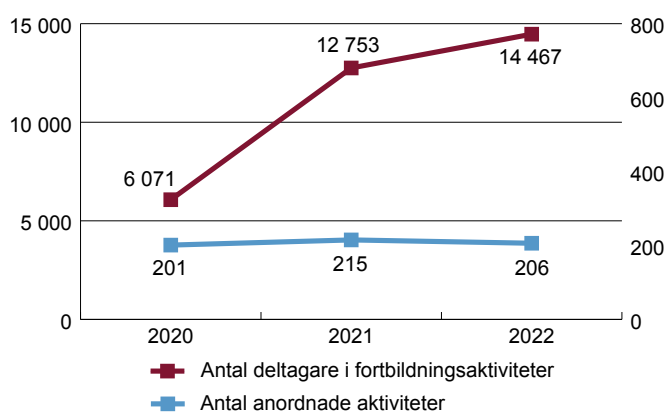
Fortbildning och stödmaterial

Vi erbjuder kompetensutveckling för att öka skolväsendets kunskaper om hur man skapar tillgänglig undervisning för barn, elever och vuxna med funktionsnedsättning.

Alla kan ta del av vårt utbud av fortbildning. Våra fortbildningsaktiviteter sker främst i digital form och det går att delta på ett kort webinarium kring ett specifikt tema, en webinariserie eller en nätbaserad kurs. Det går också att använda våra stödmaterial på egen hand. Vi anordnar även konferenser och medverkar som sakkunniga i kompetensutveckling som arrangeras av andra.

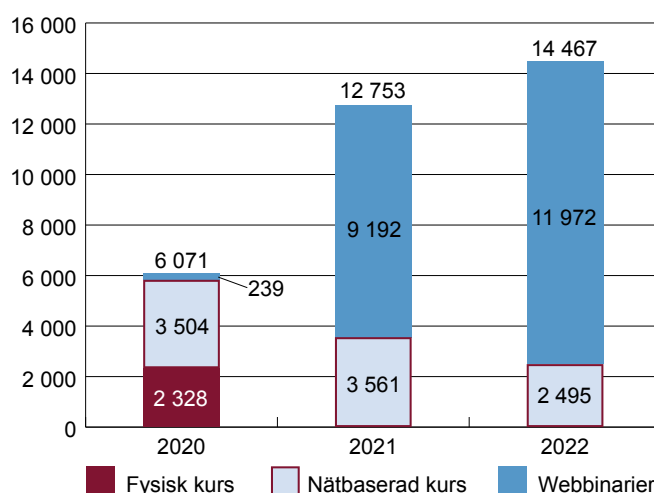
Figur 8. Antal anordnade aktiviteter samt antal deltagare i fortbildningsaktiviteter

Källa: Aktivitetsdatabasen

2022 erbjöd vi färre aktiviteter samtidigt som antalet deltagare ökade jämfört med 2021.

Figur 9. Antal deltagare fördelat på typ av aktivitet

Källa: Aktivitetsdatabasen

Under pandemin övergick vi till att endast erbjuda fortbildningsaktiviteter digitalt. Fler deltog i webinarier i realtid, det visar resultatet uppdelat på typ av aktivitet. Webinarier kräver generellt mindre tid av deltagarna än en nätbaserad kurs. Det kan förklara en del av ökningen i deltagarantal.

Vi följer upp och utvärderar deltagarnas upplevelser av genomförda kurser. Svarsfrekvensen var 61 (62) procent av kursdeltagarna. På frågan om kursen kunde möta de utmaningar och behov man har, svarade 86 (86) procent att det tillgodosågs. Om man räknar med svaret "till viss del" blir andelen 99 procent. Av uppföljningen framgår även att 85 (87) procent upplevde att kursen bidrog till nya kunskaper helt och till stor del. Om man räknar med svaret "till viss del", blir andelen 99 procent.

Studiepaket ämnesområden

Under 2022 har den låga lärarbehörigheten i skolformerna grundskola, gymnasieskola och komvux som särskild utbildning uppmärksammas.⁴ För att möta ett efterfrågat behov av kompetenshöjande aktiviteter inom skolformerna lanserade vi ett studiepaket i september 2022. Studiepaketet kan användas enskilt, i grupp, i arbetslag, av rektor och elevhälsa. Under 2022 hade studiepaketet 10 562 besökare på vår webbplats. Vi hade inte definierat ett målvärde för studiepaketet men vi är likväl nöjda med resultatet.

Specialpedagogisk rådgivning

I vår rådgivning ger vi förskolor, skolor och vuxenutbildningar stöd i specialpedagogik. Professionella inom dessa skolformer vänder sig till oss med specialpedagogiska förfrågningar som våra rådgivare tar hand om genom rådgivningsinsatser.

Vårt bidrag till Agenda 2030

Delmål 4.5 Utrota diskriminering i utbildning

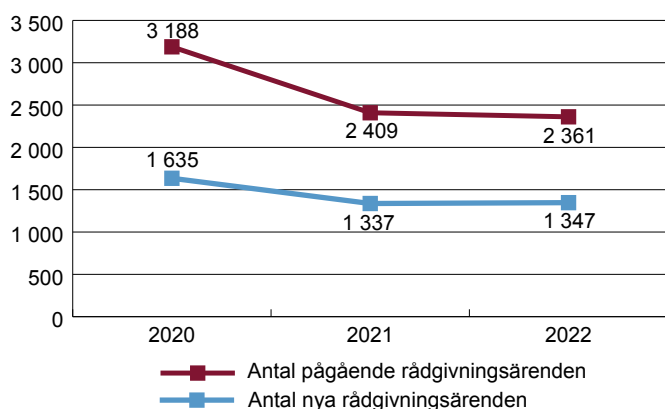
Mål 5 Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt

Många rådgivningsinsatser genomförs digitalt

Med vår rådgivning stärker vi huvudmannens förmåga att skapa förutsättningar för likvärdighet, tillgänglighet och delaktighet. I samband med pandemin 2020 började vi ge stöd digitalt.

Rådgivarna har fortsatt med det digitala arbetssättet, både för att möta verksamheters behov och för att värna om miljön. När rådgivningen är digital kan vi ha en tät kontakt med skolhuvudmännen. Rådgivare arbetar både med skolhuvudmän som finns i närheten geografiskt, men samarbetar också nationellt. Den kompetens som efterfrågas ska erbjudas oavsett var i landet den behövs.

Figur 10. Antal pågående och antal nya specialpedagogiska rådgivningsärenden

Källa: W3D3

Rådgivares kunskap om specialpedagogiska konsekvenser av funktionsnedsättningar har en central roll i det stöd vi ger skolhuvudmän och deras verksamheter.

Rådgivningen bidrar till att verksamheten får stöd att utveckla pedagogiska strategier och kunskap för att utforma en tillgänglig undervisning.

”Vi utvecklar stödet tillsammans, genom att fokusera på verksamhetens behov och hur en mer tillgänglig utbildning kan bidra till lärande” förklarar Lisa Stenman som är rådgivare i Skellefteå.

Ibland finns behovet av stöd på organisationsnivå. Då kan innehållet handla om utveckling i systematiskt kvalitetsarbete, rättigheter och stödåtgärder eller hälsa och lärande.

”Målet är att stödet ska bidra till förändring, därför pratar vi också om verksamhetens egen förmåga att både ta emot och utveckla sitt eget stöd” betonar Lisa Stenman.

Rådgivare är även involverade i frågor om läromedel och statsbidrag eller i samverkan med andra aktörer där specialpedagogisk kunskap och erfarenhet behövs.

”Vi utgår alltid från att barn och elever med funktionsnedsättning ska få den utbildning de har rätt till.”

Under 2022 var antalet nya rådgivningsärenden ungefär lika många som året innan. Även antalet pågående ärenden var ungefär lika många som 2021 men har minskat under de två senaste åren. En förklaring till det är att vi har utvecklat våra rutiner. Resultatet är gott.

Rådgivare svarar även på många frågor direkt vid den inledande samtalskontakten, då kan ärendet avslutas utan att leda till fortsatt rådgivning.

Det behövs ofta stöd för att förbättra kompetensen om hur lärmiljön kan utvecklas. Våra rådgivningsinsatser kan handla om att utveckla det pedagogiska arbetssättet med anpassningar och särskilt stöd. Det kan också handla om att

ge stöd om pedagogiska konsekvenser av en funktionsnedsättning eller stöd om anpassade läromedel. När vi ger rådgivning frågar vi om barnet, eleven eller den studerande fått uttrycka sin åsikt.

Många ärenden 2022 handlade om organisatoriska frågor, som till exempel hur man utvecklar ett elevhälsoteams tvärprofessionella arbete.

Ärenden som rör en kombination av funktionsnedsättningar är mest förekommande

Ärenden kategoriseras, så långt det är möjligt, utifrån funktionsnedsättning.

Tabell 2. Den totala andelen frågeställningar i rådgivningsuppdragen kategoriserade utifrån funktionsnedsättningar.⁵

	2020	2021	2022
Antal ärenden	3 105	2 275	2 181
Kategorier	Andel ärenden i procent	Andel ärenden i procent	Andel ärenden i procent
Dövblindhet	2	2	3
Dövhet/hörselnedsättning	3	3	2
Förvärvad hjärnskada	0	0	0
Kombination av funktionsnedsättningar	24	28	28
Läs- och skrivsvårigheter/dyslexi	2	2	2
Matematiksvårigheter	1	1	1
Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar	20	21	20
Rörelsehinder	2	2	2
Synnedsättning	13	13	16
Tal- och språksvårigheter	10	10	9
Intellektuella funktionsnedsättningar	4	4	3
Övergripande	15	11	11
Övriga funktionsnedsättningar	4	3	3
Totalt	100	100	100

Källa: W3D3. 180 (134, 83) ärenden som inte kategoriserats har exkluderats ur beräkningen

Kategorin med en kombination av funktionsnedsättningar är vanligast. Andelen är lika stor som förra året. Det är komplexa ärenden, hälften innehåller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. En annan funktionsnedsättning som ofta finns i kombination med andra i våra ärenden är tal- och språksvårigheter. Vanliga kombinationer

i ärenden med intellektuell funktionsnedsättning är synnedsättning, neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och ärenden som rör tal och språk. Enligt Skolverket har antalet elever i grundsärskolan ökat de senaste tio åren. Ökningen följer befolkningsökningen. Knappt var sju lärare i grundsärskolan är behörig för skolformen. Det

⁵ Inom några av dessa områden kan det finnas en diagnostiserad funktionsnedsättning, inom andra områden görs endast en bedömning av rådgivare tillsammans med skolhuvudmannen. Dessa bedömningar utgör kategoriseringen. Antalet uppdrag inom ett funktionsnedsättningsområde är inte det samma som antalet elever.

gör att kunskaperna om intellektuell funktionsnedsättning är begränsad.⁶ Vårt specialpedagogiska stöd med rådgivning och kompetensutveckling om intellektuell funktionsnedsättning är efterfrågat och använt.

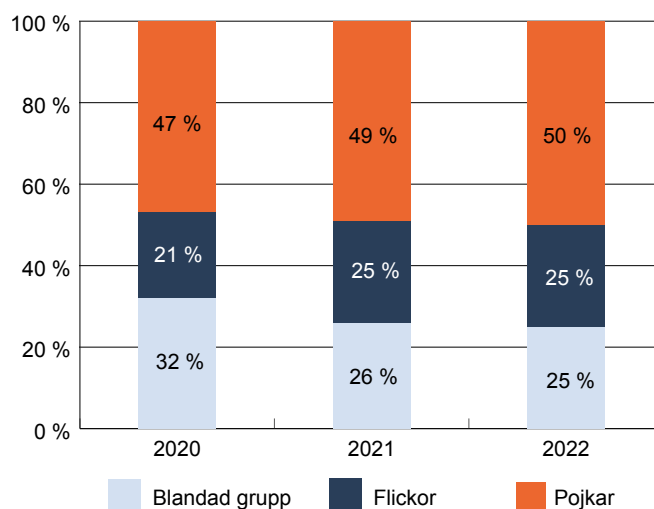
Den mest förekommande enskilda funktionsnedsättningen bland våra ärenden är neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. En femtedel av våra ärenden handlar om det. Synnedsättning är den näst mest förekommande funktionsnedsättningen bland våra ärenden och har ökat något i år. Ärenden som rör synnedsättning handlar oftast om en enskild person.

Kategorin dövblindhet har ökat något sedan förra året, vilket även gäller frågor som kommer till tjänsten Fråga en rådgivare inom samma kategori. Ärenden som rör dövhet eller hörselnedsättning har minskat något.

Många av de elever i grund- och gymnasieskolan som har en problematisk skolfrånvaro har en funktionsnedsättning.⁷ Det stöd som efterfrågas i rådgivningsärenden handlar ofta om att förebygga frånvaro och främja närvaro i skolan. Därför samarbetar vi ofta med elevhälsan i våra rådgivningsärenden.

Fler ärenden rör pojkar än flickor

Figur 11. Andel rådgivningsärenden, fördelade på kön

Ärenden som inte kategoriserats har exkluderats ur beräkningen. Enbart pågående ärenden har fördelats på kön. Jämförelsetal för 2020 och 2021 har räknats om.
Källa: W3D3

Hälften av samtliga ärenden under 2022 rörde pojkar. Pojkar har även tidigare år varit den största gruppen. En fjärdedel rör som tidigare bara flickor. Resten är en blandad grupp som rör båda könen eller där kön inte varit relevant.

De största grupperna inom neuropsykiatriska funktionsnedsättningarna är adhd och autisttillstånd. Och det är fler pojkar än flickor som har fått diagnosen adhd under barndomen.⁸ Flickor med adhd har andra symtom än pojkar. De har lägre antal hyperaktiva eller impulsiva symtom, färre symtom totalt och anstränger sig mycket för att kompensera för sina svårigheter. Frekvensen av utagerande diagnoser är lägre hos flickor än hos pojkar med adhd. Ångest, depression och en lägre självkänsla är vanligare symtom för flickor med adhd.⁹

Flickor med autism upptäcks ofta senare än pojkar. Det kan bero på att de döljer sina svårigheter och anpassar sig mer till de förväntningar som ställs på dem. Flickor med autism verkar generellt uppfattas som mer sociala och kommunikativa än pojkar.¹⁰

6 Skolverkets rapport 2022. Obehöriga lärare i grundsärskolan - läsåret 2021/22. Sidan 7

7 Åhslund, I. (2021). How students with Neuropsychiatric Disabilities understand their absenteeism, International Online Journal of Education and Teaching (IOJET), 8(4). 2665-2682.

8 Kopp, S., Adhd hos flickor, en sammanställning av kunskapsutvecklingen under åren 2000-2010 kap 2.

9 Kopp, S., Gillberg, C. Läkartidningen. 2022;119 s.3

10 Gould, J., Autism : the international journal of research and practice, 2017, Vol.21 (6)

Pojkar förekommer oftare även i andra kategorier. Ett undantag är matematiksvårigheter som oftare rör flickor.

När det gäller kategorierna förvärvad hjärnskada och matematiksvårigheter är antalet ärenden så få att det är svårt att dra några slutsatser utifrån könsfördelningen.

Ärenden som rör pojkar handlar oftast om kategorierna kombination av funktionsnedsättningar eller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. De vanligaste kategorierna i ärenden som rör flickor handlar om synnedsättning eller en kombination av funktionsnedsättningar.

Uppföljning och effekter av rådgivningsärenden

De senaste åren har vi prövat olika metoder för att få reda på effekterna av vårt stöd. Under 2022 skickade vi ut 859 enkäter. Det kom in 163 svar, så svarsfrekvensen var 19 procent. Av de som svarade var 85 procent nöjda med stödet som helhet. En majoritet av respondenterna svarade att de utvecklade lärmiljön. Det var 37 procent av respondenterna som tyckte att stödet gav mer kunskap om elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete i det systematiska kvalitetsarbetet, i ganska eller mycket stor utsträckning. Fritextsvaren bekräftade att rådgivarna gav ett professionellt stöd och att de hade ett gott bemötande.

Resurscenter gör specialpedagogiska utredningar

När en skola behöver ett fördjupat stöd kan våra olika resurscenter göra specialpedagogiska utredningar om barn och elever med vissa funktionsnedsättningar. De utvecklar skolors kompetens om lärande för barn och elever

- med dövblindhet
- med synnedsättning med eller utan ytterligare funktionsnedsättning
- som är döva eller har hörselnedsättning i kombination med utvecklingsstörning
- med grav språkstörning.

Vårt bidrag till Agenda 2030

Mål 4 God utbildning för alla. Säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla

Delmål 4.5 Utrota diskriminering i utbildning

Specialpedagogisk utredning

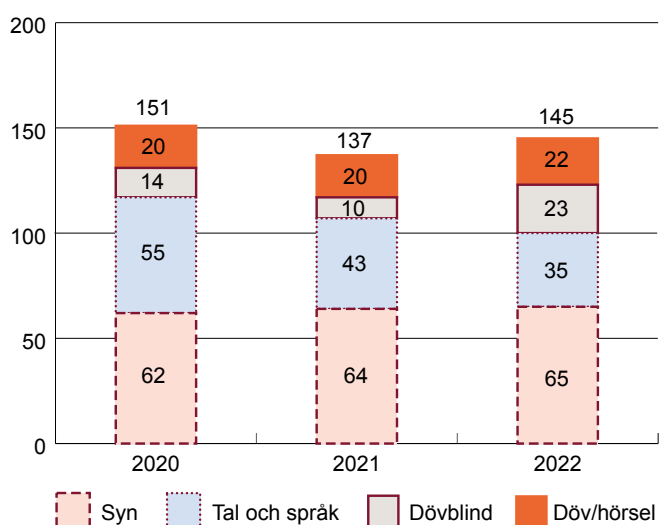
En förskola eller skola som har beviljats specialpedagogiskt stöd kan erbjudas en specialpedagogisk utredning för att få svar på pedagogiska frågor. I en specialpedagogisk utredning kartlägger vi lärmiljön, undervisningen och individuella faktorer hos barnet eller eleven. Det är ett komplement till rektorns utredning av särskilt stöd när barn eller elever riskerar att inte nå kunskapsmålen.

Det är viktigt att barn och elever är delaktiga i de specialpedagogiska utredningarna. De ska komma till tals och bli lyssnade på för att kunna påverka sin lärmiljö. När vi berättar om den specialpedagogiska utredningen får barnet eller eleven en egen rapport, ett elevbrev. I brevet skriver utredningsteamet direkt till barnet eller eleven om utredningen. Brevet är anpassat till barnets ålder och utvecklingsnivå. Det ger information

om vad som hände under den specialpedagogiska utredningen och vad barnet eller eleven var bra på. Det beskriver också vad utredningsteamet berättade för lärare och vårdnadshavare om vilken hjälp barnet eller eleven behöver i förskolan eller skolan. Brevet kan också innehålla information om barnets eller elevens funktionsnedsättning och tips till eleven. Det innehåller ofta bilder, till exempel foton från utredningen. Barnet eller eleven kan få texten inläst eller anpassad på annat sätt för att brevet ska bli tillgängligt till elevens behov.

När vi gjort en specialpedagogisk utredning rekommenderar vi skolan att ta kontakt med oss då det är dags för skolbyte eller övergång till ett nytt stadium. På så sätt får den mottagande skolan del av utredningen och rekommendationerna för lärmiljön, det underlättar för både personalen och eleven.

Figur 12. Antal pågående ärenden rörande specialpedagogiska utredningar fördelade på resurscenter

Källa: W3D3.

Siffror för 2020 och 2021 har räknats om eftersom vi redovisar pågående ärenden.

I tidigare årsredovisningar visade diagrammet antal pågående ärenden i slutet av året. Nu redovisar vi i stället pågående ärenden under året eftersom det ger en bättre jämförelse med hur vi redovisar ärenden i rådgivningen.

Under 2022 hade vi 145 pågående ärenden om specialpedagogisk utredning. Antalet pågående ärenden under 2022 skiljer sig inte nämnvärt från 2021. Under 2020 var siffran något högre, många ärenden låg vilande eftersom pandemin hindrade oss från att besöka verksamheterna. Majoriteten av utredningarna rör grundskolan.

Gruppen barn och unga med synnedsättning är liten. Eftersom få förskolor och skolor har erfarenhet av att anpassa undervisningen till målgruppen har Resurscenter syn flest pågående ärenden. Dessutom har SPSM ett särskilt nationellt ansvar att främja punktskrift och erbjuder kompetensutveckling i läs- och skrivinläring med punktskrift för förskolor och skolor. En annan bidragande orsak kan vara att det, till skillnad från de övriga resurscentren, inte finns någon specialskola eller något samlat nationellt pedagogiskt stöd för elevgruppen.

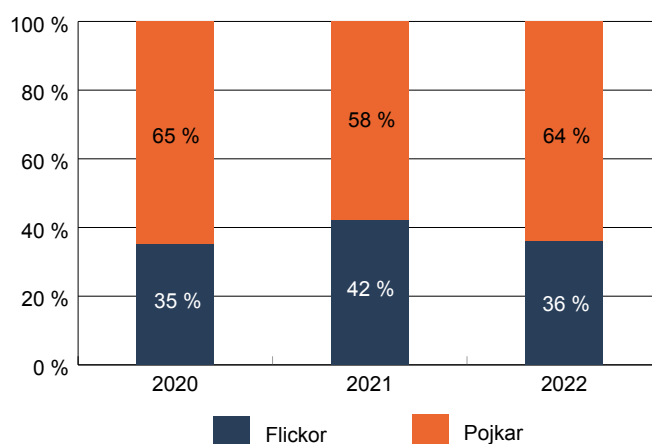
Pågående ärenden om språksvårigheter, tal

och språk, minskade jämfört med föregående år. Det kan bero på att kunskapen om målgruppen ökat hos skolhuvudmän. De senaste fyra åren har SPSM genomfört ett projekt som resulterat i ett omfattande stöd om språkstörning.¹¹ En annan orsak kan vara att allt fler elever inom målgruppen får stöd inom specialskola. Språkstörning uppmärksammas också i samhället. Socialstyrelsen har sammanställt kunskapsläget kring konsekvenser av språkstörning i ett livsperspektiv och har som nytt tema samlat information om språkstörning på sin webbplats Kunskapsguiden.¹²

Under året prioriterade vi insatser för barn och elever som ska börja i skolan eller byta skolor. Medarbetare med kompetens och erfarenheter från arbetet med specialpedagogisk utredning kompletterade också vår specialpedagogiska rådgivning under 2022. På så sätt fick elevhälsan, habiliteringen och barn- och ungdomspsykiatri stöd.

Specialpedagogisk utredning fördelat på kön

Figur 13. Pågående specialpedagogiska utredningar, fördelat på kön

Källa: W3D3. Fördelningen föregående år har justerats eftersom den grundas på pågående ärenden under året.

Precis som föregående år ser vi en större andel utredningsärenden som rör pojkar. Störst skillnad var det i specialpedagogiska utredningar som

11 SPSM, Projektet Strategi språkstörning, 2019 – 2022.

12 Socialstyrelsen, Kunskapsläget kring förekomst och konsekvenser av språkstörning hos normalbegåvade unga och vuxna i ett livsperspektiv - förstudie (2021)

handlade om tal och språk där antalet pojkar var fler än antalet flickor. Dels är språkstörning tre gånger vanligare för pojkar än för flickor hos elever med ytterligare funktionsnedsättningar.¹³ Dels läser elever som har en språkstörning vanligtvis enligt grundskolans kursplan.¹⁴ I grundskolan når flickorna i högre utsträckning än pojkarna godkända betyg i alla ämnen.¹⁵ Skolor söker ofta specialpedagogiskt stöd när en elev riskerar att inte uppnå godkända betyg. Könsfördelningen i våra ärenden speglar till viss del den könsskillnad som visar sig i den nationella betygsstatistiken.

Kunskapshöjande information

Utöver de specialpedagogiska utredningarna ger vi information till vårdnadshavare och verksamheter för att förbättra lärmiljön för barn och elever

- med dövblindhet
- med synnedsättning med eller utan ytterligare funktionsnedsättning
- som är döva eller har hörselnedsättning i kombination med utvecklingsstörning
- med grav språkstörning.

Inför 2022 förtydligade vi vår information till vårdnadshavare. Bland annat publicerades information på spsm.se om hur en specialpedagogisk utredning går till.

13 The impact of nonverbal ability on prevalence and clinical presentation of language disorder: evidence from a population study, Norbury et al (2016) (s. 1252), Journal of Child Psychology and Psychiatry

14 SOU- 2016:46 Samordning, ansvar och kommunikation – vägen till ökad kvalitet i utbildningen för elever med vissa funktionsnedsättningar (s.243)

15 Skolverket-Elever som lämnat grundskolan utan slutbetyg, läsåren 2017/18–2021/22, Sveriges officiella statistik

Läromedel

Vi främjar och informerar om tillgången till läromedel för målgruppen barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning. Vi utvecklar, anpassar, framställer och distribuerar också läromedel för att möta de behov som den kommersiella läromedelsmarknaden inte möter.

Vårt bidrag till Agenda 2030

Delmål 4.5 Utrota diskriminering i utbildning.

Delmål 4.6 Alla människor ska kunna läsa, skriva och räkna

Delmål 4 A Skapa inkluderande och trygga utbildningsmiljöer

Främja tillgången till läromedel genom produktionsstöd

Vårt främjande arbete gäller både läromedelsrådgivning och ekonomiskt stöd. Läromedelsproducenterna ansöker om det ekonomiska stödet. Stöd kan ges för hela eller delar av produktionen av tillgängliga läromedel. Vi har kontakt med ett 60-tal läromedelsförlag, dels genom vårt främjande arbete och dels i arbetet med söktjänsten Hitta läromedel. I kontakten med förlagen beskriver vi våra målgrupper och berättar om deras behov. Vi lyfter även behovet av en universell utformning av läromedel eftersom det innebär att de blir tillgängliga för många. Som ett kompletterande stöd har vi sammanställt rekommendationer som ökar möjligheten att hantera, komma åt, förstå och använda innehållet.

Ett resultat av vårt främjande arbete och en ökad användning av digitala läromedel är att branschorganisationen Läromedelsföretagen antagit en policy för tillgängliga digitala läromedel. Vi ser att vårt arbete lett till en ökad medvetenhet kring vikten av tillgängliga läromedel.

Tabell 3. Läromedel utvecklade genom produktionsstöd

Totalt antal läromedel utvecklade genom produktionsstöd		
2020	2021	2022
95	68	72

Källa W3D3

Antal utvecklade läromedel varierar från år till år. Läromedelsproducenterna söker bidrag till produktion utifrån de behov som vi beskriver, men också utifrån sina egna utvecklingsplaner. För att en ansökan om produktionsstöd ska beviljas behöver ett antal olika villkor uppfyllas. Under 2022 genererade 29 (41, 48) produktionsstödsprojekt totalt 72 utvecklade och beställningsbara läromedel. Det är en minskning med antal projekt samtidigt som det är en ökning av antal beställningsbara läromedel jämfört med 2021, dock en minskning över en treårsperiod. En anledning till att antalet projekt är lägre är att läromedelsproducenterna fortfarande är i en återhämtningsfas efter pandemin. Projekt har dragit ut på tiden då inte funnits möjligheter att komma ut till skolorna för att möta elever och pedagoger. Under senare år har vi även sett att antalet inkomna ansökningar minskar generellt medan ansökningsbeloppen är högre, vilket hör samman med kostnadsutvecklingen för digital läromedelsproduktion. Projekten är också mer omfattande. Vidare har producenterna sedan tidigare mött många utmaningar inom digital läromedelsproduktion när det kommer till utvecklings- och förvaltningskostnader.¹⁶ Vi ser nu även en ökning av pappers- och tryckkostnader på grund av den stigande inflationen.

Det är en risk att läromedelsproducenter som har en nischad produktion inriktad på elever med funktionsnedsättning, drabbas av de olika kostnadsökningarna. Därför är det viktigt att producenterna kan söka statligt ekonomiskt bidrag så att det finns ett utbud av tillgängliga läromedel på marknaden.

Främja tillgången till läromedel genom att producera och anpassa själva

Vi producerar läromedel som inte kan tillgodoses på den kommersiella läromedelsmarknaden. För att ta ställning till vilka läromedel vi ska producera utgår vi från de önskemål vi får in från pedagoger. Därefter prioriterar vi efter de skolformer, ämnen och ämnesområden som har flest och störst behov. Många gånger kan vi utforma läromedlen så att de passar för fler än en målgrupp.

Vi utvecklar de läromedel som vi har förlagsrätt till. Det kan vara tryckt, digitalt eller laborativt material som eleven kan använda direkt eller ett klassrumsnära material till pedagoger. Läromedlen kan skilja sig åt i antal, komplexitet och omfång mellan olika år.

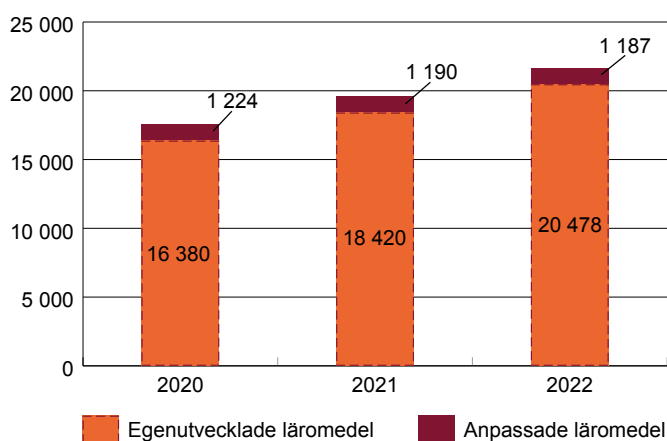
Tabell 4. Antal egenutvecklade produkter

Antal utvecklade läromedel		
2020	2021	2022
23	17	32

Källa: UBW

Under 2022 tog vi fram 32 produkter. Vissa är nya läromedel och vissa är omfattande revideringar. Siffran för utvecklade läromedel var lägre 2021 eftersom vi lade tid på produktvård. Under 2022 arbetade vi mer med att utveckla läromedel. Vi satsade på läromedel kopplat till elever i grundsärskolan och gymnasiesärskolan. Det är ungefär hälften av de utvecklade läromedelsprodukterna för 2022.

Figur 14. Antal sålda läromedel

Källa: UBW

Benämndes tidigare som antal beställda och distribuerade läromedel

Diagrammet visar antalet sålda och fakturerade läromedel under 2022. I föregående årsredovisning redovisades en tabell över antalet beställda och distribuerade produkter, där vi räknade in vissa publikationer som inte längre distribueras. Därför har antalet för 2020 och 2021 justerats.

Vi kan konstatera att försäljningen av egenutvecklade läromedel har ökat med 25 procent från 2020. Det är ett gott resultat. En förklaring är att vi i större utsträckning sprider information om våra produkter och hur de kan användas via Teachmeets, konferenser och sociala medier. Antalet sålda anpassade läromedel är relativt konstant och förväntningen är att det ska fortsätta på samma nivå utifrån målgruppens storlek.

Läromedel för elever med hörselnedsättning

Vi bidrar till att elever med hörselnedsättning får rätten till språk och tillgång till läromedel på teckenspråk. Under 2022 har fyra läromedel tagits fram i ämnena teknik, biologi, teckenspråk samt idrott och hälsa. I produkten Orientering har vi till exempel skapat en serie på teckenspråk för att barn och elever på ett lekfullt sätt ska lära sig grunderna i orientering. SPSM play utökades 2022 med 144 (74,51) filmer. Tjänsten innehåller nu 472 (328, 254) teckenspråkiga filmer med valbar undertextning och tal.

Tabell 5. Antal besök av digitala teckenspråkiga produkter

Antal besök av digitala teckenspråkiga produkter		
2020	2021	2022
36 156	50 680	48 862

Källa: Matomo

Användningen av våra digitala teckenspråkiga läromedel gick ned en aning. Produkterna SPSM play, 123ABC och 33 läs och skrivövningar har bidragit till minskningen. En bidragande orsak till att siffran för antalet besök har gått ned kan vara att spårningsverktyget på en av dessa produkter var urkopplad i fyra månader.

Besökare använde främst SPSM play, våra digitala webbprodukter Teckenspråk online och 123ABC. Vi ser över tid att det främst är de språkutvecklande materialen som besökarna använder för att utveckla sitt teckenspråk och sin förmåga att läsa och skriva.

Vi har en Facebooksida som heter SPSM Svenskt teckenspråk. Där marknadsförde vi våra teckenspråkiga produkter och gav exempel på delaktighet i undervisningen samt barn och elevers rätt till sitt språk.

Läromedel för elever med synnedsättning

Vi har ett särskilt nationellt ansvar att främja punktskrift. De pedagogiskt anpassade läromedel som SPSM producerar gör det möjligt för den punktskriftsläsande eleven att vara delaktig i undervisningen och att nå målen för sin utbildning. Övningar och annat innehåll skrivs om, bilder beskrivs, taktila bilder ritas och trycks. Vi anpassar även nationella prov, bedömningsstöd och kartläggningmaterial för elever som läser punktskrift.

Under 2022 anpassade vi 167 (238, 214) produkter, vilket är 71 färre än 2021. Under 2022 testade vi att anpassa läromedel i matematik för åk 1–3, med extra svällpappersbilder och laborativa material i form av 3D-objekt eller taktila kulramar. Punktskriftsläsande elever behöver alternativa lösningar och bearbetningar för att läromedlet ska bli likvärdigt. 3D-teknik innebär nya pedagogiska möjligheter för alla, men särskilt för barn och elever med synnedsättning.

Vi anpassar läromedel utifrån behov för elever med funktionsnedsättning, med stöd av 2 kap. 17a § upphovsrättslagen. Lagstiftningen omfattar endast utgivna tryckta eller digitala fristående material. Någon motsvarande lagstiftning för digitala interaktiva läromedelsplattformar finns inte. Vi kan inte göra webbaserade förlagsutgivna läromedel tillgängliga. Tillgänglighetsaspekter måste finnas med från början när produkten utvecklas och i den tekniska produktionsmiljön för plattformen. För elever med synnedsättning eller blindhet innebär det att de exkluderas från att kunna delta i undervisningen och utvecklas i sitt lärande. Alla former av digitala läromedel som inte består av enbart text, saknar full tillgänglighet. Det handlar om tabeller, bilder, övningar med interaktivitet, kartor, grafer liksom matematik och musik.

Läromedel för elever med andra funktionsnedsättningar

Grundsärskolan med inriktning ämnesområden och det individuella programmet på gymnasiesärskolan är de enda skolformerna där eleverna inte läser ämnen utan ämnesområden. Av de 32 läromedelsprodukter vi tog fram 2022 riktar sig 15 huvudsakligen till elever i grundsärskolan och gymnasiesärskolan.

Pictogram, Ritade tecken och Bliss

Vårt bildstöd består av olika bildbaser och tjänster, däribland Pictogram, Ritade tecken och Bliss. Bildbasen Pictogram ger material till ett visuellt språk som är utvecklat för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Varje pictogram står för ett ord eller ett begrepp. Ritade tecken är bilder på tecken i det svenska teckenspråket. Bliss är ett symbolspråk som används av elever som behöver alternativ och kompletterande kommunikation (AKK). Bliss kan användas genom vår webbtjänst Bliss online som är ett pedagogiskt verktyg för användning inom skola och utbildning.

Statsbidrag

Vi fördelar statsbidrag till individer och till utbildningsanordnare. Bidragen ska möjliggöra och underlätta studier för personer med funktionsnedsättning och i vissa fall för deras anhöriga. Vi fördelar bidrag inom ramen för de fem anslag som presenteras i tabellen nedan.

GLOBALA MÅLEN
för hållbar utveckling

Vårt bidrag till Agenda 2030

Delmål 4.5 Utrota diskriminering i utbildning.

Tabell 6. Statsbidrag. Ansökt och förbrukat bidrag per anslag under de senaste tre åren

Anslag		2020		2021		2022	
		Antal	Belopp (tkr)	Antal	Belopp (tkr)	Antal	Belopp (tkr)
Bidrag till kostnader vid viss föräldrautbildning i teckenspråk/Statsbidrag till utbildning (15:1:5 ap 4.1) ¹⁷	Ansökt	5	16 631	6	17 731	6	18 684
	Utfall	5	10 374	6	10 505	5	12 296
Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan/omvårdnadsinsatser (16:1:6 ap 1)	Ansökt	4	66 413	4	63 713	4	63 904
	Utfall	4	58 632	4	60 257	4	63 538
Särskilda insatser inom skolområdet (16:1:14 ap 1) Innefattar bidrag till utbildningsanordnare avseende regionala utbildningsinsatser, särskild undervisning på sjukhus, utvecklingsprojekt, mellanår för elever med grav synnedsättning och anpassade lärmiljöer som del av särskilt stöd. ¹⁸	Ansökt	507	564 561	402	402 424	1 204	1 168 297
	Utfall	189	162 970	248	163 176	225	202 909
Bidrag till vissa studier (16:1:16 ap 1) Innefattar bidrag till studerande inom folkbildningen och kommunal vuxenutbildning samt till elever inom kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning.	Ansökt	478	25 278	369	23 325	402	25 509
	Utfall	447	6 199	345	7 842	384	10 011
Särskilt utbildningsstöd (17:14:4 ap 1) Innefattar bidrag till folkhögskolor, universitet och högskola samt bidrag till synskadades riksförbund för att underlätta studier för personer med funktionshinder.	Ansökt	141	207 122	143	223 796	146	233 744
	Utfall	141	192 679 ¹⁹	143	193 130	146	202 150
Totalt ansökt		1 135	880 005	924	730 989	1 762	1 510 138
Totalt utfall		786	430 854	746	434 910	764	490 904

17 Ap 4.2 och ap. 5 administreras och handläggs av CSN.

18 Bidraget anpassade lärmiljöer som del av särskilt stöd är ett nytt bidrag och som fördelades för första gången under 2022, därför finns inget underlag från tidigare år.

19 Inklusive nyttjad anslagskredit om 15 tkr.

Under 2022 ökade både antalet inkomna ansökningar och utbetalat statsbidrag. Ökningen beror främst på att vi fått ökat anslag för att administrera ett nytt efterfrågat bidrag.²⁰ Vi kan även se att flera av bidragsbeloppen ökade något 2022. Möjligen är det tecken på en återhämtning efter pandemin.

De flesta bidrag fördelas till samma grupper av utbildningsanordnare och huvudmän år efter år.

Bidrag till kostnader vid viss föräldrautbildning i teckenspråk, Statsbidrag till utbildning

Vi beviljar bidrag till utbildningsanordnare som bedriver teckenspråksutbildning för vissa föräldrar. Centrala studiestödsnämnden, CSN, administrerar enskilda bidrag till de föräldrar som deltar. Teckenspråksutbildningen stärker föräldrars förutsättningar att kommunicera med barn som använder teckenspråk.

Under 2022 bedrev fem (6, 5) anordnare teckenspråksutbildningen och det var 326 (259, 309) föräldrar som deltog i utbildningen och som läste sammanlagt 8 221 (5 867, 7 559) kurstimmar. Det är en ökning jämfört med tidigare år. Utbildningsanordnarna uppgav att pandemin fortsatte att orsaka sena återbud på grund av sjukdom. Men det ökande deltagarantalet tyder på att utbildningen håller på att återhämta sig från restriktioner och smittspridning. De flesta föräldrar som deltog i teckenspråksutbildning under 2022 var kvinnor, 62 (65, 63) procent.

Föräldrar berättade att de uppskattar teckenspråksutbildningen. Men de var oroliga för att de maximala 240 timmarnas undervisning inte räcker för att utveckla språket i takt med barnets ålder. Det visar att det förslag vi skickade in till Regeringskansliet 2019 om tillägg av utbildningstimmar fortfarande är aktuellt och efterfrågat.²¹

Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan för omvårdnadsinsatser

Vi beviljar statsbidrag och administrerar ersättning till insatser i de riksgymnasier för rörelsehindrade, som finns på fyra orter i Sverige. Statsbidraget och ersättningen finansierar omvårdnadsinsatser som habilitering och anpassat elevhemsboende. Det gör det möjligt för elever med svåra rörelsehinder att studera på gymnasiet.

Samtliga fyra huvudmän för riksgymnasier för rörelsehindrade fick bidrag till att tillhandahålla habilitering och elevhem. Vid början av läsåret 2022 gick 106 (111, 116) elever utbildningen och fick habilitering, vilket är något färre än året innan. Av dessa elever bodde 43 (43, 46) på elevhem.

Det var färre kvinnor både inom utbildningen och habiliteringen, 37 (41, 42) procent i början av läsåret 2022. Kvinnorna var också färre på elevhemmen, 42 (53, 48) procent. Andelen män ökade inom både habilitering och elevhem jämfört med året innan. Det är inte klarlagt vad det beror på. Men när elevantalet är lågt gör ett fåtal elever stor skillnad i procent.

Av verksamhetsuppföljningarna för läsåret 2021/2022 framgår att samtliga huvudmän som helhet förbättrat resultaten från tidigare år. Uppföljningen visar att huvudmännen satsade på kompetensutbildning, ökade samarbeten mellan personal och olika enheter inom elevhemmen och att de erbjöd fler fritidsaktiviteter för eleverna. Samverkan på lednings- och medarbetarnivå förbättrades. Och utveckling och strukturläggningar ledde till större förståelse och delaktighet.

En elevenkät som genomförs vartannat år visade att män i högre utsträckning upplevde att de fick det stöd de behövde i sina dagliga rutiner på elevhemmet. De tyckte att de hade inflytande och var delaktiga. Män var också nöjdare med personalen på elevhemmet, jämfört med kvinnor. När det gäller habiliteringen kan vi se att andelen kvinnor som upplever att de får det stöd som de behöver av habiliteringen har ökat i jämförelse med undersökningen 2020.

20 Bidrag till anpassade lärmiljöer som del av särskilt stöd inom anslag Särskilda insatser inom skolområdet (16:1:14 ap.1).

21 dnr STY 2019/483

Särskilda insatser inom skolområdet

Anslaget finansierade särskild undervisning på sjukhus, regionala utbildningsinsatser och särskilt anordnad utbildning för ungdomar med svår synnedsättning.

Anslaget finansierade också utvecklingsprojekt samt ett nytt bidrag i form av anpassade lärmiljöer som del av särskilt stöd. Bidraget till lärmiljöer är orsaken till att anslaget höjdes med 40 000 tkr och att antalet ansökningar och ansökt belopp ökade markant 2022.

Särskild undervisning på sjukhus

Totalt 35 (35, 37) verksamheter beviljades bidrag för att bedriva särskild undervisning på sjukhus för sammanlagt 7 909 (7 009, 5 888) elever. Antalet elever som fick undervisning på sjukhus ökade. Och andelen flickor ökade till 59 (56, 53) procent. Det är tre vårdformer som kan få bidrag till sjukhusundervisning: somatisk vård, barn- och ungdomspsykiatrisk vård (BUP) och vård inom behandlingshem. Flickor var överrepresenterade inom samtliga vårdformer. Det var framförallt könsfördelningen inom sjukhusundervisningen på barn- och ungdomspsykiatrisk vård som låg bakom den höga andelen flickor. Andelen flickor var 76 procent och pojkar 21 procent, annat kön och vet ej tre procent. Orsakerna bakom könsfördelningen är inte kartlagd och det går inte att dra några slutsatser om könsfördelningen från verksamheternas redovisningar.

Regionala utbildningsinsatser

Under 2022 fick 17 (22, 22) verksamheter, varav en bedrev särskilt anordnad utbildning för ungdomar med svår synnedsättning, bidrag för att bedriva regionala utbildningsinsatser för totalt 995 (1 128, 1 045) elever. Det var både färre verksamheter som beviljades bidrag och en minskning av antalet elever. Det kan delvis förklaras med att det bara var 18 verksamheter som ansökte om bidrag för 2022. Pojkar var överrepresenterade av dem som tog del av utbildningsinsatserna, 57 (57, 57) procent.

Utvecklingsprojekt

Det var 133 (191, 130) utvecklingsprojekt som beviljades bidrag 2022 vilket var färre än 2021. Under 2021 och 2022 prioriterade vi bidrag till utvecklingsprojekt som riktar sig till målgruppen barn eller elever med synnedsättning eller blindhet samt utvecklingsprojekt inom kommunal vuxenutbildning. Under 2022 beviljades 50 (90) sådana projekt. Antalet ansökningar och beviljanden för projekt med målgruppen barn och elever med synnedsättning eller blindhet var färre 2022 än 2021, vilket förklarar att vi hade ett lägre antal beviljade utvecklingsprojekt.

Ett ytterligare prioriterat område för 2022 var huvudmän som behövde utveckla sin verksamhet för elever med funktionsnedsättning i Läsa, skriva, räkna – garantin för tidiga stödinsatser. Med den inriktningen valdes 7 (8) utvecklingsprojekt ut och beviljades bidrag under 2022. Våra projektstödjare stöttar dem i genomförandet under läsåret 2022/2023.

Skillnaden mellan pojkar och flickor ökar. Eftersom utvecklingsprojekten redovisar året efter beviljat bidrag, har vi inte uppgifter om könsfördelningen för dem som fick bidrag 2022. Men av dem som beviljades bidrag 2021 och redovisat så kan vi se att pojkarna i primär målgrupp ökade till 59 (55, 52) procent. Orsaken är inte utredd eftersom det inte varit någon anmärkningsvärd skillnad över tid.

Anpassade lärmiljöer som del av särskilt stöd

I februari 2022 skrevs ett nytt statsbidrag in i förordning (1991:931) om statsbidrag till särskilda insatser inom skolområdet. Statsbidraget ska gå till kostnader för att inrätta eller utveckla anpassade lärmiljöer i grundskolan eller gymnasieskolan. De anpassade lärmiljöerna har få elever och hög personaltäthet för att tillgodose elevers behov av särskilt stöd bättre. Statsbidraget ska i första hand ges för att inrätta, i andra hand för att utveckla befintliga lärmiljöer.

Intresset för bidraget var stort bland huvudmännen och vi fick in totalt 885 ansökningar. Av anslaget på 40 000 tkr beviljades bara cirka fem procent av ansökningarna. De 40 ansökningar som beviljades bidrag för att inrätta anpassade lärmiljöer får också vårt stöd för att genomföra inrättandet.

Bidrag vid vissa studier

Bidrag till vissa studier, stärker de ekonomiska förutsättningarna för deltagare med funktionsnedsättning och deras anhöriga i samband med kortare studier vid folkhögskola eller studieförbund. Bidraget fungerar även som studiefinansiering för studerande inom kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning.

Korta kurser vid folkhögskola eller studieförbund

Under 2022 var det 2 635 (1 429, 928) deltagare med funktionsnedsättning eller anhöriga till personer med funktionsnedsättning som tog emot bidrag för kortare studier. Antalet deltagare på korta kurser fördubblades nästan jämfört med 2021. Trots det var antalet deltagare fortfarande lägre jämfört med åren innan pandemin. Fler kvinnor, 56 (61, 59) procent, deltog i korta kurser i likhet med tidigare år.

Kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning

Totalt tog 124 (133, 122) studerande inom kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning, emot bidrag för sina studier. Antalet elever som tog emot bidraget minskade något jämfört med 2021. Det var något fler kvinnor, 57 (56, 51) procent, än män som var bidragsmottagare.

Särskilt utbildningsstöd

Bidrag till särskilt utbildningsstöd finansierar olika stödinsatser och stödpersoner för kursdeltagare och studerande med funktionsnedsättningar på folkhögskolor, universitet och högskolor. Bidrag fördelas även för studiematerial som ger stöd till elever med synnedsättning inom studieförbund och folkhögskola.

Folkhögskolor

Under 2022 fick 133 (126, 125) folkhögskolor bidrag för särskilt utbildningsstöd. Antalet kursdeltagare med funktionsnedsättning som fick stöd ökade, 12 653 (10 991, 9 928). Antalet genomförda deltagarveckor ökade också jämfört med året innan.²² Fördelningen visar att det var aningen fler kvinnor, 54 (53, 52) procent, än män som fick hjälp av en stödperson.

När vi handlägger bidrag till folkhögskolorna har vi också i uppdrag att handlägga det förstärkningsbidrag som Folkbildningsrådet beslutar om och betalar ut. Folkbildningsrådet är också en viktig samarbetspartner för att följa upp folkhögskolornas utveckling.

Högskolor och universitet

Under 2022 tog 12 (16, 15) högskolor och universitet del av bidrag för särskilt utbildningsstöd och 2 504 (2 823, 1 980) studenter med rörelsehinder, neuropsykiatrisk eller psykisk funktionsnedsättning, fick stöd i sina studier. De fick en mentor, anteckningsstöd eller stöd när de skulle förflytta sig. Antalet studenter som fick stöd via bidraget till universitet och högskolor minskade jämfört med 2021.

Kostnadstäckningen för bidraget blev cirka 74 procent. Året innan låg kostnadstäckningen på cirka 45 procent. Det kan bero på ett utökat anslag på tre miljoner kronor, men framförallt var det färre lärosäten som sökte bidraget. Den låga kostnadstäckningen under föregående år och möjligheten att i stället söka Nationella medel för riktat pedagogiskt stöd²³ antas vara en bidragande orsak till att ansökningarna minskade 2022.

Det var övervägande kvinnor, 70 (68, 67) procent, som tog del av insatserna. Fördelningen är jämförbar med tidigare år och liknar fördelningen på universitet och högskolor.

22 Deltagarveckor är ett mått på kursomfattning som används inom folkhögskolan. Deltagarveckor räknas ut genom att multiplicera antalet deltagare på en kurs med antalet kursdagar och dividera detta med fem.

23 Utbetalas av Stockholms universitet. Medlen används till att delvis täcka kostnader för riktat (personellt) pedagogiskt stöd till studenter för att undanröja eller överbygga funktionshinder i studiesituationen.

När vi besökte Mittuniversitetet framförde de sina önskemål om kunna ta del av vårt specialpedagogiska stöd. Studenter med neuropsykiatriska och psykiska funktionsnedsättningar ökar i antal och personalen har inte alltid verktyg och kunskap för att tillgängliggöra studierna.

Under 2022 genomfördes en intervjuundersökning med studenter som fått stöd av en mentor. Mentorn hjälper till med planering och motivation. Alla studenter som intervjuades sa att deras situation hade varit sämre om de inte hade haft mentorsstödet. Studenterna trodde att de hade presterat sämre, mått sämre psykiskt, skjutit upp sitt arbete, blivit sjukskrivna eller haft svårt att planera. Det är tydligt att mentorsstödet är viktigt för studenterna och att det förbättrar deras situation.

Teknisk anpassning av studiematerial

Synskadades riksförbund beviljades bidrag och förbrukade 2 300 tkr för teknisk anpassning av studiematerial för synskadade och dövblinda inom folkbildningen. Exempel på anpassning är stor stil, punktskrift, talböcker, e-texter, taktila bilder, syntolkad film samt även noter i punktskrift eller digitalt.

Återrapportering av regeringsuppdrag

Under 2022 arbetade vi med flera regeringsuppdrag. I merparten av uppdragen samverkade vi med Skolverket. Enligt kraven på återrapportering följde vi också upp analyser och insatser för att utveckla folkhögskolornas lärmiljöer.

Förnyat uppdrag att svara för genomförandet av fortbildning i specialpedagogik U/2019/04371 S

Skolverket och SPSM har ett gemensamt uppdrag att ansvara för genomförandet av kompetensutvecklingsinsatsen Specialpedagogik för lärande. Specialpedagogik för lärande handlar om att stärka den specialpedagogiska kompetensen generellt i skolan. Målet är att fler barn och elever ska få möjligheter att utvecklas så långt som möjligt för att nå målen i sin utbildning.

Det breddade uppdraget innebär att förskollärare och övrig personal i förskolan, lärare i förskoleklass, grundskolan, sameskolan, utbildning vid särskilda ungdomshem, gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning kan ta del av utbildningsmoduler anpassade till målgrupperna. Enligt Skolverket deltog:

- 14 000 lärare och förskolepersonal och 1 100 handledare under läsåret 2021/2022
- 8 200 lärare och förskolepersonal och 620 handledare under läsåret 2022/2023

Inför läsåret 2022/2023 sökte fler statsbidrag för insatsen än vad som kunde beviljas.

Några exempel på vad vi gjorde tillsammans med Skolverket under 2022:

- Vi färdigställde samtliga utbildningsmoduler som nu finns publicerade på Skolverkets lärportal för uppdragets olika målgrupper.
- Vi utvecklade webbsidor med stöd till deltagande verksamheter. SPSM medverkade på handledarutbildningarna på lärosätena. Vi publicerade stödmaterial för rektorer och skolchefer.
- Under läsåret 2021/2022 drev vi en forskningscirkel för rektorer i förskolan, för att förmedla kunskapen om rektorsers betydelse

i kompetensutvecklingsinsatser. Resultatet av forskningscirkeln spreds sedan i en webbsändning och i en utvecklingsrapport.

- Inför läsåret 2022/2023 anordnade SPSM och Skolverket två uppstartskonferenser för handledare och rektorer. Det handlade särskilt om stödmaterial för rektorer och skolchefer och deras roll i kompetensutvecklingsinsatsen.

Uppdraget redovisas till utbildningsdepartementet senast den 15 oktober 2023.

Insatser för ökad kvalitet och likvärdighet U2021/03837

Skolverket ska tillsammans med SPSM, Skolinspektionen och Skolforskningsinstitutet genomföra insatser för att bidra till ökad kvalitet och likvärdighet i utbildningen som barn och elever får i förskola och skola.

Nationellt kvalitetssystem

Inom ramen för regeringsuppdraget har Skolverket i dialog med SPSM och övriga skolmyndigheter tagit fram ett nationellt kvalitetssystem.

Kvalitetssystemet består av

- nationella målsättningar
- delmål
- indikatorer
- framgångsfaktorer för effektiv skolutveckling.

Kvalitetssystemet ska, tillsammans med analysunderlag och kvalitetsdialoger, vara ett stöd för skolhuvudmännen i deras arbete att förbättra kvalitet och likvärdighet för barns och elevers utveckling och för lärande i verksamheten.

Kvalitetsdialoger

Enligt uppdraget ska SPSM tillsammans med Skolverket erbjuda samtliga huvudmän i skolväsendet kvalitetsdialoger under tre år, därefter i en återkommande tvåårig cykel. Myndigheterna planerar att erbjuda 600 huvudmän kvalitetsdialoger under perioden oktober 2022 till oktober 2023, och efterföljande två år 1 000 respektive 1 200 huvudmän.

Under våren 2022 tog vi fram ett förslag på form och innehåll för kvalitetsdialogerna tillsammans med Skolverket. Förslaget testades på ett antal referenshuvudmän, för att se om formen och innehållet var anpassat till huvudmännens behov.

Syftet med dialogerna är dels att underlätta huvudmännens planering, analys, uppföljning och utveckling, så att det systematiska kvalitetsarbetet stärks. Dels att skolmyndigheterna ska få en tydligare bild av läget inom skolan för att kunna utveckla och erbjuda stöd som är anpassat till huvudmännens behov.

SPSM och Skolverket skapade en struktur för en kontinuerlig uppföljning av arbetet med kvalitetsdialogerna och huvudmännens behov av utveckling. De första resultaten från den uppföljningen kommer att finnas tillgängliga under 2023. För att få en tidig lägesbild av arbetet genomförde Skolverket en enklare uppföljning av de första kvalitetsdialogerna och hur de uppfattades av huvudmännen. De övergripande resultaten redovisas under avsnittet Kvalitetsdialoger.

Kompetensutveckling i grundsärskolan, gymnasiesärskolan och komvux som särskild utbildning

Tillsammans med Skolverket ska SPSM genomföra kompetensutvecklingsinsatser för personal som arbetar med elever som läser enligt grundsärskolans eller gymnasiesärskolans läroplaner och inom komvux som särskild utbildning. I uppdraget ingår att ta fram insatser som stärker undervisningen, kompetensutveckling, verktyg och stödmaterial för bedömning av elevernas kunskaper.

Under 2022 tog SPSM och Skolverket fram en gemensam plan för 2023 och arbetade tillsammans med förberedelserna. Vi genomförde ett referensmöte med 20 rektorer och skolledare för att förstå behovet av utbildning för elevassistenter och lärare i grundsärskolan, gymnasiesärskolan och komvux som särskild utbildning. Vi tog även fram ett bedömningsstöd för årskurs 1 och 3 i grundsärskolans ämnen matematik och svenska.

Uppdraget delredovisas gemensamt till utbildningsdepartementet den 28 februari 2023 och slutredovisas senast den 29 februari 2024.

Återrapporteringskrav avseende anslag 14:4 inom utgiftsområde 17: Uppföljning av analyser och insatser för att utveckla folkhögskolornas lärmiljöer

Inom anslaget särskilt utbildningsstöd är det möjligt att fördela bidrag för analys och utveckling av folkhögskolornas lärmiljöer för deltagare med funktionsnedsättning. Sedan 2019 har folkhögskolor haft möjlighet att söka bidrag till kompetensutveckling för att utveckla lärmiljön.

Under 2022 fördelade vi 1 663 (1 249, 945) tusen kronor till 59 (49, 39) folkhögskolor. Både antalet folkhögskolor som fick bidrag och antalet utbetalade bidrag ökade under 2022.

Samtliga bidrag användes till kompetensutveckling av personal i folkhögskolan som möter deltagare med funktionsnedsättning. Folkhögskolorna genomförde sammanlagt 89 (68, 57) kompetensutvecklingsinsatser med hjälp av utvecklingsbidraget. Totalt tog 1 488 (1 100, 1 000) personer del av insatserna, varav några kan ha deltagit i flera insatser. Antalet insatser och personal som tog del av insatserna ökade jämfört med tidigare år.

Det var främst lärare och stödpersoner som tog del av insatserna, men även personer från

ledningen, kuratorer, specialpedagoger och övrig personal. Folkhögskolorna beskriver att det fortfarande är deltagare med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och psykisk ohälsa som dominerar bland deltagarna i folkhögskolornas utbildningar, att de grupperna ökar i storlek och att kompetensen behöver förbättras hos personalen. Av redovisningarna framkom också ett visst fokus på att utveckla inkluderande lärmiljöer. De flesta insatser handlade om att förbättra folkhögskolornas förmåga att bemöta och skapa goda förutsättningar för deltagare med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Övriga insatser handlade bland annat om läs- och skrivsvårigheter och matematiksvårigheter.

I uppföljningen av de bidrag som fördelades 2022 uppskattade 99 (100, 93) procent av folkhögskolorna att de genomförda insatserna helt eller delvis lett till en utveckling av lärmiljön för deltagare med funktionsnedsättning. Personalen blev bättre rustade att möta deltagarna i målgruppen, och fick bättre verktyg till verksamheten.

Kostnader specialpedagogiskt stöd

Tabell 7. Kostnader specialpedagogiskt stöd, tusen kronor.

	2020	2021	2022
Specialpedagogiska insatser			
Specialpedagogisk rådgivning	200 299	177 577	162 516
Fortbildning och stödmaterial	91 340	100 789	100 599
Specialpedagogiska utredningar	22 159	31 544	44 388
Kvalitetsdialoger			26 342
Summa	313 798	309 910	333 845
Läromedel			
Egen utveckling och anpassning	63 834	75 699	70 361
Läromedelsinformation	6 624	7 494	8 184
Främjande och produktionsstödsarbete	8 605	10 490	8 959
Summa	79 063	93 683	87 504
Statsbidrag			
Viss föräldrautbildning i teckenspråk	2 336	1 871	1 551
Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan/ Omvårdnadsinsatser	3 115	2 673	2 585
Särskilda insatser inom skolområdet	7 982	15 506	16 803
Bidrag till vissa studier	1 947	2 139	2 068
Särskilt utbildningsstöd	4 088	4 545	2 844
Summa	19 468	26 734	25 851
TOTALT	412 329	430 327	447 200

Analys av kostnadsutveckling

Verksamhetsområdets totala kostnader ökade i jämförelse med tidigare år och framförallt inom verksamheten för specialpedagogiska insatser. Under året har en ny prestation tillkommit, vilket inneburit ett skifte av kostnader från specialpedagogisk rådgivning till kvalitetsdialoger. Kostnaderna för fortbildning ligger kvar på samma nivå som tidigare år. Ökningen av kostnader för utredningar beror delvis på att vi återigen kan möta barn och elever i skolorna efter pandemin.

Kostnaderna för läromedelsverksamheten har ökat generellt inom alla områden de senaste åren, eftersom kostnaderna för att producera och förvalta tillgängliga läromedel årligen ökar. 2021 genomfördes en särskild satsning på läromedelsverksamheten, vilket förklarar den stora skillnaden mellan 2021 och 2022.

Inom statsbidragsverksamheten minskade den totala kostnaden något, trots ett nytt bidrag för särskilda insatser inom skolområdet. Fördelningen av kostnaderna mellan de olika anslagsposterna har förändrats gentemot tidigare år. En anledning till detta är att resurser omfördelats för att hantera det nya bidraget. Enligt 3 kap. 1§ förordningen om årsredovisning och budgetunderlag ska myndigheter redovisa antal och styckkostnad för handläggning av ärendeslag som omfattar ett stort antal ärenden. Vi har valt att inte redovisa en styckkostnad per ärende då mängden ärenden inom de olika anslagen varierar stort, liksom hantering och bedömning av de olika bidragen inom respektive anslag. Vår bedömning är att styckkostnad i detta sammanhang på grund av de stora olikheterna inte skulle bidra till en rättvisande bild av verksamheten.

Specialskola

Våra målgrupper och specialskolor

Vi erbjuder utbildning i specialskola, förskoleklass och fritidshem. Elever som tillhör någon av specialskolans målgrupper kan ansöka om att få sin utbildning hos oss. Lärmiljön i våra skolor är anpassad till elevernas behov och ger dem förutsättningar att utvecklas mot utbildningens mål.

Vårt bidrag till Agenda 2030

Mål 4 God utbildning för alla. Säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla

Delmål 4 A Skapa inkluderande och trygga utbildningsmiljöer

Delmål 4.5 Utrota diskriminering i utbildning

Delmål 4.6 Alla människor ska kunna läsa, skriva och räkna

Delmål 10.2 Främja social, ekonomisk och politisk inkludering

I specialskolan läser eleverna enligt specialskolans läroplan och kursplaner. De elever som behöver, har möjlighet att läsa enligt grundsärskolans kursplaner. Alla våra elever har tillgång till elevhälsa. I vissa skolor är elevhälsoteamet förstärkt med exempelvis en logoped och en fysioterapeut. För de elever som bor långt från någon av våra skolor, erbjuder vi boende under veckorna. Varken utbildningen, elevens resor eller boende kostar något för elevens familj.

Utåtriktad utbildning i svenskt teckenspråk

Utåtriktad utbildning genomförs som kursveckor på en viss plats, eller via fjärrundervisning för

- syskon till barn som är döva eller har en hörselnedsättning och barn till föräldrar som är döva eller har en hörselnedsättning (CODA, Children Of Deaf Adults)
- elever som är döva eller har en hörselnedsättning och som går i andra skolformer.

● Regionala skolor

Östervångsskolan, Vänerskolan, Birgittaskolan, Manillaskolan och Kristinaskolan.

Elever som är döva eller har en hörselnedsättning.

■ Ekeskolan

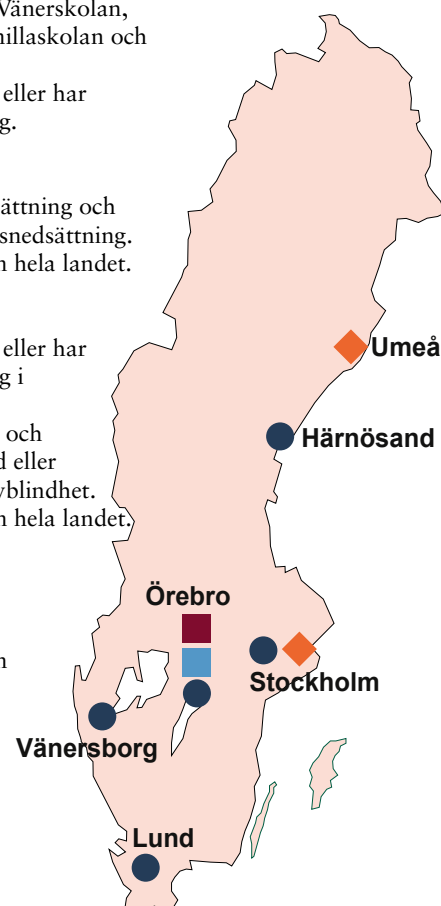
Elever med synnedsättning och ytterligare funktionsnedsättning. Tar emot elever från hela landet.

■ Åsbackaskolan

Elever som är döva eller har en hörselnedsättning i kombination med utvecklingsstörning och elever med medfödd eller tidigt förvärvat dövblindhet. Tar emot elever från hela landet.

◆ Hällsboskolorna

Elever med grav språkstörning. Tar emot elever från hela landet.

Chefen för verksamhetsområdet har ordet

Som ny chef sedan mitten av december har jag börjat sätta mig in i vårt arbete för att ge våra elever en kvalitativ och likvärdig utbildning. Jag ser fram emot att få besöka våra skolor och träffa elever och medarbetare. Jag blir stolt och glad över våra avgångselever. Betydligt fler blev behöriga till gymnasiet jämfört med föregående år.

Specialskolan och omvärlden

Under hela pandemin genomförde specialskolan undervisning med elever och lärare i skolans lokaler. Från mitten av vårterminen var bemaningen mer stabil och skolorna kunde fortsätta med sitt långsiktiga utvecklingsarbete på ett mer systematiskt sätt.

Sedan februari har vi i specialskolan förberett oss för och tagit emot elever på flykt från Ukraina. Det känns gott att få välkomna eleverna, att bidra med rutiner och trygghet och ge dem förutsättningar att fortsätta att utvecklas.

Våra elevers utveckling mot målen

Allt fler elever börjar i specialskolan i yngre åldrar. Det är positivt eftersom det betyder att fler av våra elever än tidigare får tillgång till specialskolans lärmiljöer under längre tid. Under 2022 ökade andelen elever som blev behöriga till gymnasiet.

Elevernas inflytande och trygghet

Att utveckla elevernas inflytande och trygghet är ett pågående arbete. Vårt arbete med modellen Rättighetsbaserad skola ger oss systematik att utveckla elevernas ansvar, inflytande och trygghet. Under 2022 tog vi fram en ny elevenkät som ger oss bättre underlag i vårt arbete. Vi anpassade både frågor och genomförande för att förstå bättre vad våra elever tycker om sin utbildning. En del av våra skolor är små och ligger långt ifrån varandra. Därför genomför vi gemensamma elevrådsträffar. Då får eleverna mötas och diskutera sina gemensamma frågor i ett större sammanhang. I år genomförde vi en elevrådsträff med elever från våra Hällsboskolor för första gången.

Foto: Elliot Elliot

Vägen framåt

Kärnan i vårt uppdrag är att ge våra elever förutsättningar att utvecklas och nå sina kunskapsmål. Med skickliga lärare och anpassade lärmiljöer stödjer vi varje elevs utveckling mot utbildningens mål. Vi kommer att fortsätta göra allt vi kan för att utveckla undervisningens kvalitet så att fler elever når målen.

Ester Alavei

Verksamhetsområdeschef, Specialskola

Språk och kommunikation

Specialskolan kombinerar rätten till språk med rätten till en likvärdig utbildning för elever med funktionsnedsättning. Vårt uppdrag är att möta elevers behov av språk, kommunikation och utbildning när grundskolan och grundsärskolan inte räcker till. Eleverna lär sig att använda verktyg som ger dem nya möjligheter att utveckla sina kunskaper och förmågor.

Specialskolan ger förutsättningar

Elever som kommer till oss har inte alltid ett fungerande språk eller sätt att kommunicera. De kan dessutom ha erfarenheter av misslyckanden i skolan. Våra lärmiljöer ger dem stöd och förutsättningar för lärande. Att komma som elev till specialskolan kan betyda att man för första gången får känna sig delaktig och inkluderad i kommunikation, lärande och sociala sammanhang.

Tvåspråkig miljö för lärande

Våra fem regionala skolor och Åsbackaskolan har tvåspråkig undervisning i en teckenspråkig miljö. För de elever som är döva eller har en hörselnedsättning är det centralt att utveckla tvåspråkighet. Undervisningen i våra tvåspråkiga skolor fokuserar på svenskt teckenspråk, svenska och ämnenas teoretiska, praktiska och estetiska innehåll, samtidigt.

En språkligt tillgänglig miljö för lärande är möjlig när medarbetarna har kompetens i svenskt teckenspråk, svenska och tvåspråkig undervisning. Vi bedömer språknivån¹ för medarbetare med svenskt teckenspråk som andraspråk med hjälp av intervjutestet Bedömning i svenskt teckenspråk som andraspråk för personal. Under 2022 genomförde vi 39 (28, 52) intervjutester med medarbetare på våra tvåspråkiga specialskolor. Totalt har 224 (185, 157) intervjutester genomförts sedan starten 2018. Resultatet visar att av de 224 som hittills testats nådde 60 (63, 65) procent av pedagogisk personal och 65 (64, 62) procent av övrig personal, vår lägst rekommenderade språknivå i svenskt teckenspråk. Ett stort

antal medarbetare på skolorna har teckenspråk som förstaspråk. De deltog inte i testerna.

För att medarbetare ska nå de språknivåer vi fastställt för olika yrkeskategorier genomför vi olika typer av kompetensutveckling. Hösten 2022 gick sju medarbetare en fortsättningskurs (mellannivån) i svenskt teckenspråk på Stockholms universitet. Om man räknar med dem som påbörjat sin utbildning 2022 har totalt 49 (42, 42) medarbetare gått utbildningen på någon av de tre nivåer som erbjuds. Utöver utbildningen på Stockholms universitet finns det även fortbildning på folkhögskolor och på arbetsplatsen med anställda lärare.

Tvåspråkighet och grundsärskolans kursplaner

Undervisningen på Åsbackaskolan är upplevelsebaserad. Skolan finns för elever som är döva eller har en hörselnedsättning i kombination med intellektuell funktionsnedsättning samt elever med medfödd eller förvärvad dövblindhet. Det gemensamma språket är svenskt teckenspråk. Språket kompletteras också med alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) som förstärker elevens förmåga till kommunikation med verktyg som tecken eller bilder.

Undervisningen läggs upp utifrån teman med ämnen och ämnesområden som bildar en helhet. Vi arbetar med att utveckla elevers sociala samvaro, samspel och kommunikation i en teckenspråkig miljö. På så sätt ger vi eleverna förutsättningar att lära och utvecklas för ett så självständigt liv som möjligt.

1 Språknivå utifrån Gemensam Europeisk Referensram för Språk (GERS-skalan).

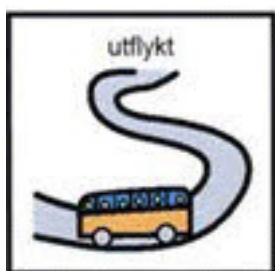
Språkstöttande och språkutvecklande lärande

På våra tre Hällsboskolor för elever med grav språkstörning, undervisar vi med språket i centrum. Våra elever får mer tid att utveckla sin kommunikativa förmåga och sitt språk i samspel med andra. Under tio år får elever som går i Hällsboskolan cirka 800 timmar mer undervisning i svenska jämfört med elever i grundskolan. Medarbetarnas kunskap, kompetens och erfarenhet av språkutvecklande och språkstöttande undervisning stödjer elevernas språkliga utveckling och lärande.

Under 2022 fastställdes en språkplan för Hällsboskolorna. Planen har tagits fram för att stödja ett systematiskt arbete med en språkligt tillgänglig miljö som ska minimera konsekvenserna av språkstörning i utbildningen och öka likvärdigheten i skolornas arbete. Språkplanen är ett stöd för personalen när de utvecklar sina arbetsätt.

Språkutvecklande arbete innebär att vi jobbar medvetet med olika metoder för att undanröja hinder i lärandet. Eleverna får träna på att lyssna, tala, läsa och skriva på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer.

Språkstöttande arbetsätt fokuserar på insatser, strategier och verktyg som är mer kompensatoriska. Det kan till exempel vara Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) eller olika former av bildstöd. Det är viktigt för våra elever att ha tillgång till språkstöttande insatser i alla situationer. Och det får eleverna både i lärandesituationer och i andra skolsituationer som till exempel i möten med elevhälsan, på rasterna och i boendet.

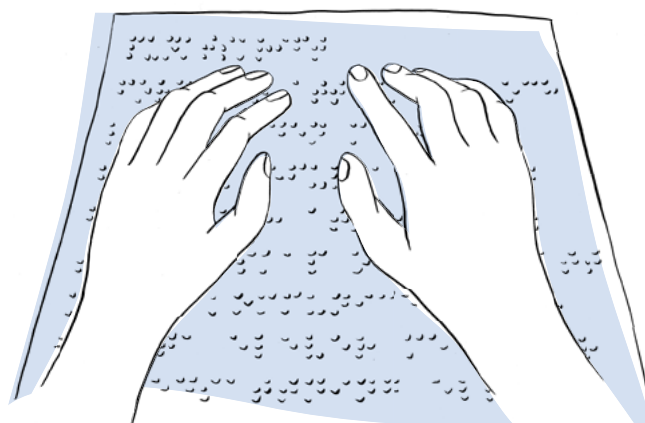

PCS

Synstödjande lärmiljö

Ekeskolan är en skola för elever med synnedsättning i kombination med andra funktionsnedsättningar. Här får eleverna tillgång till en undervisning som är synanpassad, bland annat med taktilt stöd. Eleverna får träna färdigheter som orientering, förflyttning och att läsa och skriva med punktskrift. De får lära sig att använda olika verktyg, både för sin kunskapsutveckling och för sin personliga utveckling.

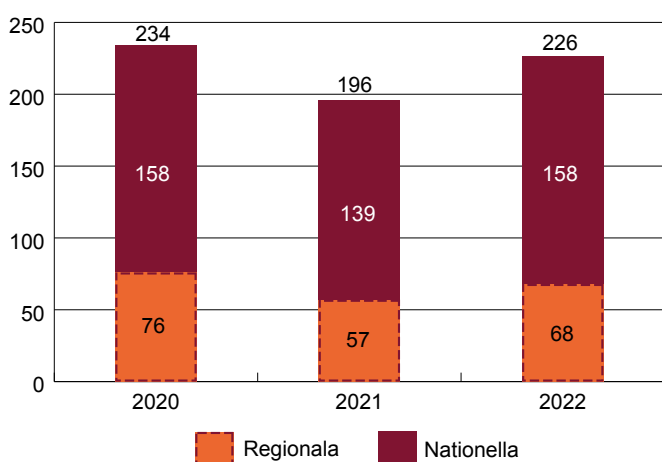
Ekeskolans medarbetare har särskild kompetens om synnedsättning. De vet hur elevernas lärande påverkas av synnedsättningen i kombination med andra funktionsnedsättningar. Eleverna får förutsättningar för kommunikation, samspel och lärande i en trygg miljö. De stärker sin identitet, självkänsla och deltar i en social gemenskap.

Utbildning i specialskolan

Elever kan ansöka om att få sin utbildning i specialskolan. En nämnd bedömer om eleven tillhör specialskolans målgrupp. Det är elever som inte kan gå i grundskolan eller grundsärskola på grund av sin funktionsnedsättning, som får gå i specialskolan.

Figur 15. Antal ansökningar till specialskolan årskurs 1–10

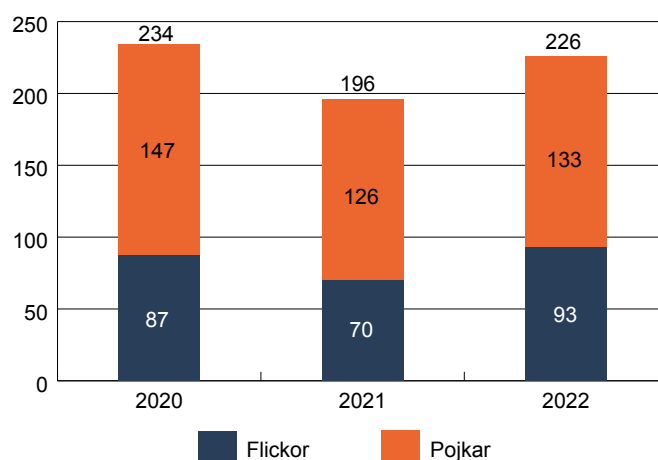

Antalet inkomna ansökningar helår 2022, utan hänsyn taget till när skolstart önskas.²

Antal ansökningar till regionala skolor 2021 har justerats från 58 till 57. Källa: W3D3

Ansökningarna till specialskolan ökade under 2022 till nästan samma nivå som 2020. Antalet ansökningar till de nationella skolorna var detsamma som 2020 medan antalet ansökningar till de regionala skolorna var något lägre. Av de 158 ansökningarna till nationella skolor var 156 till Hällsboskolorna. När en elev inte antas, tar vi kontakt med elevens skola och erbjuder specialpedagogiskt stöd för att anpassa undervisningen till eleven.

Figur 16. Fördelning flickor och pojkar, ansökningar

Källa: W3D3

Under de senaste tre åren har antalet ansökningar för pojkar varit fler än för flickor. Även om andelen ansökningar för pojkar sjönk något under 2022 är de fortfarande 59 procent av det totala antalet ansökningar. Av andelen ansökningar till Hällsboskolorna 2022 gällde 61 (73) procent pojkar. Även om andelen pojkar är färre än förra året är det fortfarande fler pojkar än flickor som ansöker. För övriga ansökningar under 2022 var skillnaden mellan andelen pojkar och flickor mindre. Av dessa ansökningar var andelen pojkar 54 procent.

² Antalet ansökningar för år 2020 är korrigerat utifrån beräkningsunderlaget

Nämnden för mottagande i specialskolan och för Utbildning för rörelsehindrade ungdomar (Rh-anpassad utbildning)

Inom Specialpedagogiska skolmyndigheten finns ett oberoende beslutsorgan: Nämnden för mottagande i specialskolan och för Rh-anpassad utbildning. Nämnden agerar utifrån vår instruktion och skollagen när de bedömer om eleven tillhör specialskolans målgrupp. De fattar beslut om eleven ska tas emot i någon av våra specialskolor. Besluten kan överklagas. Om eleven önskar fortsätta från förskoleklass till årskurs 1 i specialskolan behövs det en ny ansökan och ett nytt beslut. Det beror på att specialskolan årskurs 1–10 är en annan skolform.

Antagning till Rh-anpassad utbildning (anpassad utbildning för personer med svåra rörelsehinder)

Nämnden fattar också beslut om antagning till Rh-anpassad utbildning vid vissa gymnasieskolor och andra frågor om rätt till sådan utbildning. Totalt antal fattade beslut avseende ansökningar till Rh-anpassad utbildning var 29 stycken 2022 (29, 31). Av de 29 besluten var 5 stycken beslut om avslag (5, 9). De flesta av avslagen beror på att eleven inte bedömts ha ett svårt rörelsehinder och därför inte anses tillhöra målgruppen för Rh-anpassad utbildning. Nämnden har också fattat beslut avseende ansökningar om elevhemsplats vid riksgymnasierna med Rh-anpassad utbildning. Totalt antal fattade beslut var 3 stycken, ingen ansökan avlogs.

Elevgruppens sammansättning

Specialskolan har ett större kompensatoriskt uppdrag än andra skolformer. En större del av specialskolans elever har utländsk bakgrund och föräldrar med en lägre utbildningsnivå än elever i andra skolformer.

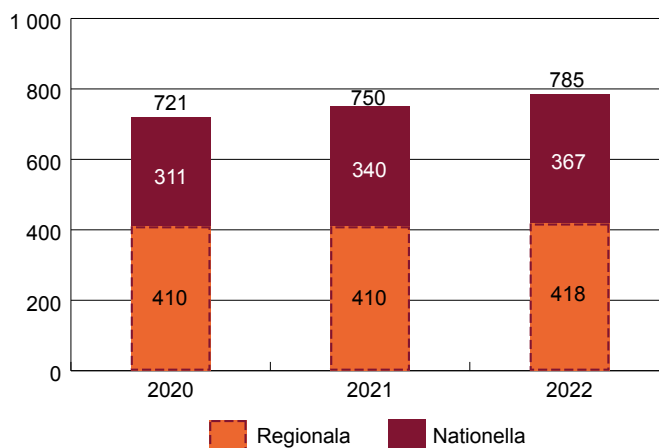
Tabell 8. Elevgruppens bakgrundsfaktorer i jämförelse med andra skolformer

	Specialskolan	Grundskolan inklusive same-skolan	Grundsärskolan
Andel elever som är födda i Sverige med minst en förälder född i Sverige	47	74	58
Andel elever med föräldrar med eftergymnasial utbildning	42	62	42

Källa: Skolverkets beskrivande statistik diarienummer 2022:344, 2022:345 och 2022:346

Inskrivna elever i specialskolans årskurs 1–10

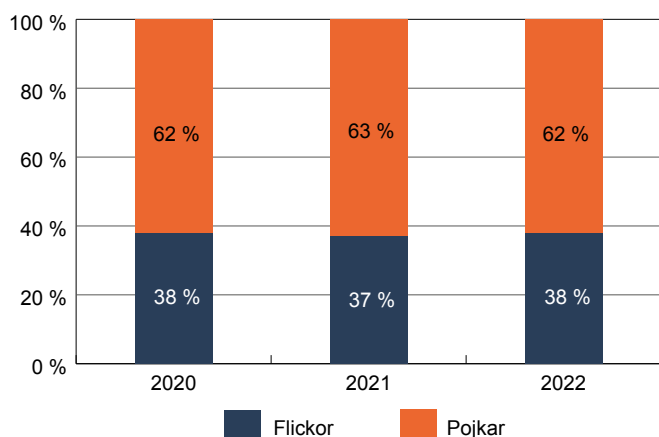
Figur 17. Antal elever i specialskolans årskurs 1-10

Källa: Inrapportering till SCB

Antalet elever i specialskolan ökade med 35 elever mellan 2021 och 2022. Elevantalet ökade i både nationella och regionala skolor. Störst var ökningen på Hällsboskolan Kungholmen, medan elevantalet minskade på övriga Hällsboskolor.

Figur 18. Andel flickor och pojkar elever årskurs 1–10

Källa: Inrapportering till SCB

Andelen flickor ökade något mellan 2021 och 2022. Men andelarna ligger relativt konstant över tid.

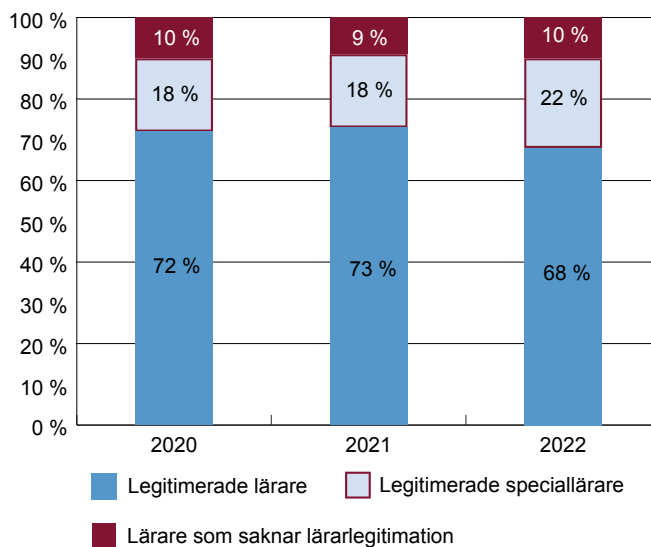
Mottagande av elever från Ukraina

Under våren 2022 förberedde vi oss på att kunna ta emot elever från Ukraina. Det troliga scenariot var att det skulle bli våra regionala specialskolor som tog emot dem. Vi informerade myndigheter och kommuner om vikten av specialskola för elever som tillhör specialskolans målgrupper. Vi tog fram rutiner för att snabbt och rättssäkert kunna ta emot eleverna i specialskolan. För att ge eleverna rätt sorts stöd tog vi fram ett stödmaterial om att möta barn i kris. Skolorna förberedde tillgången till personal, lokaler, elevhälsa och andra viktiga funktioner för mottagandet. I juni började de första eleverna från Ukraina hos oss och under höstterminen tog vi emot fler elever.

Lärares behörigheter

Tillsvidareanställda lärare

Figur 19. Fördelning tillsvidareanställda lärares behörigheter

Källa: UBW och Extens

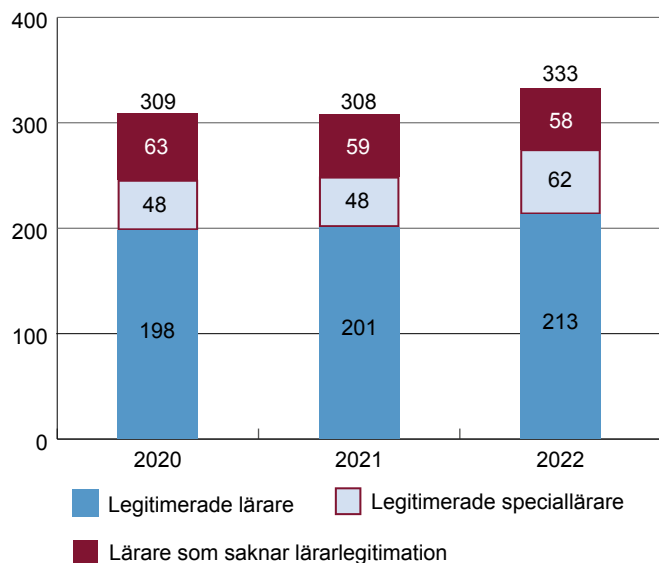
Den 31 december 2022 hade myndigheten 264 (246, 240) tillsvidareanställda lärare. Av dessa hade 181 (178, 173) lärarlegitimation och 57 (45, 43) var speciallärare. Av de tillsvidareanställda lärarna saknade 26 (23, 24) legitimation. Bland dessa 26 lärare räknas anställda in som har en annan befattning i sin tillsvidareanställning och som under året arbetade som lärare. Andelen speciallärare ökade. Andelen lärare utan legitimation har varit ungefär 10 procent de senaste tre åren.

Undervisande lärare (oberoende av anställningsform)

Vårt mål är att våra elever ska få undervisning av behöriga lärare. Det är vår ambition att en stor andel av lärarna ska vara speciallärare med inriktning på våra målgrupper. Det är viktigt både när vi rekryterar ny personal och när vi erbjuder kompetensutveckling till våra medarbetare.

Under hösten 2022 studerade 16 (14) av våra lärare till speciallärare och sex av dem tog sin examen i juni.

Figur 20. Antalet undervisande lärare oavsett anställningsform

Källa: UBW och Extens

Under 2022 fick våra elever undervisning av 333 (308, 309) medarbetare. Av dessa var 275 (249, 246) legitimerade lärare, varav 62 (48, 48) var speciallärare. De medarbetare inklusive visstidsanställda, som saknade lärarlegitimation var därmed obehöriga. Vi är nöjda med att ha ökat antalet speciallärare. Det gör att våra elever får tillgång till specialistkompetens i sin undervisning i högre grad än tidigare. När vi räknar med visstidsanställda lärare blir det fler lärare till antalet som är obehöriga som undervisar våra elever. Ibland behöver vi anställa obehöriga lärare eller när behöriga lärare inte finns att tillgå.

Kunskapsutveckling

Varje elevs utveckling och framsteg är en del av specialskolans resultat. Resultaten beskrivs på flera sätt: behörighet till gymnasiet, meritvärden och hur eleverna upplever inflytande och trygghet. Statistiken påverkas av att det är så få elever i specialskolans klasser. Därför drar vi inte generella slutsatser av enskilda avgångsklassers resultat.

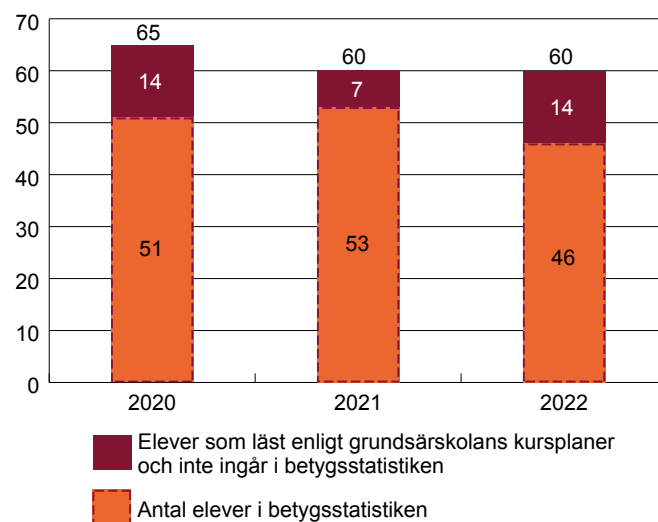
Avgångselever 2022

Under 2022 gick 60 elever ut specialskolans årskurs 9 eller 10. De elevers resultat som redovisas i betygsstatistiken för avgångseleverna gäller de

46 elever som läste enligt specialskolans kursplaner. Av avgångseleverna läste 14 elever enligt grundskolans kursplaner, det redovisas inte i denna betygsstatistik.

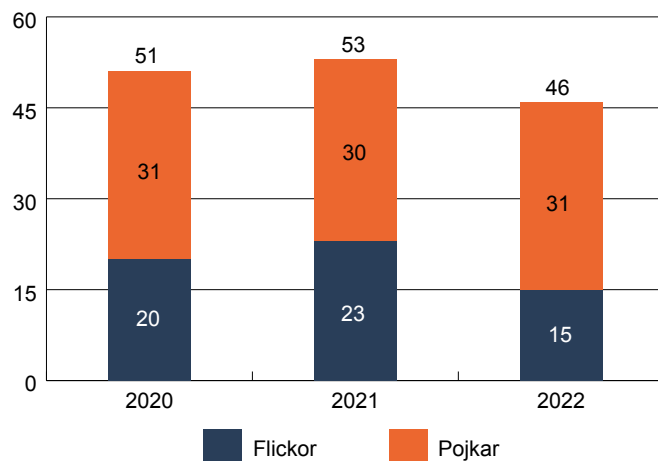
Andelen elever som började i årskurs 5 eller senare har minskat de senaste två åren. Under 2022 var det 43 procent (55, 61) av avgångseleverna som började i specialskolan i årskurs 5 eller senare. Det innebär att andelen elever som går längre tid i specialskolan ökade två år i rad. Det är positivt att våra elever i större utsträckning får tillgång till specialskolans lärmiljöer.

Figur 21. Antal avgångselever totalt och i betygsstatistiken

Källa: IST Analys

Figur 22. Fördelning flickor och pojkar i betygsstatistiken

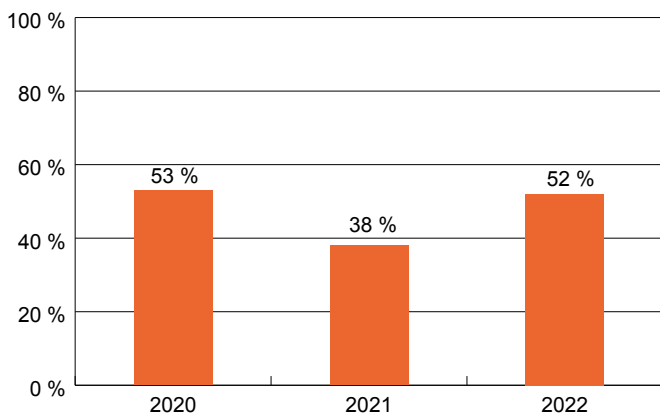

Källa: IST Analys

Andelen pojkar i betygsstatistiken ökade något under 2022. Det är en högre andel pojkar i betygsstatistiken 67 procent (57, 61) jämfört med andelen pojkar i specialsolan totalt. 62 procent, se figur 18.

Resultat avgångselever, totalt

Figur 23. Andelen behöriga till gymnasieskolan

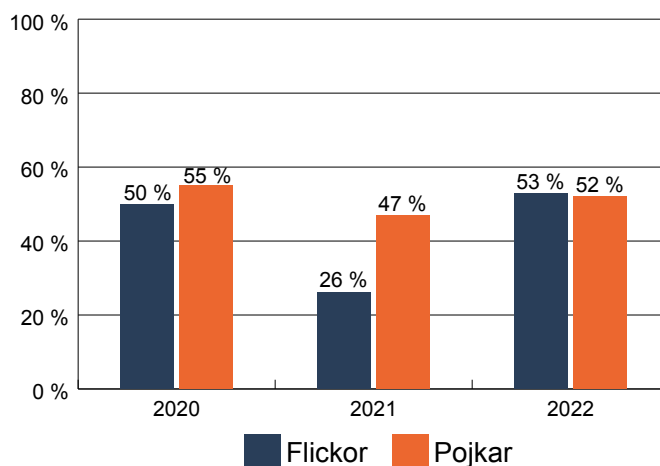
Källa: IST analys

Målet för 2022 var att 100 procent av specialsolan avgångselever skulle vara behöriga till gymnasiet. Vår ambition behöver vara hög eftersom vi utgår från de nationella målen enligt skollagen. Med resultatet 52 procent nådde vi en högre måluppfyllelse än förra året. Det är en lägre måluppfyllelse än målet, men högre än den prognos som gjordes utifrån elevernas höstterminsbetyg 2021. Andelen avgångselever som var behöriga till gymnasieskolans nationella program³ ökade 2022 för både Hällsboskolorna och regionskolorna. Samtliga elever som nådde gymnasiebehörighet var behöriga till både yrkesprogram och högskoleförberedande program. Ingen av eleverna uppnådde endast det lägre behörighetskravet för yrkesprogram. Detta mönster har upprepat sig under de tio år vi fört den statistiken. De senaste tre åren har andelen elever som fått minst betyget E i ämnena engelska, matematik och svenska eller svenska som andraspråk varit densamma som andelen elever som blivit behöriga till gymnasiet. Det betyder att de elever som nått betygskriterierna i dessa ämnen även nått betygskriterierna i det antal ämnen som krävs för att nå gymnasiebehörighet.

Fakta om gymnasiebehörighet

För behörighet till något av gymnasieskolans yrkesprogram eller högskoleförberedande program behövs som lägst betyget E i samtliga av huvudämnena matematik, svenska eller svenska som andraspråk och engelska. För behörighet till yrkesprogram krävs betyg i totalt åtta ämnen. För behörighet till högskoleförberedande program krävs som lägst betyg i 12 ämnen. Gymnasiet erbjuder också program för dem som saknar behörighet.

Figur 24. Andelen flickor respektive andelen pojkar som blev behöriga till gymnasiet

Källa: IST Analys

Andelen behöriga flickor relateras till totalt antalet flickor i slutbetygsstatistiken. Andelen behöriga pojkar relateras till totalt antalet pojkar i slutbetygsstatistiken.

Andelen av flickorna och andelen av pojkarna som uppnådde gymnasiebehörighet var ungefär lika stora. Det är en betydligt jämnare fördelning än förra året. Förutom behörighet utifrån betyg, har också meritvärdet⁴ betydelse för elevers fortsatta studier. Det avgör vilken gymnasieutbildning eleverna kan komma in på. Det totala meritvärdet för specialsolan avgångselever i betygsstatistiken 2022 var 176,5 (168,9, 186,2). Det var högre jämfört med 2021 men nådde inte upp till samma nivå som år 2020.

³ Inom gymnasieskolan finns 18 nationella program: 6 högskoleförberedande och 12 yrkesprogram.

⁴ Meritvärdet är en summering av de 16 bästa betygen (eller 17 bästa betygen om eleven läst moderna språk). Betyg sätts som A-F där A=20, B=17,5, C=15, D=12,5, E=10 och F=0

Resultat uppdelat på regionala skolor och Hällsboskolor

I följande två avsnitt delas avgångselevernas resultat upp mellan regionskolor och Hällsboskolor. Eftersom elevunderlaget är så litet och antalet år med statistik få, drar vi inte generella slutsatser av enskilda avgångsklassers resultat. Resultatet delas inte heller upp på flickor och pojkar när elevgrupperna är små.

Specialskolans resultat uppdelat på regionala skolor och Hällsboskolor

Regionala skolor: resultat för elever som är döva eller har hörselnedsättning

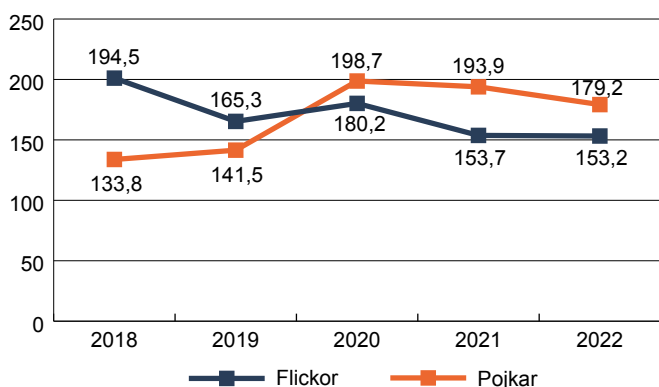
Tabell 9. Avgångselever vid regionskolorna med behörighet till gymnasieprogram

Regionskolorna	2020		2021		2022	
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Avgångselever med behörighet	18	58	14	44	13	48
Avgångselever som saknar behörighet	13	42	18	56	14	52
Totalt antal avgångselever i betygsstatistik	31	100	32	100	27	100

Källa: IST Analys

Av regionskolornas avgångselever 2022 var 48 procent behöriga till gymnasiet. Det är ett bättre resultat än föregående år. Men resultatet var inte på samma nivå som 2020. Andelen elever som fick minst E i samtliga av de tre behörighetsgrundande ämnena engelska, matematik och svenska eller svenska som andraspråk ökade med behörigheten.

Figur 25. Genomsnittligt meritvärde avgångsklasserna i regionskolorna 2018–2022

Källa: IST analys

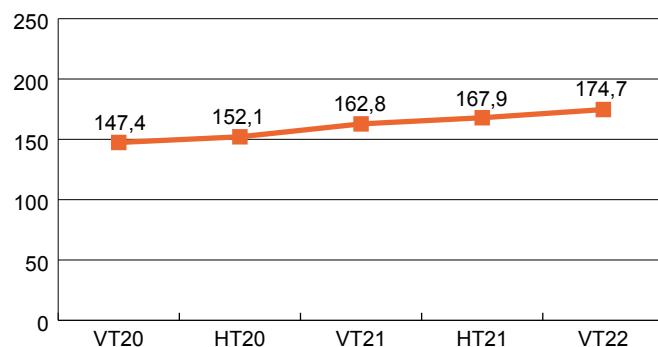
Kommentar: Resultat för samtliga avgångselever i regionskolorna över tid, oavsett tid i specialskolan. I underlaget ingår elever med betyg i ett eller flera ämnen. Meritvärdet för 2018 har räknats om för att urvalsgruppen ska vara densamma samtliga år.

Meritvärdena var något lägre 2022 jämfört med de två föregående åren. För tredje året i rad hade

pojkarna ett högre meritvärde än flickorna i de regionala specialskolornas avgångsklasser. Det skiljer sig från grundskolan där flickornas meritvärde är högre.

Meritvärdet ökar under elevens utbildning

Figur 26. Utveckling genomsnittligt meritvärde de fem senaste terminerna för avgångsklassen

Källa: IST-Analys

Kommentar: I resultatet ingår endast resultat för elever som gått i specialskolan samtliga fem sista terminer innan avgång.

Avgångsklassens meritvärde ökade under de fyra sista terminerna. På grupp-nivå ökade elevernas måluppfyllelse under hela den sista tiden i utbildningen. Att redovisa meritvärdesutvecklingen de sista terminerna uppdelat på flickor och pojkar är inte möjligt eftersom elevgrupperna är för små.

Hällsboskolorna: resultat för elever med grav språkstörning

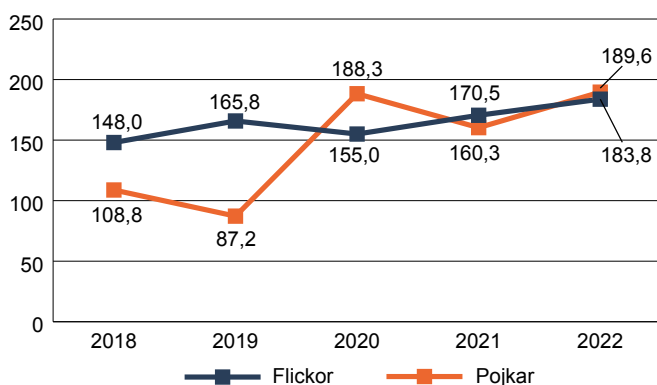
Tabell 10. Avgångselever vid Hällsboskolorna med behörighet till gymnasieprogram.

Hällsboskolorna	2020		2021		2022	
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Avgångselever med behörighet	9	45	6	29	11	58
Avgångselever som saknar behörighet	11	55	15	71	8	42
Totalt antal avgångselever i betygsstatistik	20	100	21	100	19	100

Källa: IST Analys

I Hällsboskolorna var 58 procent av eleverna i avgångsklasserna behöriga till gymnasiet. Andelen ökade 2022 jämfört med 2021. Andelen behöriga elever 2022 var den högsta under perioden 2018 till 2022. Andelen elever som fick minst E i samtliga av de tre behörighetsgrundande ämnena engelska, matematik och svenska eller svenska som andraspråk ökade på motsvarande sätt som behörigheten.

Figur 27. Genomsnittligt meritvärde avgångsklasserna i Hällsboskolorna 2018–2021

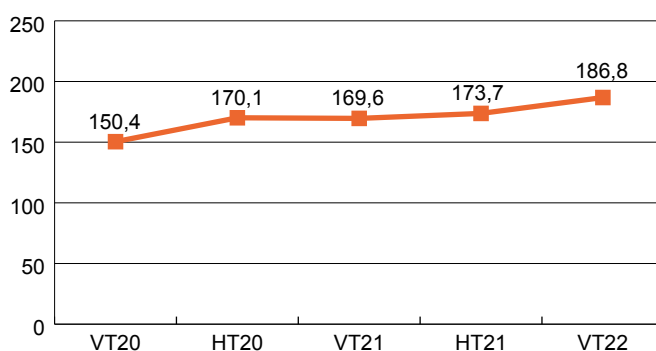
Källa: IST-Analys

Kommentar. Resultat för samtliga elever i Hällsboskolornas avgångsklasser över tid, oavsett tid i specialskolan. I underlaget ingår elever med betyg i ett eller flera ämnen.⁵

2022 är det högsta meritvärdet för pojkar på fem års tid. Pojkarnas meritvärde var högre än flickornas 2022 liksom 2020. Meritvärdet varierar men har varit högre de tre senaste åren. Det ser vi som ett positivt resultat.

Meritvärdet ökar under elevens utbildning

Figur 28. Utveckling genomsnittligt meritvärde de fem senaste terminerna för avgångsklassen

Källa: IST Analys

Kommentar. I resultatet ingår endast resultat för elever som gått i specialskolan samtliga fem sista terminer innan avgång.

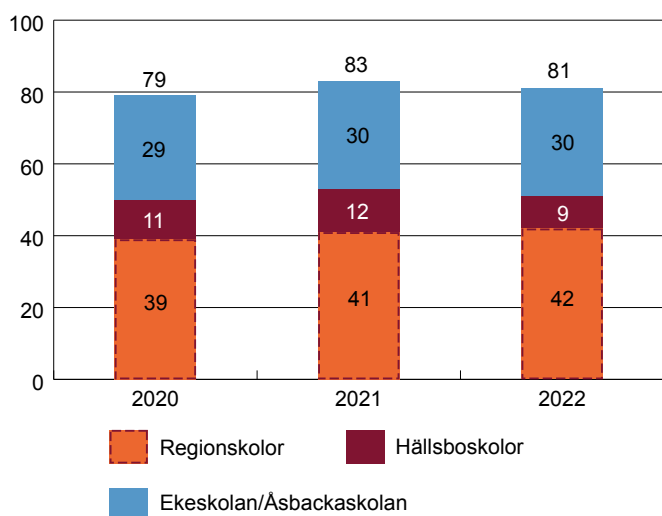
Meritvärdet både ökar och minskar under perioden. Jämfört med utgångsläget vårterminen 2020 var elevernas meritvärde högre vid skolgångens slut. Att redovisa meritvärdesutvecklingen de sista terminerna uppdelat på flickor och pojkar är inte möjligt eftersom elevgrupperna är för små.

Grundsärskolans kursplaner inom specialskolan

Elever som läser enligt grundsärskolans kursplaner kan vara inkluderade i klasser med elever som läser enligt specialskolans kursplaner. De kan också få sin utbildning i grupper där alla elever läser enligt grundsärskolans kursplaner.

⁵ Värdet för 2018 är korrigerat med mer korrekt avrundning.

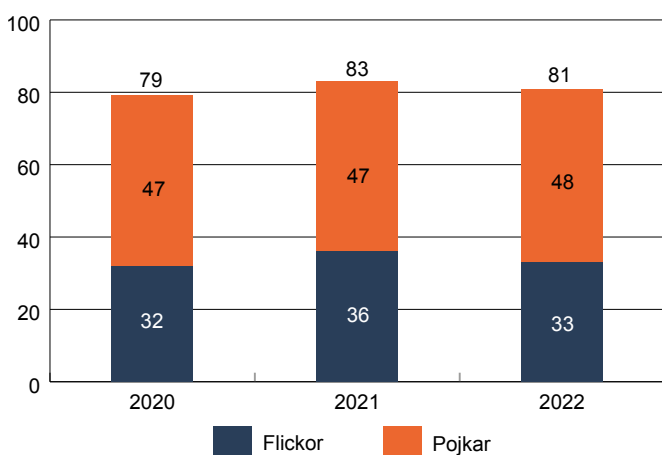
Figur 29. Antal elever som läser enligt grundskolans kursplaner

Källa: IST Analys

I alla specialskolor, utom i Hällsboskolan Mälärhöjden, finns det elever som läser enligt grundskolans kursplaner. Av Ekeskolans och Åsbackaskolans elever läser 86 (88, 83) procent enligt grundskolans kursplaner.

Figur 30. Fördelning flickor och pojkar som läser enligt grundskolans kursplaner

Källa: IST Analys

Av de elever som läste enligt någon av grundskolans kursplaner 2022 var 41 (43, 41) procent flickor och 59 (57, 59) procent pojkar. Fördelningen har varit densamma de tre senaste åren.

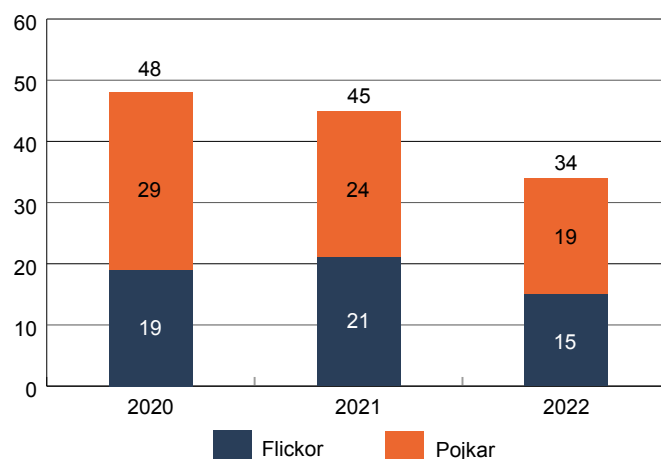
Elever som läser enligt grundskolans kursplaner kan få betyg om eleven eller elevens

vårdnadshavare begär det. Höstterminen 2022 fick 41 (39) elever i årskurs 7–9 betyg. De flesta elever som fick betyg finns i regionskolorna och i Hällsboskolorna.

Förskoleklass

Förskoleklass ingår inte som skolform i specialskolan. Men vi erbjuder ändå det för de barn som tillhör specialskolans målgrupper. Lär miljön är anpassad på samma sätt som i specialskolan. Under 2022 hade vi elever i förskoleklass på alla våra regionala skolor. Av våra nationella skolor hade bara Hällsboskolorna i Umeå och Mälärhöjden elever i förskoleklass.

Figur 31. Antal elever i förskoleklass

Källa: Inrapportering till SCB

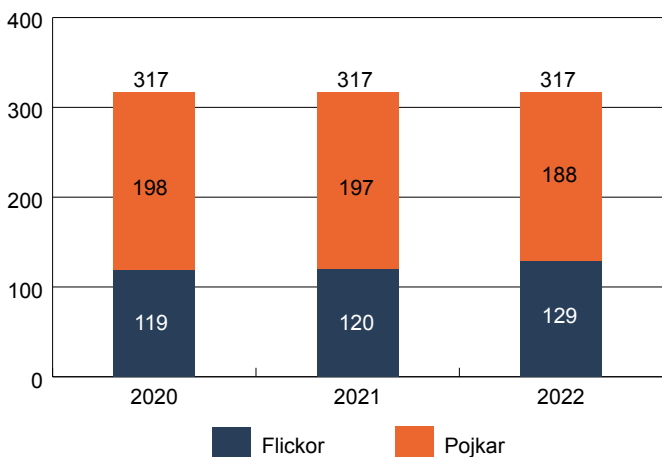
Antalet elever i förskoleklass har minskat. Fördelningen mellan regionala (59 procent) och nationella skolor (41 procent) var oförändrad. Hällsboskolan Mälärhöjden hade den största förskoleklassen med sina 13 (15, 22) elever. Andelen pojkar ökade under 2022. Fördelningen mellan flickor och pojkar var jämnare i förskoleklassen än den var i årskurs 1–10.

Utvecklingsarbete i förskoleklass

Förskoleklasserna i specialskolan är små och har få lärare. Under 2022 träffades de och arbetade tillsammans med Skolverkets kartläggningmaterialet för svenska, Hitta språket.

Fritidshem

Figur 32. Antal elever i fritidshem

Källa: Inrapportering till SCB

Antalet elever i fritidshemmen har varit detsamma de senaste tre åren. Under samma period ökade antalet flickor och antalet pojkar minskade. Andelen flickor var 41 procent och därmed något högre än andelen flickor i specialskolan totalt där andelen flickor var 38 procent.

Utvecklingsarbete i fritidshem

Enligt läroplanen för specialskolan ska elever kunna använda digitala verktyg.

Vi har prioriterat kollegialt lärande om digitalisering. Flera i personalen besökte SETT.⁶ De fick tips om digitala verktyg och information om digitala lektioner.

Eleverna i våra fritidshem använder Ipad, appar och greenscreen när de gör film. En fritidspedagog beskriver arbetet så här:

”Vi har nyligen börjat jobba med stop motion-film. Jag visade eleverna tre exempel. Sen fick de utforska appen i Ipaden själva och göra egna filmer. Vi ska jobba vidare med greenscreen och att skriva egna manus.”

Foto: Veronica Nordstrand

Digital filmproduktion i fritidshemmet.

Efter besöket på SETT började fritidshemmet på Ekeskolan använda en inspelningsbar kalender. Personalen talar in planeringen för varje dag. Eleverna kan själva ta del av inspelningen av schemat.

Foto: Susanne Georgsson

Inspelningsbar kalender

Elevers trivsel och trygghet i fritidshemmet

Under 2022 gjorde vi om elevenkäten. I höstens version fanns inga specifika frågor om fritidshemmet och vi kan inte följa upp tidigare års resultat om trivsel. Nästa år kommer frågorna om fritids handla om elevernas trygghet. Det vi kan se i årets enkätundersökning är att de elever som går i fritidshemmet är tryggare, 77 procent, än övriga elever, 71 procent. Det resultatet gäller svarsgruppen elever i årskurs F-4 och elever som läser enligt grundsärskolans kursplaner. Det finns inte några resultat från föregående år att jämföra med.

Elevers inflytande, rättigheter och trygghet

Våra elever kan påverka sin utbildning. Specialskolans barnombud arbetar för att öka tryggheten och informera eleverna om deras rättigheter. Barnombudet samordnar arbetet med elevdemokrati och rättighetsbaserad skola och har kontakt med specialskolans elevgrupper. Eleverna kan vända sig direkt till barnombudet för att få råd och stöd i sina frågor.

Elevdemokrati

Under 2022 hade vi två gemensamma träffar för våra skolors elevrådsrepresentanter. Det var första gången som elever från Hällsboskolorna genomförde en gemensam elevrådsträff för att lära känna varandra och varandras skolor. De pratade om det skolornas elevråd arbetar med, till exempel elevskyddsombud. Både chefen för verksamhetsområdet Specialskola och SPSM:s generaldirektör deltog.

Representanterna från elevråden i de regionala skolorna träffades också. De pratade om skolagens betydelse för skolorna och övade sig i att hitta förbättringar för eleverna. De gjorde också en informationsfilm till elever från Ukraina om sina skolor. De valde själva ut vilken information de ville förmedla och tog hjälp av en elev som kan ryskt teckenspråk.

Rättighetsbaserad skola

Enligt skollagen och läroplanen ska utbildningen utformas i överensstämmelse med barnets rättigheter. Vi arbetar med Rättighetsbaserad skola,⁷ en modell som utvecklats av UNICEF och som har anpassats till svenska skolors förutsättningar. Målet är att barnkonventionen och funktionsrättskonventionen ska genomsyra skolans visioner, värderingar och praktiska arbete. Och att konventionerna blir vägledande både för de beslut som tas på skolan och i samspelet mellan elever, lärare och annan personal. Arbetet kan ofta integreras i andra ämnen och i skolors värdegrundarbete.

Rättighetsbaserad skola bygger på

- kunskap om barnets rättigheter
- ökat elevinflytande
- engagemang för sina egna och andra barns rättigheter
- implementering av barnkonventionens principer som praktiseras i verksamheten
- samverkan.

Arbetet med modellen är långsiktigt och systematiskt. Elevernas kunskap om konventionerna har förbättrats. Vi har prioriterat utvecklingen av elevernas inflytande och skolans arbete med demokrati med tanke på elevgruppernas förutsättningar. Inom området Engagemang för sina egna och andras rättigheter, deltog skolor i Operation dagsverke, eller tog kontakt med vänskolor.

Under 2022 utvärderade skolorna arbetet med Rättighetsbaserad skola. Trots de förutsättningar som skolorna hade under pandemin är modellen implementerad på ett tillfredställande sätt. Sammantalet visade resultatet av utvärderingen att fler elever i årskurserna 5–10 nu vet vad barnkonventionen är. Resultatet varierade i högre grad för elever i förskoleklass till årskurs 4. Fler elever kände till sina rättigheter som hänger ihop med funktionsnedsättningen. Trots att samtliga skolor satsat på arbetet med elevinflytande, varierade resultatet om elevers delaktighet. Resultatet hade både förbättrats och försämrats på olika skolor jämfört med den första mätningen.

7 unicef.se/skolor/rattighetsbaserad-skola

Engagemang för sina egna och andra barns rättigheter

Genom arbetet med Rättighetsbaserad skola får eleverna kunskap om hur rättigheter fungerar i andra delar av världen.

Manillaskolan har en vänskola, en skola i Rwanda för elever som är döva. Under hösten fick Manillaskolan besök från skolledarna i vänskolan. Elever och personal fick lära sig mer om elevernas situation. Under besöket firades FN-dagen och eleverna i årskurs 3 spelade upp scener som beskrev delar ur barnkonventionen. Besökarna inspirerades av lärarnas sätt att uppmuntra eleverna till samarbete och hur de stöttade elever att delta. Det gav dem idéer till nya sätt att undervisa.

Varje barn i världen är unikt. Var och en är vacker och viktig på sitt sätt. Det symboliserar de dockor som elever årskurs 5–8 tillverkade under terminen. Dockorna skickades med till vänskolas elever.

Foto: Asa Helmersson

Dockor som symboliserar varje barns unika värde.

Elevers trygghet

Att våra elever är trygga är en förutsättning för att de ska kunna ta till sig undervisningen. I elevenkäten angav 74 procent av eleverna i årskurs F–4 tillsammans med elever som läser enligt grundsärskolans kursplaner, att de alltid känner sig trygga. Resultatet blir 97 procent om man också räknar med de elever som svarat att de känner sig trygga ibland. Det var en marginellt högre andel flickor som kände sig trygga jämfört

med pojkar. Resultatet för eleverna i årskurs F–4 är inte jämförbart med tidigare år eftersom vi har förändrat svarsskalan i den nya elevenkäten.

Bland äldre elever i årskurs 5–10 var resultatet för andelen positiva svar (”till stor del” och ”helt”) 71 procent (73, 75). Det var en liten sänkning jämfört med de två senaste åren. De äldre elevernas svar var jämförbara med tidigare år eftersom frågan och svarsskalan i den nya enkäten överensstämmer med tidigare år. Skillnaden mellan flickor och pojkar var något större bland de äldre eleverna. Som tidigare år var andelen pojkar som kände sig trygga, större i denna åldersgrupp. Målet är att alla elever ska känna sig trygga i skolan. Vi är inte nöjda med resultatet. Vi kan konstatera att vi lyckas bättre med att få yngre elever att känna sig trygga än med de äldre eleverna. Samtidigt i internrevisionens granskning avseende tryggheten i specialskolan uppgav samtliga 33 elever som intervjuats att de kände sig trygga i sin skolanknutna tid, inkluderat skolskjuts med taxi och elevboenden.⁸

Elevers inflytande i sin utbildning

Elever har rätt till inflytande över sin utbildning. I elevenkäten fick eleverna ta ställning till frågan: ”Får du och de andra eleverna i din klass vara med och påverka hur ni arbetar på lektionerna?” Av eleverna i årskurs F–4 och de elever som läser enligt grundsärskolans kursplaner svarade 46 procent att de alltid får påverka. När man räknade med dem som svarat att de får påverka ibland, ökade andelen till 88 procent. Fler flickor, 53 procent, än pojkar, 43 procent, var nöjda. I årskurs 5–10 svarade 62 procent att de fick påverka ganska mycket eller väldigt mycket. Skillnaden mellan flickor och pojkar var mindre i årskurs 5–10. En något högre andel pojkar, 66 procent, än flickor, 61 procent, var nöjda med möjligheterna till inflytande under lektionerna. Resultatet visade att en stor del av eleverna upplevde att de hade möjlighet att påverka arbetet på lektionerna. Men vi har en bit kvar till målvärdet på 100 procent.

Frågor, svarsalternativ och svarsgrupper skiljer sig i elevenkäten 2022 från tidigare år. Därför är inte resultaten jämförbara.

Elevers delaktighet i skolgårdsprojekt

Under hösten invigdes en ny skolgård på Hällsboskolan i Umeå. Projektet med att utveckla skolgården pågick i två år. Utgångspunkten var elevernas egna idéer en bra skolgård. Elever på mellanstadiet skapade skisser, modeller och ritningar. Arbetet integrerades med undervisningen i svenska, SO och NO. Inspiration och uppslag hämtades från andra skolors skolgårdar och

miljön i närheten. En modell med ritningar togs fram efter elevernas arbete. Idéerna förverkligades och skolgården fick till exempel en motorikbana i skogen och en scen.

Eleverna på lågstadiet deltog genom att måla på marken på gården. Målningarna används i aktiviteter som stimulerar rörelse, kommunikation och språkutveckling

Foto: Linda Wallgren

Klätterställning för rörelse.

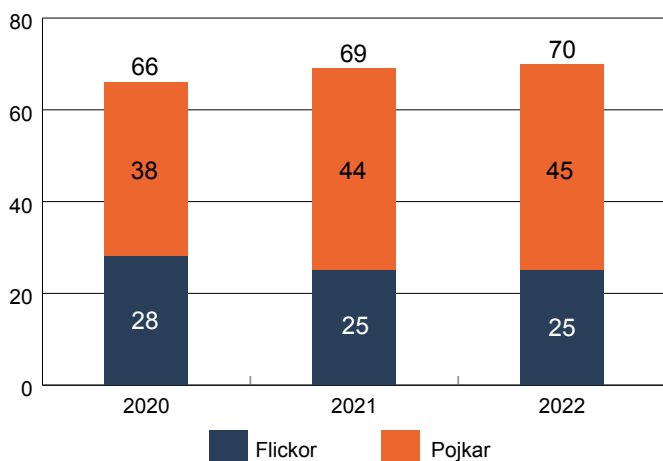
Foto: Linda Wallgren

Bokstavsdjur för att till exempel träna på att gå alfabetet eller gå sitt namn.

Boende för elever i specialskolan

Vi erbjuder boende till de elever som behöver det för att kunna gå i specialskolan. Det gällde 70 elever 2022. Alla våra skolor utom Manillaskolan och Hällsboskolan Mälärhöjden i Stockholm har elevboenden.

Figur 33. Antal elever i boende

Källa: Inrapportering till SCB

Antalet elever i elevboende varierar väldigt lite. Under 2022 ökade antalet elever mindre än tidigare år. Elever från förskoleklass till och med årskurs 10 bodde i våra elevboenden. Fördelningen mellan flickor och pojkar har varierat lite över en treårsperiod. Variationen följde inte samma mönster som i specialskolan i övrigt.

Kvalitet och likvärdighet

För boendeverksamheten finns en intern föreskrift och en vägledning. De beskriver gemensamma rutiner och innehåller mallar för planering, dokumentation, uppföljning och utvärdering av verksamheten. Det är ett stöd för rektorer och personal för att genomföra en likvärdig verksamhet av hög kvalitet. Vi har en verksamhetsansvarig för boende som utgår från föreskriften i sitt arbete. Under 2022 har den verksamhetsansvariga genomfört kollegialt lärande med cheferna på samtliga elevboenden. I våra boenden arbetar boendehandledare som planerar fritiden tillsammans med barnen.

Trivsel och trygghet i elevboendet

Elevenkäten visade att andelen elever i årskurs 5–10 som trivdes i elevboendet var 77 procent (90, 80). Frågan mättes på samma sätt som tidigare år, vilket betyder att andelen elever som trivs i boendet har minskat. Eftersom vårt mål är att alla ska trivas är vi inte nöjda med resultatet. En högre andel flickor trivdes jämfört med andelen pojkar. Underlaget i elevboendet för årskurs F–4 är för litet så inga frågor om trivsel ingick i enkäten för den åldersgruppen.

Vi började mäta elevers uppfattning om trygghet i boendet 2022. Resultatet visade att 77 procent av eleverna i årskurs 5–10 kände sig trygga i elevboendet. Av de som valt att ange kön var det en obetydlig skillnad mellan flickors och pojkars uppfattning. Av flickorna var 80 procent trygga jämfört med 79 procent av pojkarna. Det är inte möjligt att jämföra upplevelsen av trygghet med tidigare år. Vårt mål är att alla elever ska känna sig trygga i elevboendet och vi är inte nöjda med resultatet.

Underlaget i elevboendet för årskurs F–4 är för litet så inga frågor om trygghet ingick i enkäten för den åldersgruppen.

Utåtriktad utbildning i svenskt teckenspråk för elever i grundskolan

Den utåtriktade utbildningen i svenskt teckenspråk riktar sig till elever hos andra skolhuvudmän.

Målgrupper för utåtriktad utbildning är

- syskon till barn som är döva eller har en hörselnedsättning, samt barn till föräldrar som är döva eller har en hörselnedsättning (Children Of Deaf Adults, CODA)
- elever som är döva eller har en hörselnedsättning och som tillhör andra skolformer (grundskola, grundsärskola, gymnasium eller gymnasiesärskola).

Om utbildningen

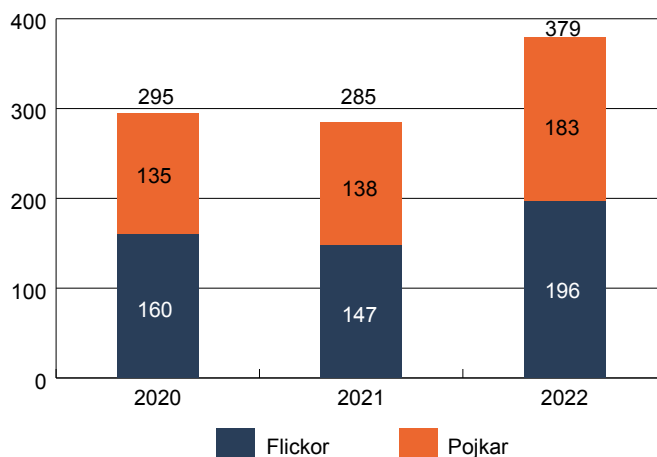
SPSM har en ramkursplan för utåtriktad utbildning. Undervisningen syftar till att eleverna ska utveckla sin flerspråkighet och tillägna sig kunskaper i och om svenskt teckenspråk. Att behärska både svenskt teckenspråk och svenska ger personer som är döva eller har en hörselnedsättning förutsättningar att delta aktivt både i samhällslivet och i arbetslivet. Det ökar möjligheten till jämlika villkor med hörande personer. Elever med syskon eller föräldrar som är döva eller har en hörselnedsättning, behöver också utveckla sin flerspråkighet. Att de känner till svenskt teckenspråk och att de kan använda språket i olika sammanhang ger dem tilltro till sin språkliga förmåga.

Målgrupperna syskon och CODA erbjuder utbildning enligt myndighetens instruktion. Vi erbjuder också utbildningen till elever som är döva eller har en hörselnedsättning och går i grundskola, grundsärskola, gymnasium eller gymnasiesärskola. Utbildningen till elever inom dessa skolformer ingår inte i vårt formella uppdrag, men den fyller ett behov.

Elever i den utåtriktade utbildningen får inte betyg i svenskt teckenspråk. Elevernas kunskapsutveckling dokumenteras enligt ramkursplanen så att både vi och eleven kan följa språkutvecklingen. Det är en del i uppföljningen av den utåtriktade utbildningen

Elever i målgruppen syskon och CODA

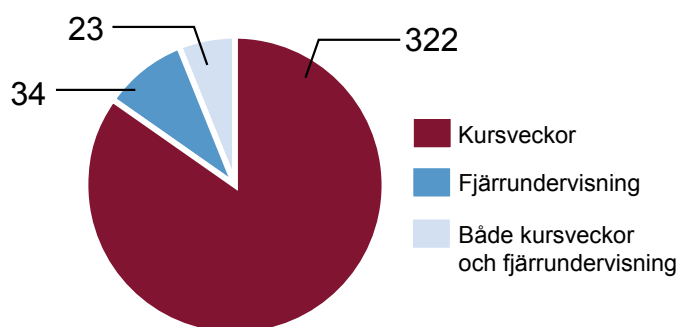
Figur 34. Antal elever i teckenspråk för syskon och CODA

Källa: Specialpedagogiska skolmyndigheten 2020, Extens 2021. För 2020 redovisas antal deltagare i kursveckor under perioden 16 oktober 2020 till 15 oktober 2021. Från 2021 redovisas antal inskrivna elever per den 15 oktober i likhet med övrig elevstatistik för specialsolan.

Deltagarantalet i kursveckorna och antalet inskrivna elever i verksamheten sjönk från 2019 till 2021. Orsaken till det är att vi genomförde färre kursveckor under åren 2020 och 2021 på grund av pandemin. Nu ser vi att antalet inskrivna elever har ökat igen. Antalet inskrivna är till och med något fler än de 367 elever som deltog i verksamheten under 2019 som var ett mer vanligt år innan pandemin.

Figur 35. Hur elever deltar i utåtriktad utbildning för svenskt teckenspråk syskon och CODA

Antal elever.

Källa: Extens

Elever som tillhör målgrupperna syskon och CODA, kan kombinera undervisningen på plats med fjärrundervisning. Det fysiska mötet med språket på skolorna ger en möjlighet att möta andra elever som använder svenskt teckenspråk i en teckenspråkig miljö. Eleverna har också med sig skolarbete från sin hemskola som de får möjlighet att arbeta med på svenskt teckenspråk. Kursveckorna genomförs i en teckenspråkig miljö på våra specialskolor. Eleverna deltar i en kursvecka per termin. I skolan har eleverna möjlighet att ta del av sina syskons vardag. Dessutom får de träffa andra elever från skolan och elever som tillhör samma målgrupp som de själva.

Elever från andra skolformer

Vår undervisning i svenskt teckenspråk är ett komplement till andra skolors undervisning. Den ersätter inte skolornas modersmålsundervisning eller språkval i svenskt teckenspråk.

Från 2022 erbjuder vi bara fjärrundervisning. Eleverna kopplar upp sig från sin hemskola en gång i veckan. Tillsammans med elever från andra skolor runt om i landet får de lektioner i svenskt teckenspråk. Undervisningen ger förutsättningar för en kontinuerlig språkutveckling.

Under 2022 var 65 (84) elever som är döva eller har hörselnedsättning och gick i grundskola, grundsärskola, gymnasium eller gymnasiesärskola, inskrivna. Antalet flickor var 42 (51) och pojkar 23 (33).

Att antalet elever minskat beror på att vi inte längre erbjuder deltidsutbildning på plats i våra skolor. Eleverna har informerats om möjligheten att få fjärrundervisning i teckenspråk i stället. Alla har inte tackat ja till den möjligheten. För alla elever som är döva eller har en hörselnedsättning där specialskolan skulle vara ett alternativ till grundskolan, finns möjligheten att komma till regionala skolor för att prova på att gå i specialskolan under en vecka. Det kan vara ett bra sätt att ta reda på om möjligheten att få undervisning på svenskt teckenspråk i specialskolan skulle vara det bästa alternativet för elevens kunskapsutveckling.

Kostnader Specialskola

Specialskolans uppdrag är att erbjuda utbildning till de elever som på grund av sin funktionsnedsättning eller av andra särskilda skäl inte kan gå i grundskolan eller grundsärskolan. Undervisningen bedrivs i mindre grupper utifrån elevernas behov för elever som kommer från hela landet. Elever som bor långt ifrån sin skola erbjuds tillgång till både resor och boende. Tillsammans bidrar detta till högre kostnader för specialskolan. Genom specialskolan tar staten ett viktigt ansvar för att undervisningen genomförs i en tillgänglig undervisningsmiljö för målgruppen.

Analys av kostnadsutveckling

I detta avsnitt redovisas kostnader för undervisning i specialskolan, förskoleklass, fritidshem, boende och teckenspråk syskon/CODA, inklusive alla myndighetsövergripande kostnader. Total kostnad omfattar alla specialskolans verksamheter. Mättdpunkt för antal elever är 15 oktober årligen.

Tabell 11. Kostnadsutveckling för undervisning årskurs 1–10 och specialskolan totalt

Kostnader tkr	2020	2021	2022
Undervisning 1–10	567 827	604 710	629 488
Förskoleklass	12 982	12 613	14 326
Fritidshem	53 607	56 186	58 807
Boende	63 788	62 052	67 632
Teckenspråk syskon/CODA	2 910	1 615	2 575
TOTALT	701 114	737 176	772 828
Varav kostnad för elevresor	68 657	71 908	71 199

I tabellen redovisas alla elevresor och alla resande elever från förskoleklass till åk 10. Tidigare år har kostnader för elevresor redovisats enbart avseende undervisning.

De totala kostnaderna inom specialskolan ökade med knappt 5 procent. Det var i princip samma ökning som föregående år. Elevökningen är något större jämfört med föregående år. Kostnadsökningen är i huvudsak kopplad till denna volymökning. Kostnadsnivån har också rent allmänt ökat inom verksamheten, särskilt gäller detta lokalanknutna kostnader. Elevantalet har

ökat, men personalkostnader för undervisning har inte ökat i samma omfattning, verksamheten har arbetat med effektiviseringar. Kostnaden för elevresor utgjorde cirka nio procent av de totala kostnaderna inom specialskolan, vilket är något lägre än föregående år. Personalkostnader kopplat till elevresor har minskat, men kostnader för utförande av elevresor har ökat under perioden. I specialskolans totala kostnader ingår även kostnader för fjärrundervisning.

Kostnadsutveckling per elev

Tabell 12. Kostnader för undervisning per elev årskurs 1–10

Kostnader tkr	2020	2021	2022
Kostnader för undervisning	567 827	604 710	629 488
Antal elever	721	750	785
Kostnad per elev	788	806	802

Den totala kostnaden för undervisning har ökat, bland annat för att undervisningen från detta år bär samtliga kostnader för elevresor, även sådana som tidigare belastat fritidshemsverksamheten. Kostnaden per elev har dock minskat något inom undervisningen, främst beroende på ökat elevantal men också för att verksamheten varit restriktiv med att tillsätta nya tjänster för att kunna möta andra ökade kostnader inom utbildningen.

Tabell 13. Kostnader för förskoleklass per elev

Kostnader tkr	2020	2021	2022
Kostnader för förskoleklass	12 982	12 613	14 326
Antal elever som omfattas	48	45	34
Kostnad per elev	270	280	421

De totala kostnaderna för förskoleklass har ökat jämfört med föregående år. Kostnadsökningen är till stor del kopplad till att modellen för fördelning av myndighetsövergripande kostnader har justerats. Elevantalet minskade tydligt under höstterminen, vilket dessutom ger en ökning av kostnader utslaget per elev.

Tabell 14. Kostnader för fritidshem per elev

Kostnader tkr	2020	2021	2022
Kostnader för fritidshem	53 607	56 186	58 807
Antal elever i fritidshem	317	317	317
Kostnad fritidshem per elev	169	177	186

Inom fritidshemsverksamheten ökade den totala kostnaden. Även i denna verksamhet sammanhänger kostnadsökningen med att modellen för fördelning av myndighetsövergripande kostnader har justerats, vilket innebär att verksamheten bär en större andel än tidigare.

Tabell 15. Kostnader för boendeverksamhet per elev

Kostnader tkr	2020	2021	2022
Kostnader för boende	63 788	62 052	67 632
Antal elever	66	69	70
Kostnad per elev	966	899	966

Elevantalet i boendet är högre än föregående år. Ett nytt boende har öppnat under 2022 vilket gjorde att kostnaderna ökade. Kostnader för elevboenden påverkas av var platser behövs och om det går att lösa inom befintligt boende eller inte.

Tabell 16. Kostnader för teckenspråk syskon/CODA per elev

Kostnader tkr	2020	2021	2022
Kostnader teckenspråk syskon/CODA	2 910	1 615	2 575
Antal elever	295	285	379
Kostnad per elev	10	6	7

För teckenspråk för syskon och CODA ökade de totala kostnaderna för verksamheten. Den främsta orsaken till det är högre personalkostnader i takt med att verksamheten har återupptagit kursverksamheten efter pandemin. I redovisningen i denna tabell ingår inte elever och kostnader för den fjärrundervisning målgruppen får ta del av.

Tabell 17. Kostnader för elevresor per elev

Kostnader tkr	2020	2021	2022
Totala elevresor F–10	68 657	71 908	71 199
Antal elever	760	768	737
Kostnad per elev	90	94	97

I tabellen redovisas alla elevresor och alla resande elever från förskoleklass till åk 10.

Den totala kostnaden för elevresor är i princip den samma som föregående år. Fördelningen är förändrad eftersom fritidsnumera endast bär kostnader för resor som sker under lov. Personalkostnader kopplat till verksamheten har minskat medan kostnader för utförande av resor har ökat. Eftersom antalet elever som reser gått ner något, blir konsekvensen att kostnaden per elev ökat. Kostnaden för elevresor beror på behoven hos det enskilda årets elevgrupp.

Sprida kunskap om villkoren för våra målgrupper

På vår webbplats publicerar vi forskningsnyheter om olika ämnen och målgrupper. Vi berättar om forskning både för dem som vill få en snabb överblick och dem som vill fördjupa sig inom ett visst område. Vi vänder oss till skolhuvudmän, skolledare och yrkesgrupper inom alla utbildningsformer.

Vårt bidrag till Agenda 2030

Mål 4 God utbildning för alla

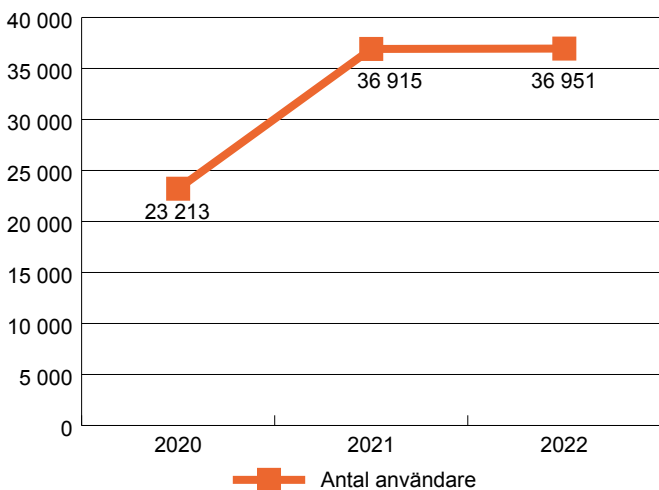
Delmål 4.5 Utrota diskriminering i utbildning

Delmål 4 A Skapa inkluderande och trygga utbildningsmiljöer

Spridning av forskningsresultat

Vi sprider nyheter om forskning via vår webbplats och i sociala medier. Nyheterna sammanfattar aktuell forskning i forskningsutblickar och i intervjuer med forskare. De läsare som vill fördjupa sig leder vi vidare till aktuell vetenskaplig publicering. Vi publicerade 25 forskningsnyheter 2022.

Figur 35. Antal användare av forskningsnyheter via webb 2020–2022

Källa: Google Analytics

Antalet användare ökade för andra året i rad, om än marginellt. Ju större målgruppen för en nyhet är, desto fler tar del av den. Ämnet i forskningsutblicken ”Hur elever förstår sin skolfrånvaro”, är aktuellt nu och när nyheten publicerades i maj 2022. Nyheten spreds och diskuterades i sociala medier. Av antalet användare besökte 22 procent just den nyheten.

Publikationer i våra FoU-skrifter

Vår FoU-skriftserie innehåller längre vetenskapliga texter som är skrivna av forskare. Vi ger redaktörstöd och är ansvarig utgivare. Skriftserien är kunskapsutvecklande men gör inte anspråk på att ge riktlinjer eller konkret vägledning. Texterna ska handla om ett ämne som är aktuellt under en längre period. Vi har producerat FoU-skrifter sedan 2011. Sedan 2020 ger vi ut häften för att förmedla forskningsresultat på ett kortfattat och tillgängligt sätt.

I mitten av november 2022 publicerade vi tre forskningshäften på temat fritidshem – om inkluderande fritidshemspedagogik, delaktighet i fritidshemmet respektive extra anpassningar och särskilt stöd i fritidshemmet. I början av december lanserade vi häftena vid ett webinarium där

forskarna deltog tillsammans med en av våra rådgivare. Nästan 800 unika deltagare följde webinariet direkt. Därefter har över 200 personer sett webinariet på vår webbplats. Skrifterna har laddats ned över 2 500 gånger från vår webbutik. Gensvaret var överraskande och användningen av webinariet och nedladdningen av skrifterna bekräftar att intresset för ämnet är stort.

Systematiska översikter

En systematisk översikt är en sammanställning av vetenskapliga studier med slutsatser om forskningsläget utifrån givna frågeställningar. Med våra systematiska översikter bidrar vi till att

sprida bästa tillgängliga kunskap inom vissa områden. Vi samverkar också med Skolforskningsinstitutet för att producera och sprida systematiska översikter.

Vi har ett särskilt uppdrag att sprida kunskap och ge stöd om specifika målgrupper, som personer med synnedsättning. Under 2022 publicerades därför myndighetens första egna systematiska översikt ”Att främja delaktighet och lärande hos barn och elever med synnedsättning”. Översikten togs fram enligt Skolforskningsinstitutets sätt att strukturera arbetet i framtagandet av en systematisk översikt. Vår bedömning är att denna samverkan mellan myndigheterna ökar möjligheterna för våra intressenter att ta del av bästa tillgängliga kunskap inom relevanta områden.

European Agency for Special Needs and Inclusive Education

Enligt vår instruktion ska vi bedriva verksamhet inom European Agency. Vi deltar i styrelsearbetet och koordinerar det svenska deltagandet för att stärka inkluderande utbildning i Sverige. Målgrupperna är personer på olika ledande nivåer inom utbildningssektorn.

Fakta om European Agency

Syfte: Att stödja medlemsländernas arbete med att utveckla kunskap om inkluderande utbildningssystem.

Förankring: Projekten utgår från funktionsrättskonventionen, barnkonventionen och Europeiska Unionens utbildningsstrategi.

Ett permanent nätverk: 31 medlemsländer med kontor i Odense och Bryssel.

Finansiering: Nätverket finansieras av en medlemsavgift som baseras på antal invånare, dels av Europeiska kommissionen.

Spridning och projekt

Genom erfarenhetsutbyten och forskning inom ramen för European Agency får SPSM och utbildningsväsendet kunskap om inkluderande utbildning. Vår referensgrupp hjälper oss att förankra uppdragen i en svensk utbildningskontext, att sprida kännedom och att bidra till kunskap som bygger på svensk forskning och svenska erfarenheter. Referensgruppen består av representanter från kommuner, myndigheter, lärosäten och intresseorganisationer.

Vi publicerar ett nyhetsbrev om vårt arbete. Under 2022 nådde nyhetsbrevet 8 995 prenumeranter (5 043, 1 600). Antalet prenumeranter har ökat de senaste tre åren.

Under 2022 deltog vi i följande projekt

- **The Changing Role of Specialist Provision in Supporting Inclusive Education (CROSP)** Projektet ska kartlägga hur specialpedagogiskt stöd har utvecklats och ta fram ett ramverk för

specialiststöd inom inkluderande utbildning. Ett självvärderingsverktyg blev klart under 2022.

- **Supporting Inclusive School Leaders, (SISL)** Projektet har sammanställt framgångsfaktorer för inkluderande skolledarskap. Ett ramverk och ett verktyg för reflektion anpassades till svensk utbildningskontext under 2022.
- **Teacher Professional Learning for Inclusion (TPL4I)** Projektet är en studie av färdigheter som lärare behöver för inkluderande utbildning. Under 2022 slutfördes ett arbete med kompetensprofiler.
- **European Agency Statistics on Inclusive Education (EASIE)** Statistik om skolplacering av elever och särskilt stöd (samarbete med Skolverket). Statistik för 2018–2019 publicerades 2022.
- **Building Resilience through Inclusive Education Systems (BRIES)** En studie av hur europeiska länder anpassar och utvecklar utbildningssystem under kriser. Två områden behöver stärkas: risk för kunskapsstopp och psykisk hälsa. Sveriges bidrag är en rapport om pandemins effekter för barn och elever med funktionsnedsättningar som översattes och delades med European Agency under 2022.
- **Voices in Action, (VIA)** Projektet ska öka kunskapen om metoder som ökar elevers och vårdnadshavares involvering i beslut. Under 2022 publicerades en litteraturoversikt och ett ramverk.
- **Country System Mapping Report** Rapport om inkluderingsförmågan i vårt utbildningssystem skickades in till European Agencys stab 2022.

Vi arbetar med rättigheter

Vårt rättighetsarbete grundar sig på de rättigheter som hänger ihop med uppdraget i instruktionen. Alla barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning ska få sina rättigheter tillgodosedda i utbildningen.

Vårt bidrag till Agenda 2030

Mål 4 God utbildning för alla. Säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla

Delmål 4.5 Utrota diskriminering i utbildning

Enligt instruktionen ska SPSM integrera jämställdhet och mänskliga rättigheter i verksamheten. Vi ska beakta FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Och vid alla åtgärder som rör barn ska vi beakta barnets bästa enligt FN:s konvention om barnets rättigheter. Vi ska arbeta strategiskt för att öka våra medarbetares kunskaper om de mänskliga rättigheterna och vårt ansvar att respektera dem. Arbetet är tvärfunktionellt och ska bidra till att de rättigheter som barn, elever och vuxna med funktionsnedsättning har, främjas, tillvaratas och tillämpas i utbildningsverksamheterna.

Vårt rättighetsarbete grundar sig på de rättigheter som hör till myndighetens uppdrag

- rätten till utbildning
- rätten till språk
- rätten till vila, fritid, lek och rekreation samt till det kulturella och konstnärliga livet
- rätten till lika förutsättningar för pojkar och flickor, kvinnor och män.

Vi strävar efter att våra insatser ska leda till jämställdhet, tillgänglighet, delaktighet och inkluderande utbildning för barn och elever med funktionsnedsättning.

Som skolmyndighet har vi ett särskilt ansvar att verka för att alla barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning får tillgång till en inkluderande och likvärdig utbildning. På vår webbplats beskriver vi vad en inkluderande utbildning är och de behov och rättigheter våra målgrupper har. På webbplatsen finns också ett stödmaterial om inkluderande utbildning.

Inkluderande utbildning är ett sätt att omsätta de mänskliga rättigheterna. En förutsättning för inkluderande utbildning är att följande värden och principer genomsyrar utbildningen:

Inkluderande utbildning, värden och principer¹

Utveckling för att rättigheter ska tillämpas

Rättighetsgruppen på myndigheten stödjer de olika verksamhetsområdena i att tillämpa mänskliga rättigheter och jämställdhet. Vi har bedrivit ett systematiskt arbete under flera år och medarbetare berättar om förändrade arbetssätt.

¹ <https://www.spsm.se/stod/inkluderande-utbildning/>

Här är ett exempel från en medarbetare som arbetar i vår tjänst Fråga en rådgivare:

”Tre av tio som ringer till oss är vårdnadshavare. Samtalen kan bli långa, så det känns som vi tillbringar huvuddelen av telefontiden i samtal med föräldrar. Det handlar nästan alltid om elevers och vårdnadshavares rättigheter. Vi kan ju inte agera på vårdnadshavares berättelser, men vi kan upplysa dem om vilka rättigheter de har, vilka skyldigheter skolan har och vad de kan göra för att komma vidare i sin, ibland hopplösa, kamp för att få sina rättigheter tillgodosedda.”

”Det verkar som SPSM behövs för att förklara vad alla ord och uttryck i styrdokumentet betyder och hur de ska tillämpas i praktiken.”

Medarbetare i de olika enheterna i Resurscenteravdelningen berättar att de arbetar aktivt med att integrera de mänskliga rättigheterna i sitt arbete. De har rutiner för att ge återkoppling till de barn som de gör pedagogiska utredningar kring. Att berätta för barnen vad utredningen visar, vilken information skolans personal och deras föräldrar får, är ett sätt att göra barnen delaktiga. Resurscenteravdelningen har också tagit fram en skrift om barnperspektiv som används i utredningar om barn med dövblindhet. Informationen bidrar till att rätten till utbildning, rätten till språk och kommunikation samt tillgänglighet och delaktighet integreras i utredningarna. Tillsammans med intresseorganisationerna har Resurscenteravdelningen också tagit fram information till vårdnadshavare om barns rättigheter inom utbildning. Inom verksamhetsområde Specialskola pågår ett arbete utifrån UNICEF:s arbetsmodell Rättighetsbaserad skola. Antalet elever som känner till Barnkonventionen har ökat i de skolor som arbetat systematiskt med barnrättslektioner. En stor del av eleverna i Specialskolan känner till sina rättigheter som döv, hörselskadad, eller som person med dövblindhet eller med språkstörning.

Arbetet med Rättighetsbaserad skola bidrar till att synliggöra vad skolorna behöver utveckla för att främja och tillämpa barns rättigheter.

SPSM medverkade i nätverk och konferenser, främst nationellt men även internationellt. Vi lyfte barns, elevers och vuxenstuderandes rättigheter inom utbildning. Det beskriver vi mer i avsnittet Samverkan som förbättrar för våra målgrupper.

För att integrera mänskliga rättigheter i myndighetens verksamhet genomförde vi främjande granskning av myndighetens processer och när styrdokument upprättades eller reviderades. Rättighetsgruppen gav stöd i arbetet med att pröva barnets bästa inför beslut och åtgärder som berör barn. Medarbetare behöver kunskaper om FN:s konvention om barnets rättigheter och FN:s konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning för att sådana prövningar ska ha god kvalitet.

Foto: Elliot Elliot

Återrapportering av regeringsuppdrag

Regeringsuppdragen Systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken, respektive Inriktningen för jämställdhetsintegrering, tangerar myndighetens uppdrag att integrera jämställdhet och mänskliga rättigheter i verksamheten. Mål 4 i Agenda 2030, En god utbildning för alla, samt målen för funktionshinderpolitiken utgår från de mänskliga rättigheterna. Vi har beaktat och bidragit till målen i vårt rättighetsarbete.

Vårt bidrag till Agenda 2030

Mål 4 God utbildning för alla. Säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla

Delmål 10.3 Säkerställa rättigheter för alla och utrota diskriminering

Mål 5 Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt

Här redovisas även återrapporteringskravet i regleringsbrevet om informations säkerhet.

Systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken 2021–2031

Vi har i uppdrag att följa upp funktionshinderpolitiken utifrån det nationella målet att ”med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund.”

Varje år redogör vi för hur vi genomför funktionshinderpolitiken inom följande områden:

- Förebygg och motverka diskriminering
- Principen om universell utformning
- Befintliga brister i tillgängligheten
- Individuella stöd och anpassningar

Förebygg och motverka diskriminering

→ Vår bedömning är att våra medarbetare har goda kunskaper om tillgänglighet och funktionsrättskonventionen.

Vi ger skolhuvudmän stöd i deras arbete med att ge barn och elever med funktionsnedsättning

en likvärdig utbildning. Det arbetet beskriver vi i avsnitten Specialpedagogiskt stöd samt Sprida kunskap om villkoren för våra målgrupper.

I Specialskolans arbete använder vi UNICEF:s modell Rättighetsbaserad skola, för att förstärka arbetet med Barnkonventionen. Med Rättighetsbaserad skola tar hela skolans arbete sin utgångspunkt i barnkonventionen, och i vårt fall även funktionsrättskonventionen. Mer information finns i avsnittet Elevers inflytande, rättigheter och trygghet.

I myndighetens förvaltning utgår vi från den statliga värdegrunden och inkluderar både funktionsnedsättning och bristande tillgänglighet som diskrimineringsgrunder. Vårt rättighetsarbete syftar till att förebygga och motverka diskriminering. Många medarbetare har en specialpedagogisk utbildning. Vi erbjuder alla medarbetare utbildning i tillgänglighet och delaktighet, samt licenser till Funka Academy.

Principen om universell utformning

→ Vår bedömning är att vi byggt upp goda förutsättningar för tillgänglighet och att vi bidrar med vår kunskap till andra.

Vi arbetar förebyggande med beslutsfattare på olika nivåer i utbildningsväsendet. Under året bidrog vi till arbetet med digitalisering av nationel-

la prov och vi hade regelbundna kvalitetsdialoger med skolhuvudmän tillsammans med Skolverket. Vi skriver mer om dialogerna i beskrivningen av regeringsuppdraget Insatser för ökad kvalitet och likvärdighet. Vi utformade och validerade också ett självskattningsmått för att beskriva gruppen elever med funktionsnedsättning. Syftet med självskattningsmättet är att myndigheter och andra organisationer ska kunna använda det i sina undersökningar. Genom det europeiska nätverket European Agency for Special Needs and Inclusive Education bidrog vi till rådgivning och stöd till Sverige och andra länder för att genomföra evidensbaserad styrning av inkluderande utbildningssystem, läs mer i avsnittet om European Agency.

Våra egna lokaler, vår verksamhet och information ska vara tillgängliga för så många som möjligt. I specialskolan utvecklade vi arbetssätt för att sätta språket i centrum i undervisning och lärande. Det finns mer information om det i avsnittet: Språk och kommunikation. Vår stödverksamhet delade kunskap om att utforma tillgängliga dokument och att planera universellt utformade möten. Och i arbetet med läromedel finns en hög kompetens om tillgänglighet. Vi har styrdokument för att säkra efterlevnaden av kraven på tillgänglighet. Läs mer i avsnitten om Läromedel, Fortbildning och stödmaterial.

Befintliga brister i tillgängligheten

→ Vår bedömning är att vi arbetar systematiskt och åtgärdar brister i tillgänglighet. Vi bidrar också med stöd till andra utbildningsverksamheter i hur de kan arbeta för att identifiera och undanröja hinder i barns och elevers lärande.

Vi gav förskolor och skolor specialpedagogiskt stöd i att utforma trygga och tillgängliga lärmiljöer och att använda tillgängliga läromedel. Våra uppföljningar visade att stödet gör skillnad. Men det är långt kvar till en likvärdig utbildning för alla. Barn, elever och vuxenstuderande med olika slags funktionsnedsättningar möter utmaningar och hinder i sin utbildning. Läs mer om vårt stöd i avsnittet Specialpedagogiskt stöd.

Vi fångade upp brister på flera sätt i vår egen verksamhet. Våra specialskolor använder ett värderingsverktyg för tillgänglig utbildning, klagomålshantering och elevrådsmöten för att identifiera brister. Arbetsmiljöfrågor fångas upp genom regelbundna uppföljningar på individ- och gruppnivå. Vår webb följs upp veckovis med verktyget Siteimprove som automatiskt identifierar bristande tillgänglighet i språk, bilder och tabeller, se avsnittet Målbild 2022 och måluppfyllelse. Vårt systematiska arbete med digital tillgänglighet har lett till mycket god tillgänglighet på spsm.se.

Individuella stöd och lösningar för individens självständighet

→ Vår bedömning är att vår beredskap att erbjuda individuella stöd och lösningar är god.

Specialskolan är ett alternativ till grundskolan för elever med vissa typer av funktionsnedsättningar. Läs mer om det i avsnittet Specialskola.

Våra resurscenter gör kompletterande specialpedagogiska utredningar när det krävs särskild kompetens. I en specialpedagogisk utredning kartläggs lärmiljön, undervisningen och individuella faktorer hos barnet eller eleven. Det blir ett underlag för rektorns beslut om särskilt stöd. Läs mer i avsnittet Resurscenter gör specialpedagogiska undersökningar.

Vid behov erbjuder vi tolk, post- och telestyrelsens förmedlingstjänster, skärmläsare, anpassade läromedel, ledsagare och andra individuella stöd och lösningar till våra medarbetare, elever och besökare.

Samråd med funktionshinderorganisationer och andra berörda aktörer

Myndigheten har dialoger med individer, grupper och intresseorganisationer. Samråd sker systematiskt på övergripande nivå flera gånger per år med intresseorganisationer genom intresserådet och ungdomsnätverket, samt med vårdnadshavarna i specialskolans föräldraråd.

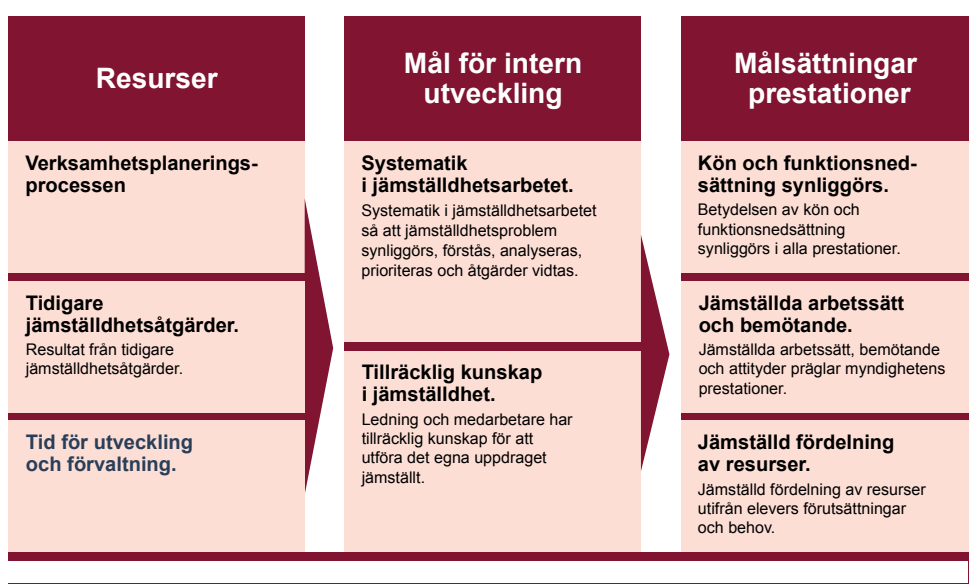
Åtgärder som vidtagits för att målet ska bidra till ökad jämställdhet och barnrätt

Inriktningen för jämställdhetsintegrering (JiM) 2022–2025

Inriktningen bygger på vår prioritering från 2020 om att fokusera på det tredje jämställdhetspolitiska delmålet om jämställd utbildning. Svensk utbildning har flera väldokumenterade jämställdhetsproblem. De problem SPSM har störst möjlighet att motverka är att

- pojkar presterar sämre än flickor i skolan
- flickor mår sämre av skolan än pojkar
- skolan är den vanligaste platsen för trakasserier.

Inriktningen ska fungera som en kompass i arbetet med jämställdhetsintegrering för myndigheten fram till 2025 och även som grund för återrapportering av myndighetens resultat.

Myndighetens åtgärder för jämställdhetsintegrering 2022

Systematik i jämställdhetsarbetet

Vi arbetade på flera sätt för att jämställdhetsintegrera våra styrprocesser. Jämställdhet ingick i det systematiska kvalitetsarbetet i verksamhetsområdet Specialpedagogiskt stöd.

All individbaserad statistik i myndighetens system för Business Intelligence utvecklas med könsuppdelad statistik som utgångspunkt. Det ger oss tillgång till könsuppdelad statistik som underlättar arbetet för en jämställd verksamhet. Vi förbättrade också arbetet med jämställdhet i vårt budgetarbete.

Tillräcklig kunskap i jämställdhet

Kunskapsunderlaget Jämställd utbildning för personer med funktionsnedsättning, publicerades på vår webbplats och på vårt intranät. Underlaget användes i kollegialt lärande. Utbildning och handledning i jämställdhetsintegrering av mål, indikatorer och uppföljning genomfördes i samtliga ledningsgrupper och med nyckelpersoner.

Jämställda arbetssätt och bemötande

Vi är nogga med att både kvinnor och män, flickor och pojkar, kommer till tals och synliggörs i webinarier och kampanjer. Inför arbetet med ett nytt kontaktcenter tog vi stöd av en jämställdhetsstrateg.

Informationssäkerhet

Myndigheten ska redovisa hur vi arbetat för att stärka vår informationssäkerhet och hur vi planerar för att möta framtida behov, bland annat utifrån aktuella digitaliseringsinitiativ. Sedan hösten 2021 har vi arbetat systematiskt med informationssäkerhet genom att förtydliga roller, utveckla stödmaterial och ta fram nya styrdokument.

En stor del av myndighetens informationshantering innehåller känsliga personuppgifter som rör barns funktionsnedsättningar. Dataskydd integrerades med myndighetens ledningssystem för informationssäkerhet. En gemensam process togs fram för informationssäkerhet och dataskydd.

Vårt arbete med informationssäkerhet utvärderades 2021 med hjälp av Infosäkkollen. Resultatet behandlades i myndighetens ledning och användes i förstudien till myndighetens pågående informationssäkerhetsprojekt.

Vid anskaffning av tjänster från externa parter analyserades beroenden till olika verksamhetsprocesser.

Myndigheten har ett uppdrag och en geografisk spridning som medför att många medarbetare arbetar utanför myndighetens lokaler. Myndighetens it-miljö är anpassad för distansarbete. Tekniska och administrativa skyddsåtgärder är införda för att möta behovet av säkerhet utifrån identifierade risker både kopplat till digital hantering och hantering av information i pappersform. Distansarbete är ett av de områden som omhändertas i myndighetens systematiska informationssäkerhetsarbete.

Myndigheten har en fastställd rutin för rapportering och hantering av it-incidenter. Rapporteringen ligger till grund för operativt och strategiskt informationssäkerhetsarbete. Under 2022 gjordes kommunikationsinsatser för att öka rapporteringsgraden.

Samverkan som förbättrar för våra målgrupper

Vi samverkar med olika myndigheter, lärosäten och andra utbildningsaktörer för att öka möjligheterna till att alla barn, elever och vuxenstudenter med funktionsnedsättning ska få tillgång till en likvärdig utbildning och annan verksamhet av god kvalitet i en trygg miljö.

Under 2022 kom det in 254 (230, 218) förfrågningar om samverkan från olika myndigheter, lärosäten, regioner, andra utbildningsaktörer samt intresseorganisationer. Vi tog också egna initiativ till samverkan.

De flesta förfrågningar handlar om en begränsad insats som en föreläsning eller ett samråd. Andra förfrågningar kräver att vi noga bedömer hur relevant förfrågan är för vårt uppdrag innan vi avsätter resurser. Av inkomna förfrågningar 2022 ledde 85 (88, 86) procent till samverkan.

Under 2022 samverkade vi främst med lärosäten, andra myndigheter och regioner. Andra samverkansparter var bland annat intresseorganisationer och kommuner.

Lärosäten

Lärosäten har under året främst efterfrågat vår medverkan i olika sammanhang kring övergripande specialpedagogiska frågor, tillgänglighet och inkludering. De har önskat vår medverkan som föreläsare på lärarutbildningar, speciallärarutbildning och specialpedagogutbildningar. Vi medverkade med vår specialpedagogiska expertkompetens, men också genom att sprida information om myndighetens uppdrag.

Exempelvis har vi deltagit i programråd för speciallärar- och specialpedagogprogrammet vid ett par universitet.

Myndigheter

Några av de myndigheter som vi samverkade med var Skolverket, Skolinspektionen, Barnombudsmannen, Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten. Även denna samverkan handlar främst om vår medverkan kring specialpedagogiska frågor, tillgänglighet och inkludering. Vi efterfrågades också för samarbete och samråd om digitalisering, generella utbildningsfrågor, tillgänglighet samt kring situationen för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

Exempel på samverkan med Skolverket var

- tidiga och samordnade insatser för barn och unga
- referensmyndighet i digitalisering av nationella prov
- dialog inför förslag till föreskrifter om tilläggsbelopp.

Antalet förfrågningar om samverkan med andra myndigheter ökade jämfört med förra året, 72 stycken (52). Att samverka med andra myndigheter för våra målgruppers bästa är ett viktigt uppdrag för oss. Att regeringen har lagt större vikt vid att myndigheter samarbetar och oftare skriver ut vilka parter man förväntas samarbeta med i olika uppdrag kan vara en orsak till ökningen. Vi ser positivt på utvecklingen.

Regioner

Den samverkan vi hade med regioner under året handlade främst om att bidra med expertkunskap inom specialpedagogiska frågor.

Vi möter barn- och ungdomsorganisationer i ungdomsnätverket

Vi har ett ungdomsnätverk där frågor som berör vår verksamhet diskuteras ur ett ungdomsperspektiv. Genom forumet vill vi skapa dialog med representanter för barn- och ungdomsorganisationer, som har mycket kontakt med barn och ungdomar i våra målgrupper.

Vi möter intresseorganisationer i nationella intresserådet

Vi har inrättat ett intresseråd där många intresseorganisationer finns representerade. I rådet redovisar och diskuterar vi strategiska och aktuella frågor för vår verksamhet. Och intresseorganisationerna har möjlighet att lyfta ideologiska och intressepolitiska frågeställningar.

Personalredovisning

Attraktiv arbetsgivare

Det ska vara stimulerande och attraktivt att arbeta hos oss. Vi ska ha förmåga att rekrytera, behålla och utveckla kompetenta medarbetare. Det är av största vikt för att verksamhetens mål ska uppfyllas att alla är motiverade, har rätt kompetens och att arbetsmiljön är hållbar.

Vårt bidrag till Agenda 2030

Mål 3 Säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar

Delmål 3.4 främja mental hälsa

SPSM:s medarbetare

Tabell 18. Antal anställda fördelat på kompetenskategori och kön

Kompetenskategori	2020		2021		2022	
	Totalt	Andel kvinnor	Totalt	Andel kvinnor	Totalt	Andel kvinnor
Kärnverksamhet	921	80 %	943	80 %	937	79 %
Ledning	77	73 %	83	69 %	84	68 %
Stödverksamhet	240	70 %	247	71 %	261	73 %
Totalt	1 238	77 %	1 273	78 %	1 282	77 %

Källa: UBW Under 2022 har också 151 (191, 188) personer haft en anställning per timme inom myndigheten motsvarande 19 (22, 22) årsarbetare

I kärnverksamheten ingår anställda inom specialpedagogiskt stöd, undervisning, boende och fritid, läromedel samt hantering av olika statsbidrag. I gruppen stödkompetens ingår personal inom administration och service, samt personal med annan stödkompetens. Antalet anställda inom myndigheten ökade jämfört med föregående år. Ökningen var störst inom stödverksam-

heten. Den ökningen skedde även omräknat till årspersoner.¹ Antalet årsarbetare inom området inköp och upphandling var den främsta orsaken till den ökningen. Det var en följd av beslutet att stärka stödet till inköp och att använda inköp som ett strategiskt verktyg för att nå myndighetens mål.

¹ Årspersoner beräknas utifrån omfattning på medarbetarnas tjänst med hänsyn tagen till eventuell tjänstledighet. En medarbetare som arbetar heltid motsvarar en årsperson, en medarbetare som arbetar halvtid motsvarar 0,5 årsperson. En medarbetare som arbetar heltid med är tjänstledig 50% motsvarar 0,5 årsperson.

Tabell 19. Personalomsättning i procent

Personalomsättning	2020	2021	2022
Kvinnor	10,4	10,3	15,3
Män	14,3	13,2	17,1
Totalt	11,3	10,9	15,7

Källa: UBW

Personalomsättningen i staten var 12 procent 2022 enligt Arbetsgivarverket. Det är en ökning från cirka 10 procent.² Vår personalomsättning ökade till 15,7 procent. Det beror främst på att flera anställda under 60 år slutade jämfört med tidigare år. Det förekommer inom alla våra verksamheter. En bidragande förklaring till personalomsättningen är att antalet anställningar kortare än 12 månader var fler jämfört med tidigare år. De korta anställningarna var främst de tidsbegränsade anställningar som var vanligast i specialskolan, men också provanställningar som inte förlängdes.

Om man bara räknar med tillsvidareanställda var personalomsättningen inom staten knappt 7 procent enligt Arbetsgivarverket. Vår personalomsättning bland tillsvidareanställda var 10 procent jämfört med drygt 7 procent under 2020 och 2021.

Tabell 20. Sjukfrånvaro i procent

	2020	2021	2022
Totalt sjukfrånvaro	5,9	5,8	6,1
Långtidssjukfrånvaro (andel av total sjukfrånvaro som är 60 dagar eller längre)	29,9	40,0	35,4
Kvinnors sjukfrånvaro	6,0	5,9	6,2
Mäns sjukfrånvaro	5,5	5,6	5,6
Alla yngre än 30 år	10,5	10,7	9,2
Alla mellan 30 och 49 år	6,3	5,7	6,2
Alla 50 år eller äldre	5,0	5,4	5,6

Källa: UBW

Sjukfrånvaron i staten var 3,6 procent under 2021.³ Sjukfrånvaron inom SPSM ökade något jämfört med tidigare år och var fortfarande högre än i andra statliga myndigheter. Sjukfrånvaron var främst högre i specialskolan och uppgick till 7,7 (8,0, 8,2) procent 2022. Det är en minskning från tidigare år. Övriga verksamheter hade en sjukfrånvaro strax under fyra procent, vilket var en ökning jämfört med tidigare år. Korttidsfrånvaron för SPSM var 3,9 procent under 2022 vilket är högre än under 2021 (3,5), och ligger därmed kvar på en nivå som liknar pandemiåret 2020 (4,1). Det kan jämföras med åren innan pandemin då korttidsfrånvaron var cirka 3 procent.

Kompetensutveckling

Vi behöver öka vår kunskap om möjligheterna med digitalisering, det är ett mål i vår digitaliseringsstrategi. Under 2022 fortsatte kompetensutvecklingen, bland annat om digital mötesteknik.

Under året fortsatte vi att utveckla ledarskapet i chefsforum för alla myndighetens chefer och i verksamheternas ledningsgrupper. Aktiviteterna tydliggjorde vår värdegrund, utvecklade ledarskapet och fortsatte utvecklingen av tillitsbaserad styrning och ledning. Under hösten arbetade cheferna med våra nya myndighetsmål under två dagar. De fick även kompetensutveckling i svåra samtal. Efter mötet utvärderades chefsforum. Svarsfrekvensen var 76 procent och 95 procent av dem som svarat ansåg att syftet med chefsforum nåtts helt och hållet eller i hög grad. I fritextsvaren uttryckte många att de var nöjda med arrangemanget.

² Arbetsgivarverket: Fakta om staten, personalomsättning.

³ Arbetsgivarverket (2022). Sjukfrånvaron i staten 2021.

Arbetsmiljö

Under 2022 fortsatte vi arbetet med att förstärka och göra det systematiska arbetsmiljö- och lika-behandlingsarbetet enhetligt.

Medarbetarundersökningar är en del av det systematiska arbetsmiljöarbetet. Den senaste undersökningen genomfördes i september 2021 och resultaten beskrivs i förra årets årsredovisning. Under 2022 införde vi månatliga pulsmätningar som ett komplement till medarbetarundersökningarna som genomförs vartannat år. Alla medarbetare fick svara på en återkommande enkät med elva frågor. Frågorna täcker in området inom organisatorisk och social arbetsmiljö enligt föreskrifterna om organisatorisk och social arbetsmiljö, AFS 2015:4. Resultatet från undersökningen kan användas i samtal mellan medarbetare och chefer och vid arbetsplatsträffar.

Under hösten fick cheferna svara på en enkät om hur de upplevde mätningarna. Enkäten skickades ut till chefer i månadsskiftet oktober november. Svarefrekvensen var 66 procent. Av de chefer som svarade, uppgav 62 procent att de uppmärksammat risker i arbetsmiljön med hjälp av pulsmätningen. De tyckte också att det var positivt att kunna följa resultat och utveckling över tid.

Resultatet är överlag i linje med vår förväntan men frågor om uppskattning och arbetstid stack ut i pulsmätningarna. Svaren indikerar att de frågorna var en utmaning för verksamheten, särskilt inom specialskolan. Svaren från pulsmätningarna visar också att stödet från kollegor var bra, samt att man inte upplevde att man förväntades vara tillgänglig utanför arbetstid. Resultaten användes i det systematiska arbetsmiljöarbetet som underlag för samtal med myndighetens samverkansorganisation och följdes upp i ledningsgruppen.

Överenskommelser om distansarbete

Under 2021 beslutade myndigheten att chefer kan bevilja att medarbetare arbetar på distans upp till 50 procent av en heltidstjänst. Det var ett resultat av de förändrade arbetsätten under pandemin. Vi ville även bidra till den samhällsutveckling som lett till mer flexibla arbetsformer och som ger medarbetare en bättre balans mellan arbete och privatliv.

Överenskommelser om distansarbete tecknades och började tillämpas under 2022. Av de anställda tecknade 474 en överenskommelse, vilket motsvarar 37 procent av de anställda. Andelen var något högre bland kvinnor (39 procent) jämfört med män (31 procent). Andelen var olika beroende på den verksamhet de anställda arbetade i. Bara ett fåtal medarbetare hade distansöverenskommelse inom Specialskolan. Det beror på arbetets karaktär: personalen arbetar i klassrum och elevboenden och behöver vara på plats.

En utvärdering visade att drygt hälften av cheferna varken tyckte att arbetsmiljöarbetet påverkades eller blev lättare av distansöverenskommelser. Nästan en fjärdedel, 24 procent, upplevde att arbetsmiljöarbetet blev svårare. De tyckte till exempel att det var svårt att följa upp arbetsmiljön i hemmet. Rutiner finns på plats och har skapat förutsättningar för ett systematiskt arbetsmiljöarbete kopplat till distansarbete.

Vi är värdmyndighet

Skolverket har flyttat in i SPSM:s lokaler i tre orter under 2022. I september samlokaliseras vi i Härnösand, i november i Malmö och i Luleå i december. Samlokaliseringen hänger ihop med vårt gemensamma uppdrag att erbjuda kvalitetsdialoger. Det ingår i samlokaliseringen att anpassa lokaler, säkerställa driftsfrågor, arbetsmiljö, säkerhet, ekonomi, juridik och it-miljö. Vår bedömning är att arbetet löpt på enligt plan.

Utifrån SOU 2019:33 om en ökad statlig närvaro i Härnösand där SPSM föreslås vara värdmyndighet för de tillkommande myndigheterna har vi under hösten inlett arbetet med att förbereda för vår roll som värdmyndighet. Uppdraget liknar det arbete som vi redan inlett med Skolverket men resultatet går först att beskriva 2023.

Ekonomisk redovisning

Kostnader, intäkter och avgiftsbelagd verksamhet

I detta avsnitt redovisar vi en bild av myndighetens

- Totala kostnader indelade efter verksamhet
- Totala intäkter indelade efter verksamhet och finansiering.
- Avgiftsbelagd verksamhet i enlighet med den budget som regeringen meddelat i regleringsbrevet

Fördelning av kostnader och intäkter

I förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag (FÅB) framgår att verksamhetens totala intäkter och kostnader ska fördelas enligt den indelning som myndigheten bestämmer. Vi har valt att fördela verksamhetens totala intäkter och kostnader utifrån de två verksamhetsområden som svarar för vår kärnverksamhet. För annan verksamhet som beskrivs särskilt i resultatredovisningen, gäller att den antingen sker tvärfunktionellt eller är av mycket begränsad omfattning och att kostnader och intäkter av det skälet inte särredovisas.

Här redovisas och analyseras de totala kostnaderna för verksamheterna specialskola samt specialpedagogiskt stöd. En mer detaljerad redovisning och analys inom respektive verksamhet redovisas i avsnitten Kostnader specialskola respektive Kostnader specialpedagogiskt stöd.

Totala kostnader fördelade på verksamhet

Tabell 21. Kostnader fördelade på verksamheter, tkr

Verksamhet	2020	2021	2022
Specialskola	701 114	737 176	772 828
Specialpedagogiskt stöd	412 329	430 327	447 200
Totalt	1 113 443	1 167 503	1 220 028

Inom specialskolan ökade de totala kostnaderna något mer än för verksamheten som helhet, vilket främst sammanhänger med en fortsatt volymökning. Antalet elever ökade, liksom antalet medarbetare. Under året har myndigheten liksom övriga samhället sett en generell kostnadsökning, något som varit allra tydligast i specialskolans verksamhet. Även över tid har kostnaderna inom specialskolan ökat mer än för övrig verksamhet. Fördelningen av myndighetsövergripande kostnader förstärker effekten av specialskolans volymökning över tid.

Även inom specialpedagogiskt stöd ökade de totala kostnaderna, om än inte lika tydligt. Inom det specialpedagogiska stödet pågår flera utvecklingsinsatser för att utforma nya, effektiva och ändamålsenliga vägar att nå målgrupperna.

Fördelningen av kostnader mellan prestationer inom respektive verksamhet återfinns i respektive avsnitt inom resultatredovisningen.

Totala intäkter fördelade på verksamhet och finansiering

Tabell 22. Intäkter fördelade på verksamheter, tkr

Verksamhet	2020		2021		2022	
	Anslag	Övriga intäkter	Anslag	Övriga intäkter	Anslag	Övriga intäkter
Specialskola	313 995	387 156	330 483	407 160	338 608	430 851
Specialpedagogiskt stöd	402 828	9 501	422 514	7 814	438 809	8 391
Totalt	716 823	396 657	752 997	414 974	777 417	439 242

Intäkter utöver anslag inom specialskola fortsatte att öka, vilket huvudsakligen beror på att intäk-

ter av elevavgifter ökade som en direkt följd av ökat antal elever.

Avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 23. Beräknad budget för avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras (punkt 6.1 i regleringsbrev SPSM), tkr

Verksamhet/budget RB	+/- tom 2020	+/- 2021	Int. 2022	Kostn. 2022	+/- 2022	Ack +/- utgå. 2022
Specialskola m.m. (belopp i enlighet med regleringsbrev)	-50 717	-52 000	44 000	96 000	-52 000	-154 717

Redovisat av SPSM

Specialskola m.m (delvis täckning av kostnader) ¹	0	0	348 882	1 146 744	0	0
Förskoleklass/fritidshem (full kostnadstäckning) ²	-2 563	-713	70 946	73 133	-2 187	-5 463
Administration av förstärkningsbidrag till folkhögskolor (full kostnadstäckning)	0	0	150	150	0	0
Totalt	-2 563	-713	419 978	1 220 027	-2 187	-5 463

I enlighet med förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag (FÅB), redovisar vi ingående och utgående resultat endast för de verksamheter där det finns krav på full kostnadstäckning.

Elevantalet inom specialskola fortsatte öka. Förskoleklass och fritidshem som bedrivs med målet full kostnadstäckning har sedan tidigare ett ackumulerat negativt resultat. Under 2021 justerades metoden för kostnadsfördelning inom hela specialskolan, vilket resulterade i att en större andel än tidigare belastade denna verksamhet.

Verksamheten arbetar löpande med att anpassa kostnaderna efter de intäkter som erhålls. Efter som denna verksamhet till stor del är integrerad med specialskolans anslagsfinansierade verksamhet, anser myndigheten inte att konstruktionen med full kostnadstäckning är ändamålsenlig. Detta har vi framfört till regeringen och en fortsatt dialog förs i frågan.

1 Enbart kostnader för 2022 redovisas då intäkterna endast delvis ska täcka kostnaderna. I avgiftsintäkterna inkluderas samtliga intäkter av avgifter som nämns i instruktion eller regleringsbrev (elevavgifter, assistans, läromedel, kost och inkvartering).

2 I intäkter 2022 ingår 51 tkr erhållna bidrag. I ack +/- utgå 2022 ingår totalt 325 tkr erhållna bidrag.

Resultaträkning

	Not	Utfall tkr 2022-01-01 2022-12-31	Utfall tkr 2021-01-01 2021-12-31
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	1	777 417	752 997
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	423 850	402 439
Intäkter av bidrag	3	13 951	11 278
Finansiella intäkter		1 441	1 257
Summa intäkter		1 216 659	1 167 971
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	4	-868 379	-845 940
Kostnader för lokaler	5	-122 228	-110 834
Övriga driftkostnader		-215 784	-200 756
Finansiella kostnader	6	-1 838	-74
Avskrivningar och nedskrivningar	7	-11 799	-9 899
Summa kostnader		-1 220 028	-1 167 503
Verksamhetsutfall		-3 369	468
Uppbördsverksamhet			
Intäkter av avgifter m.m som inte disponeras	8	4 249	3 450
Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet		-4 249	-3 450
Saldo Uppbördsverksamhet		0	0
Transfereringar			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag		505 539	455 060
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag		13	701
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	9	31 064	30 971
Lämnade bidrag	10	-534 554	-487 108
Saldo Transfereringar	11	2 062	-376
Årets kapitalförändring	12	-1 307	92

Balansräkning

	Not	Utg balans tkr 2022-12-31	Utg balans tkr 2021-12-31
Tillgångar			
Immateriella anläggningstillgångar			
Balanserade utgifter för utveckling	13	472	379
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	14	167	282
Summa		639	661
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	15	18 335	19 027
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	16	23 945	18 479
Summa		42 280	37 506
Finansiella anläggningstillgångar			
Andra långfristiga värdepappersinnehav	17	8 403	9 725
Summa		8 403	9 725
Varulager m.m.			
Varulager och förråd		1 698	1 430
Summa		1 698	1 430
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar	18	1 129	927
Fordringar hos andra myndigheter		18 302	19 152
Övriga kortfristiga fordringar	19	2 102	102
Summa		21 533	20 181
Periodavgränsningsposter	20		
Förutbetalda kostnader		38 137	32 367
Upplupna bidragsintäkter		1 022	137
Övriga upplupna intäkter		1 103	553
Summa		40 262	33 057
Avräkning med statsverket	21		
Avräkning med statsverket		-14 644	-21 528
Summa		-14 644	-21 528
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	22	122 448	143 021
Summa		122 448	143 021
Summa tillgångar		222 619	224 053

	Not	Utg balans tkr 2022-12-31	Utg balans tkr 2021-12-31
Kapital och skulder			
Myndighetskapital	23		
Statskapital		233	233
Balanserad kapitalförändring		4 065	3 973
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	12	-1 307	92
Summa		2 991	4 298
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	24	11 868	9 213
Övriga avsättningar	25	10 309	12 291
Summa		22 177	21 504
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	26	39 124	37 614
Kortfristiga skulder till andra myndigheter		23 441	23 150
Leverantörsskulder		45 234	46 706
Övriga kortfristiga skulder	27	13 190	13 069
Summa		120 989	120 539
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	28	70 469	71 121
Oförbrukade bidrag		5 993	6 591
Summa		76 462	77 712
Summa kapital och skulder		222 619	224 053

Anslagsredovisning

Redovisning mot anslag, tkr

Anslag	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Omdisponerade anslagsbelopp	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter 20220101–20221231	Utgående överföringsbelopp
15:1:5 ap 4.1 Statsbidrag till utbildning	3 411	13 916	0	-3 411	13 916	12 296	1 620
15:1:5 ap 4.2 Bidrag till kursdeltagare	763	1 000	0	-763	1 000	525	475
15:1:5 ap 5 Statlig ÅP-avgift för bidrag till kursdeltagare	0	88	0	0	88	88	0
16:1:3 ap 1 Specialpedagogiska skolmyndigheten	23 467	783 592	0	-377	806 682	791 007	15 675
16:1:5 ap 2 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	1 867	1 000	0	-1 867	1 000	1 000	0
16:1:6 ap 1 Omvårdnadsinsatser	10 809	71 066	0	-10 809	71 066	63 538	7 528
16:1:14 ap 1 Särskilda insatser inom skolområdet	242	203 418	0	-242	203 418	202 909	509
16:1:16 ap 1 Bidrag till vissa studier	9 683	17 525	0	-9 683	17 525	10 011	7 514
17:14:4 ap 1 Särskilt utbildningsstöd	13	202 158	0	-13	202 158	202 150	8
Summa anslag	50 255	1 293 763	0	-27 165	1 316 853	1 283 524	33 329

Allmänt

Anslagen har lagts in utifrån regleringsbrev och andra regeringsbeslut samt utifrån de belopp som finns redovisade i statsredovisningssystemet Hermes.

Villkor

Anslag 15:1:5 ap 4.1 Statsbidrag till utbildning

Anslagsposten får belastas med utgifter för statsbidrag till anordnare av teckenspråksutbildning för föräldrar till barn som för kommunikation är beroende av teckenspråk enligt förordningen (1997:1158) om statsbidrag för teckenspråksutbildning för vissa föräldrar.

Anslag 15:1:5 ap 4.2 Bidrag till kursdeltagare

Anslagsposten får belastas med utgifter för bidrag till kursdeltagare i teckenspråksutbildning för föräldrar till barn som för kommunikation är beroende av teckenspråk enligt förordningen om statsbidrag för teckenspråksutbildning för vissa föräldrar.

Anslag 15:1:5 ap 5 Statlig ÅP-avgift för bidrag till kursdeltagare

Tilldelade medel ska enligt förordningen om statliga ålderspensionsavgifter m.m. inbetalas till Pensionsmyndigheten.

Anslag 16:1:3 ap 1 Specialpedagogiska skolmyndigheten

Anslaget får användas för Specialpedagogiska skolmyndighetens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för myndighetens verksamhet, produktionsstöd för läromedelsframställning och visst internationellt samarbete. Återbetalda medel när det gäller bidrag med återbetalningsskyldighet ska tillföras anslaget. Produktionsstöd för läromedelsframställning, utbetalat 2022: 14 023 tkr.

Anslag 16:1:5 ap 2 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet

För utgifter med anledning av uppdraget att svara för genomförandet av fortbildning i specialpedagogik (U2020/06064) får Specialpedagogiska skolmyndigheten belasta anslagsposten med 1 000 tkr. Utbetalat 2022: 1 000 tkr.

Anslag 16:1:6 ap 1 Omvårdnadsinsatser

Anslagsposten får belastas med utgifter för omvårdnadsinsatser vid gymnasieskolor med utbildning som är speciellt anpassad för svårt rörelsehindrade ungdomar (Rh-anpassad utbildning).

Anslag 16:1:14 ap 1 Särskilda insatser inom skolområdet

Anslagsposten får belastas med utgifter för statsbidrag enligt förordningen (1991:931) om statsbidrag till särskilda insatser på skolområdet.

Anslagsposten får belastas med utgifter för utvecklingsprojekt och analyser som syftar till att öka måluppfyllelsen eller öka kunskapen när det gäller olika pedagogiska arbetsätt vad avser barn och elever med funktionsnedsättning. Utbetalat: 73 493 tkr.

Anslagsposten får belastas med högst 2 300 tkr för stöd för särskilt anordnad utbildning för ungdomar med svår synnedsättning som efter grundskolan behöver ett s.k. mellanår innan de börjar gymnasial utbildning. Utbetalat: 2 300 tkr.

Av medlen på anslaget ska högst 40 000 tkr användas till kostnader för statsbidrag i enlighet med 1 a § förordningen (1991:931) om statsbidrag till särskilda insatser på skolområdet. Utbetalat: 40 000 tkr.

Anslag 16:1:16 ap 1 Bidrag till vissa studier:

Anslagsposten får belastas med utgifter för bidrag enligt förordningen (2007:1345) om statsbidrag vid vissa studier för personer med funktionsnedsättning. Åtaganden som ingått med stöd av 17§ Anslagsförordningen (undantagsregeln) 394 tkr.

Anslag 17:14:4 ap 1 Särskilt utbildningsstöd

1. Anslagsposten får belastas med utgifter för bidrag enligt förordningen (2011:1163) om statsbidrag för särskilt utbildningsstöd.
2. Statsbidrag till universitet och högskolor får uppgå till högst 8 859 tkr. Utbetalat: 8 859 tkr
3. Högst 5 323 tkr får användas för analyser och utveckling av folkhögskolornas lärmiljöer. Specialpedagogiska skolmyndigheten ska i årsredovisningen särskilt redovisa en uppföljning av dessa analyser och de insatser som vidtagits. Utbetalat: 1 663 tkr
4. Anslaget får även användas för statsbidrag för teknisk anpassning av studiematerial för synskadade och dövblinda. Högst 4 473 tkr får betalas ut som bidrag till Synskadades Riksförbund (SRF) för teknisk anpassning av studiematerial. Minst 90 procent av beviljade bidrag ska avse kostnader för sådan anpassning. Statsbidrag betalas ut av myndigheten efter ansökan från SRF med 50 procent under mars 2022, med 40 procent under augusti 2022 och med 10 procent när SRF lämnar en slutredovisning av kostnaderna. Utbetalat: 2 304 tkr.

Kommentarer till anslagsutfall

Utgående överföringsbelopp på 16:1:3 ap 1 förklaras främst av ett generellt minskat resande samt en ökad personalomsättning. Utgående överföringsbelopp för anslag 15:1:5 ap 4.1 samt ap 4.2 är kopplat till färre antal deltagare, vilket i sin tur antas vara en eftersläpningseffekt av pandemin. Avseende anslag 16:1:6 ap 1 är tendensen att elevantalet minskar och flera elever har även avslutat sina studier i förtid. Anslaget 16:1:16 ap 1 har påverkats av att färre folkhögskolor och studieförbund anordnar kurser, vilket delvis sammanhänger med en omställning som skedde under pandemin.

Inom anslag 16:1:6 ap 1 har ersättning för elevhem och omvårdnad i boende respektive habilitering inbetalats av hemkommuner respektive hemregioner om totalt 31 022 tkr (30 971 tkr).

Beloppet ingår i resultaträkningens post Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag.

Ersättning har samtidigt utbetalats till skolhuvudmän med 32 045 tkr (32 001 tkr). Detta belopp ingår i resultaträkningens post Lämnade bidrag. Netto har ersättningen belastat avsnittet Transfereringar 1 023 tkr (1 030 tkr).

Redovisning mot inkomsttitel, tkr

Inkomsttitel	Inkomster
2811 Övriga inkomster	4 249

Återbetalningar av statsbidrag som avser beslut från tidigare år redovisas mot inkomsttitel 2811 Övriga inkomster. Se not 8 för fördelning av poster.

Redovisning av bemyndigande, tkr

Anslag/Anslagsbenämning	Tilldelat bemyndigande 2022	Ingående åtaganden 2022-01-01	Utestående åtaganden 2022-12-31	Utestående åtagandens fördelning per år
				2023
16:1:6 ap 1 Omvårdnadsinsatser	36 000	31 784	32 121	32 121
Summa	36 000	31 784	32 121	32 121

Tilläggsupplysningar och noter

Bokslutskommentarer

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med 1 kap 3§ förordningen (2000:605) om myndigheters årsredovisning och budgetunderlag. SPSM:s redovisning följer god redovisningssed såsom den kommer till uttryck i ESV:s allmänna råd till 6§ bokföringsförordningen (2000:606).

Värderingsprinciper

Tillgångar/skulder och kundfordringar har tagits upp till det belopp varmed de beräknas inflyta. Skulder har tagits upp till det nominella värdet.

Värdering av omsättningstillgångar

Omsättningstillgångarna består av läromedelslager, som har värderats till hälften av försäljningsvärdet exklusive i försäljningspriset ingående distributionskostnader.

Avskrivningar

Som anläggningstillgång redovisas immateriella tillgångar, datorer, fordon, inventarier m.m. vars anskaffningsvärde är 20 tkr och däröver samt har en ekonomisk livslängd på 3 år eller längre. Förbättringsutgifter på annans fastighet redovisas som anläggningstillgång om anskaffningsvärdet är 40 tkr och däröver samt om den förväntade nyttjandeperioden och den ekonomiska livslängden uppgår till lägst 10 år.

SPSM har fastställt följande princip avseende anläggningstillgångars ekonomiska livslängd:

Immateriella tillgångar	5 år
Servrar och nätverksutrustning	3 år
Maskiner och andra tekniska anläggningar	3 år
Övriga inventarier	5 år
Bilar och andra transportmedel	5 år
Förbättringsutgift på annans fastighet	10 år

Övriga upplysningar

Myndigheten tillämpar 50 tkr och däröver som beloppsgräns för periodiseringar. 4 januari 2023 har varit brytdag i redovisningen.

Myndighetens insynsråd

SPSM är ett enrådgivningsverk och har ett insynsråd med åtta ledamöter utsedda av regeringen samt generaldirektören som är ordförande. Insynsrådet har under 2022 haft fyra möten, där huvudämnen varit information om myndighetens verksamhetsplanering, budget, årsredovisning, aktuella rapporter och remisser samt samarbete med Skolverket och Skolinspektionen.

Ersättning till insynsrådets ledamöter har under 2022 utgått enligt följande

Ledamot	Ersättning
Per-Arne Andersson	1 600 kr
Kristina Axén Olin	800 kr
Sven Bölte	800 kr
Per Enocsson	1 600 kr
Johan Hallberg	0 kr
Caroline Helmersson Olsson	800 kr
Mona Holmqvist	2 600 kr
Marina Lundquist	0 kr
Maria Ronsten	1 200 kr
Anders Runnquist	1 600 kr
Monica Sonde	0 kr

De utbetalade ersättningarna avsåg 2021, då inte fullständig ersättning utbetalades till alla ledamöter. Ersättning avseende 2022 kommer att utbetalas under 2023. Insynsrådets ledamöter har under 2022 haft andra styrelse- och rådsuppdrag enligt följande:

Per-Arne Andersson:

Vd för SALAR International, styrelseledamot Ifous, ledamot Friskolornas riksförbund och idébarna skolors riksförbund samt styrelseledamot Brf Laxöringen 15, ledamot i IVA.

Kristina Axén Olin:

Ledamot i Skolverkets Insynsråd t o m 30 april 2022

Sven Bölte:

Ledamot i Vetenskapsrådets utbildningsvetenskapliga kommitté, Ledamot i Statens institutionsstyrelses vetenskapliga råd, Ledamot i styrelsen för Autism Sverige, Ledamot i Min Stora Dag, medicinska rådet, Ledamot i Attentions kunskapsråd, Redaktör Scandinavian Journal Of Child Psychiatry and Psychology, Styrelseledamot i European Network of Hyperkinetic Disorders [EUNETHYDIS]

Per Enocsson:

Sveriges Elevkårer

Johan Hallberg:

Ordförande i OK Köping ekonomisk förening samt ledamot i riksförbundet Reactas styrelse

Marina Lundquist:

Ingår i styrgruppen för Nationellt kvalitetsregister för elevhälsans medicinska insats (EMQ)

Anders Runnquist:

Growing places AB, eget bolag.

Monica Sonde:

Styrelseledamot UHR

Myndighetens ledning

Ersättning till generaldirektör Fredrik Malmberg har under 2022 utgått med 1 359 018 kr. Generaldirektören är ledamot i Diskrimineringsombudsmannens råd samt särskild utredare i utredningen En uppväxt fri från våld Dir. 2021:02. Fredrik Malmberg entledigades på egen begäran från anställningen som generaldirektör fr o m 20 januari 2023 enligt regeringsbeslut U2022/03341.

Aurora Lindberg tillträdde som vikarierande generaldirektör för myndigheten den 20 januari 2023 enligt regeringsbeslut U2022/03920. Ingen ersättning avseende detta uppdrag utbetalades därmed under 2022.

	Utfall tkr 2022-01-01 2022-12-31	Utfall tkr 2021-01-01 2021-12-31
Not 1 Intäkter av anslag	777 417	752 997
Anslagsintäkterna i verksamhetsavsnittet härrör från följande anslag:		
16:1:3 ap 1 Specialpedagogiska skolmyndigheten	776 417	748 864
16:1:5 ap 2 Utveckling av skolväsendet o annan pedagogisk verksamhet	1 000	4 133
<i>Summa intäkter av anslag i RR</i>	<i>777 417</i>	<i>752 997</i>
Utgifter enligt anslagsredovisningen		
16:1:3 ap 1 Specialpedagogiska skolmyndigheten	-791 007	-769 082
16:1:5 ap 2 Utveckling av skolväsendet o annan pedagogisk verksamhet	-1 000	-4 133
<i>Summa utgifter som belastat anslagen</i>	<i>-792 007</i>	<i>-773 215</i>
Differens intäkter av anslag verksamhet resp. utgifter mot anslag	-14 590	-20 218
Intäkter av anslag i transfereringsavsnittet		
16:1:3 ap 1 Specialpedagogiska skolmyndigheten Produktionsstöd för läromedelsframställning*	14 023	19 826
Förändring semesterlöneskuld enligt undantagsregeln	567	392
Summa förklaring differens	14 590	20 218
Saldo	0	0
<i>*Enligt de finansiella villkoren för anslag 16:1:3 ap 1 får anslaget belastas med utgifter för produktionsstöd för läromedelsframställning</i>		

	Utfall tkr 2022-01-01 2022-12-31	Utfall tkr 2021-01-01 2021-12-31
Not 2 Intäkter av avgifter och andra ersättningar	423 850	402 439
Kommunala elevavgifter	345 118	245 165
– elever i specialskolan	345 118	245 165
Förskoleklass och fritidsverksamhet	70 895	67 995
– varav elevavgifter	68 615	63 793
– varav av vårdnadshavare inbetalt till hemkommuner	1 360	1 521
Ersättning för assistans enl avtal med kommuner*	74	82 336
Läromedel, egen framställning	3 670	3 281
Kost och inkvartering i samband med kurser och besök	20	0
Avgift från Folkbildningsrådet för administration av förstärkningsbidrag till folkhögskolor	150	150
Intäkter av avgifter enligt 4 § avgiftsförordningen	3 326	2 932
Intäkter av andra ersättningar	597	580
* Fr o m 2022 tecknas inga särskilda avtal med kommuner avseende assistans till elever. Den elevavgift kommunerna betalar för plats i specialskolan har höjts för att täcka kostnader för assistans till elever med särskilda behov.		

Kommunala avgifter för elever i specialskolan

Vårterminen

Vårdkommun 2022: 177 800 kr per termin / elev, 351 st (2021: 130 470 kr per termin / elev, 337 st)

Övriga kommuner 2022: 266 710 kr per termin / elev, 399 st (2021: 195 720 kr per termin / elev, 394 st)

Höstterminen

Vårdkommun 2022: 177 800 kr per termin / elev, 372 st (2021: 130 470 kr per termin / elev, 348 st)

Övriga kommuner 2022: 266 710 kr per termin / elev, 413 st (2021: 195 720 kr per termin / elev, 402 st)

Förskoleklass

Vårterminen

Alla kommuner 2022: 143 510 kr per termin / elev, 44 st (2021: 132 140 kr per termin / elev, 52 st)

Höstterminen

Alla kommuner 2022: 143 510 kr per termin / elev, 33 st (2021: 132 140 kr per termin / elev, 44 st)

Fritidshemsverksamhet

Vårterminen

Alla kommuner 2022: 93 450 kr per termin / elev, 301 st (2021: 86 040 kr per termin / elev, 291 st)

Höstterminen

Alla kommuner 2022: 93 450 kr per termin / elev, 315 st (2021: 86 040 kr per termin / elev, 303 st)

	Utfall tkr 2022-01-01 2022-12-31	Utfall tkr 2021-01-01 2021-12-31
Not 3 Intäkter av bidrag	13 951	11 278
Bidrag från statliga myndigheter	12 483	10 560
Bidrag från övriga	1 468	718
<i>Bidrag från statliga myndigheter ökar, främst avser det stöd till personligt biträde för perioden september–december. Även bidrag från övriga organisationer ökar gällande utdelningar från förvaltningsanknutna stiftelser.</i>		
Not 4 Kostnader för personal	-868 379	-845 940
Varav lönekostnader exkl. arbetsgivaravgifter m.m.	-568 944	-553 846
Varav arvoden till styrelse, kommittéer eller ej anställd personal	-1 126	-1 326
Not 5 Kostnader för lokaler	-122 228	-110 834
Lokalhyror	-108 481	-100 393
Driftkostnader lokaler	-11 152	-10 311
Reparation, bevakning, larm	-2 595	-1 463
Förändring avsättning lokaler*	0	1 333
<i>Ökning av lokalkostnader beror på helårseffekt av de lokaler som var nya föregående år: Luleå, Skövde, Östersund samt Lindhagengsgatan i Stockholm</i>		
Not 6 Finansiella kostnader	-1 838	-74
Räntekostnader avseende räntekonto i Riksgäldskontoret	-277	0
Orealiserad värdeförändring finansiella instrument*	-1 476	-32
Övriga utomstatliga räntekostnader	-13	-20
Övriga finansiella kostnader	-72	-22
<i>Den största anledningen till ökade finansiella kostnader är den realiserade värdeförändringen av finansiella instrument</i>		
Not 7 Avskrivningar och nedskrivningar	-11 799	-9 899
Immateriella anläggningstillgångar	-175	-213
Förbättringsutgifter	-3 897	-3 503
Maskiner, inventarier, installationer	-7 727	-5 982
Nedskrivning anläggningstillgångar	0	-201
Not 8 Uppbördsverksamhet	0	0
Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras		
Återkrav anslag 17:14:4 ap.1 Särskilt utbildningsstöd	2 204	2 045
Återkrav anslag 16:1:14 ap.1 Särskilda insatser inom skolområdet	1 919	1 193
Återkrav övriga anslag	126	212
Summa intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras	4 249	3 450
Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet		
Återkrav anslag 17:14:4 ap.1 Särskilt utbildningsstöd	-2 204	-2 045
Återkrav anslag 16:1:14 ap.1 Särskilda insatser inom skolområdet	-1 919	-1 193
Återkrav övriga anslag	-126	-212
Summa medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet	-4 249	-3 450
Saldo uppbördsverksamhet (ej inbetalda återkrav)	0	0

	Utfall tkr 2022-01-01 2022-12-31	Utfall tkr 2021-01-01 2021-12-31
Not 9 Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	31 064	30 971
Från kommuner	21 560	21 720
Från landsting	9 461	9 251
Från övriga	43	0
<i>Medlen har i huvudsak finansierat boende, omvårdnad i boendet och habilitering för elever vid RH-gymnasier. Se även Kommentarer till anslagsutfall under anslagsredovisningen.</i>		
Not 10 Lämnade bidrag	-534 554	-487 108
Statliga myndigheter exkl. statl. affärsverk	-9 089	-5 916
Kommuner och landsting	-290 495	-260 924
Övriga organisationer och ideella föreningar	-197 212	-187 579
Privata företag och privatägda ek. föreningar	-27 734	-24 847
Enskilda personer	-10 024	-7 842
Not 11 Saldo transfereringar	2 062	-376
Återkrav inbetalat 2022, fakturerat 2021 (inbetalat 2021, fakturerat 2020)*	-100	-16
Återkrav fakturerat 2022, ej inbetalat 221231 (fakturerat 2021, ej inbetalat 211231)*	2 096	100
Utbetalat bidrag 2023, avser 2022 (utbetalat 2022, avser 2021)	-394	-460
Återföring utbetalat bidrag 2022, avser 2021	460	0
<i>* Ändrade jämförelsetal 2021 då detta tidigare redovisades netto.</i>		
Not 12 Årets kapitalförändring	-1 307	92
AVGIFTSFINANSIERAD VERKSAMHET	-2 187	-713
Förskoleklass och fritidshemsverksamhet	-2 187	-713
BIDRAGSFINANSIERAD VERKSAMHET	-1 182	1 181
Värdereglering donationsmedel	-1 138	1 204
Övriga driftskostnader finansierade med donationsmedel	-44	-23
<i>Verksamhetsavsnittet</i>	<i>-1 182</i>	<i>1 181</i>
ÅTERKRAV LÄMNAD E BIDRAG (fakturerat, ej inbetalat)		
Ej anslagsavräknat återkrav inbetalat 2022, fakturerat 2021, (inbetalat 2021, fakturerat 2020)*	-100	-16
Ej anslagsavräknat återkrav fakturerat 2022 ej inbetalat (fakturerat 2021 ej inbetalat)*	2 096	100
Ej anslagsavräknad transferering utbetalat 2023, avser 2022 (utbetalat 2022, avser 2021)	-394	-460
Ej anslagsavräkning återföring utbetalat 2022, avser 2021	460	0
Transfereringsavsnittet	2 062	-376
<i>* Ändrade jämförelsetal 2021 då detta tidigare redovisades netto.</i>		

	Utg balans tkr 2022-12-31	Utg balans tkr 2021-12-31
Not 13 Balanserade utgifter för utveckling	472	379
IB anskaffningsvärde	3 677	3 297
Årets anskaffningar	204	380
Avgår anskaffningsvärde för sålda och utrangerade tillgångar	-72	0
Anskaffningsvärde UB	3 809	3 677
IB Ackumulerade avskrivningar	3 298	3 110
Årets avskrivningar	111	188
Avgår avskrivningar på sålda och utrangerade tillgångar	-72	0
Ackumulerade avskrivningar UB	3 337	3 298
Bokfört värde	472	379
Not 14 Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	167	282
IB anskaffningsvärde	1 390	1 099
Årets anskaffningar	0	291
Avgår anskaffningsvärde för sålda och utrangerade tillgångar	-943	0
Anskaffningsvärde UB	447	1 390
IB Ackumulerade avskrivningar	1 108	1 083
Årets avskrivningar	64	25
Avgår avskrivningar på sålda och utrangerade tillgångar	-892	0
Ackumulerade avskrivningar UB	280	1 108
Bokfört värde	167	282
Not 15 Förbättringsutgifter på annans fastighet	18 335	19 027
IB anskaffningsvärde	56 002	50 067
Årets anskaffningar	2 379	5 935
Pågående förbättringsutgifter, årets anskaffning	825	0
Anskaffningsvärde UB	59 206	56 002
IB Ackumulerade avskrivningar	36 975	33 472
Årets avskrivningar	3 896	3 503
Ackumulerade avskrivningar UB	40 871	36 975
Bokfört värde	18 335	19 027
Not 16 Maskiner, inventarier, installationer m.m.	23 945	18 479
IB anskaffningsvärde	101 217	91 372
Årets anskaffningar	13 194	10 801
Avgår anskaffningsvärde för sålda och utrangerade tillgångar	-4 438	-956
Anskaffningsvärde UB	109 973	101 217
IB Ackumulerade avskrivningar	82 738	77 511
Årets avskrivningar	7 727	5 982
Årets nedskrivningar	0	201
Avgår avskrivningar på sålda och utrangerade tillgångar	-4 437	-956
Ackumulerade avskrivningar UB	86 028	82 738
Bokfört värde	23 945	18 479

	Utg balans tkr 2022-12-31	Utg balans tkr 2021-12-31
Not 17 Andra långfristiga värdepappersinnehav	8 403	9 726
Andelar Kammarkollegiets räntekonsortium		
Anskaffningsvärde	4 552	4 552
Ackumulerad orealiserad värdeförändring	-191	-560
Årets nedskrivning	-230	369
Summa bokfört värde räntekonsortium	4 131	4 361
Andelar Kammarkollegiets aktiekonsortium		
Anskaffningsvärde	1 859	1 859
Ackumulerad orealiserad värdeförändring	3 505	2 856
Årets nedskrivning	-1 092	649
Summa bokfört värde aktiekonsortium	4 272	5 364
Utgående bokfört värde tillika marknadsvärde	8 403	9 725
Not 18 Kundfordringar	1 129	927
Kundfordringar, inhemska kunder – utomstatlig	2 953	1 023
Kundfordringar, justeringskonto	-2 096	-100
Kundfordringar, utländska kunder	2	2
Fordringar, kommunal ersättning elevplats	267	0
Fordringar, kortbetalning Payex	3	2
Not 19 Övriga kortfristiga fordringar	2 102	102
Kontantkassor och inköpskort	0	2
Fordringar anställda	6	0
Övriga fordringar	2 096	100
<i>Övriga fordringar avser fakturerade återkrav av transfereringar som ej inbetalats under 2022</i>		
Not 20 Periodavgränsningsposter	40 262	33 057
Förutbetalda kostnader	38 138	32 367
Förutbetalda hyror	28 657	23 245
Övriga förutbetalda kostnader	9 481	9 122
Upplupna intäkter	2 124	690
Upplupna bidragsintäkter	1 021	137
Upplupna assistansintäkter	0	553
Övriga upplupna intäkter	1 103	0
<i>Ökningen av förutbetalda hyror beror på generella hyreshöjningar avseende 2023 samt ett utökat lokalbestånd under 2022 (se även not 5).</i>		
<i>Övriga upplupna intäkter avser framförallt överåriga elever i fritidshem HT 2022, fakturerat 2023.</i>		

	Utg balans tkr 2022-12-31	Utg balans tkr 2021-12-31
Not 21 Avräkning med statsverket	-14 644	-21 528
Uppbörd		
Ingående balans	-5	0
Redovisat mot inkomsttitel	-4 249	-3 450
Uppbördsmedel som betalats till icke räntebärande flöde	4 254	3 445
Fordringar avseende uppbörd	0	-5
Anslag i icke räntebärande flöde		
Ingående balans	167	5
Redovisat mot anslag	492 516	439 368
Medel hänförliga till transfereringar m.m. som betalats till icke räntebärande flöde	-492 863	-439 206
Skulder avseende anslag i icke räntebärande flöde	-180	167
Anslag i räntebärande flöde		
Ingående balans	-23 468	-23 824
Redovisat mot anslag	791 007	769 082
Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-783 592	-769 676
Återbetalning av anslagsmedel	378	950
Skulder avseende anslag i räntebärande flöde	-15 675	-23 468
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
Ingående balans	1 778	2 171
Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	-567	-393
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	1 211	1 778
Övriga fordringar på statens centralkonto i Riksbanken		
Ingående balans	0	0
Inbetalningar i icke räntebärande flöde	41 825	44 211
Utbetalningar i icke räntebärande flöde	-530 434	-479 971
Betalningar hänförliga till anslag och inkomsttitlar	488 609	435 760
Övriga fordringar på statens centralkonto i Riksbanken	0	0
Not 22 Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	122 448	143 021
Kreditram på räntekontot enligt regleringsbrevet	72 800	72 800

Not 23 Förändring av myndighetskapitalet

	Statskapital	Balanserad kapitalförändring, avkastning donationskapital	Balanserad kapitalförändring, avgiftsbelagd verksamhet	Transfereringsverksamhet	Kapitalförändring enligt resultaträkningen	Summa
Utgående balans 2021	233	6 519	-2 563	17	92	4 298
Ingående balans 2022	233	6 519	-2 563	17	92	4 298
Föreg. års kapitalförändring	0	1 181	-713	-376	-92	0
Årets kapitalförändring	0	0	0	0	-1 307	-1 307
Summa årets förändring	0	1 181	-713	-376	-1 399	-1 307
Utgående balans 2022	233	7 700	-3 276	-359	-1 307	2 991

	Utg balans tkr 2022-12-31	Utg balans tkr 2021-12-31
Not 24 Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	11 868	9 213
Ingående balans avsättning för pensioner	9 213	11 374
Årets kostnader för delpensioner	7 480	4 212
Årets delpensionsutbetalningar	-4 825	-6 373
Årets förändring avsättning för pensioner	2 655	-2 161
Utgående avsättning	11 868	9 213
Not 25 Övriga avsättningar	10 309	12 291
Ingående balans avsättning för lokalt omställningsarbete	12 291	12 304
Årets avsättning	1 713	1 653
Årets upplösning	-3 695	-1 666
Årets förändring avsättning för lokalt omställningsarbete	-1 982	-13
Utgående balans avsättning Lokalt omställningsarbete	10 309	12 291
Ingående balans avsättning för omstruktureringsåtgärder mm	0	1 334
Nya avsättningar omstruktureringsåtgärder	0	0
Återbokning avsättning omstruktureringsåtgärder	0	-1 334
Årets förändring avsättning för omstruktureringsåtgärder	0	-1 334
Utgående balans avsättning för omstruktureringsåtgärder	0	0

Avsättning och syfte	Årets förändring	Utgående balans	Regleras 2023
Avsättning för lokalt omställningsarbete	-1 982	10 309	4 000
SUMMA	-1 982	10 309	4 000

	Utg balans tkr 2022-12-31	Utg balans tkr 2021-12-31
Not 26 Lån i Riksgäldskontoret	39 124	37 614
Ingående balans	37 614	30 268
Nyupptagna lån	13 146	17 355
Amorteringar	-11 636	-10 009
Låneram	45 000	42 000
Utnyttjad låneram	39 124	37 614
<i>I slutet av 2022 anskaffades anläggningstillgångar till ett sammanlagt värde av 3 084 tkr som ej lånats till. Lån för detta kommer att tas upp vid nästa lånetillfälle 2023.</i>		
Not 27 Övriga kortfristiga skulder	13 190	13 069
Personalens källskatt	12 776	12 525
Övriga kortfristiga skulder	414	544
Not 28 Periodavgränsningsposter	76 462	77 712
Upplupna kostnader	70 469	71 121
Upplupen semesterlöneskuld inkl. sociala avg.	58 085	59 777
Upplupna övriga lönekostnader inkl. sociala avg.	8 310	8 553
Övriga upplupna kostnader	4 074	2 791
Oförbrukade bidrag	5 993	6 591
Oförbrukade bidrag – inomstatliga	653	756
Oförbrukade bidrag – utomstatliga	326	384
Oförbrukade bidrag förvaltade stiftelser	1 869	2 231
Oförbrukade bidrag donationer	3 145	3 220
<i>Oförbrukade bidrag - inomstatliga kommer att tas i anspråk enligt följande; inom tre månader: 653 tkr (genom återbetalning).</i>		

Sammanställning över väsentliga uppgifter

	2022-12-31	2021-12-31	2020-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Låneram RGK					
Beviljad låneram	45 000	42 000	42 000	50 000	50 000
Utnyttjad låneram	39 124	37 614	30 268	29 984	35 005
Kontokredit hos RGK					
Räntekontokredit	72 800	72 800	57 800	73 200	72 800
Max utnyttjad under året	0	0	0	27 406	4 659
Räntor avseende räntekontot RGK					
Ränteintäkter	1 085	0	0	0	0
Räntekostnader	0	0	4	177	436
Avgiftsintäkter					
Beräknade i regleringsbrevet	44 000	345 000	345 000	319 000	310 000
Avgiftsintäkter som disponeras	423 850	402 439	380 609	349 125	312 921
Avgiftsintäkter som inte disponeras	4 249	3 450	3 986	2 139	1 758
Anslagskredit					
Beviljad anslagskredit	30 320	29 633	29 416	28 459	22 433
Utnyttjad anslagskredit	0	0	15	6 370	17 461
Anslag					
Anslagssparande	33 329	50 255	53 647	9 990	21 880
Bemyndiganden					
Tilldelat	36 000	35 500	35 500	35 000	34 000
Utestående åtaganden	32 121	31 784	31 930	34 484	33 851
Årsarbetare					
Antal årsarbetskrafter	1 110	1 098	1 081	1 045	917
Medelantalet anställda	1 278	1 256	1 233	1 203	1 184
Driftkostnad per årsarbetskraft	1 087	1 054	1 019	1 013	1 131
Kapitalförändring					
Årets kapitalförändring	-1 307	92	-1 912	3 877	-2 143
Balanserad kapitalförändring	4 065	3 973	5 885	2 008	4 151

Jag bedömer att den interna styrningen och kontrollen vid myndigheten har varit betryggande under den period som årsredovisningen avser.

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Härnösand den 22 februari 2023

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Aurora Lindberg'. The signature is stylized with a large, sweeping loop at the bottom.

Aurora Lindberg, vikarierande Generaldirektör

En likvärdig utbildning för alla

Hos Specialpedagogiska skolmyndigheten får du stöd när du skapar lärmiljöer som är utvecklande och tillgängliga för alla. Vi erbjuder specialpedagogiskt stöd till skolor och förskolor i hela landet, svarar på frågor och erbjuder kompetensutveckling. Vi driver också specialskolor, fördelar statsbidrag och utvecklar läromedel.

Välkommen till Sveriges expertmyndighet inom specialpedagogik.

Välkommen att följa oss digitalt!

Specialpedagogiska skolmyndigheten syns, hörs och engagerar i en rad olika sociala medieplattformar.

Prenumerera på vårt nyhetsbrev spsm.se/nyhetsbrev

Besök oss på webbplatsen spsm.se

På Facebook, Instagram och Twitter heter vi @SPSMsverige
Vi finns också på LinkedIn.

Våra frukostseminarier och andra seminarier från konferenser finns på vår YouTube-kanal, där vi heter Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Vill du ha tidningen Lika värde för att läsa om specialpedagogik och funktionsnedsättningar kan du prenumerera på den tryckta versionen eller på tidningens digitala nyhetsbrev. Vi har även podden Lika värde som förklarar, fördjupar och diskuterar specialpedagogik och ger goda råd till dig som arbetar i eller har barn som går i förskolan och skolan. På spsm.se/om-oss/folj-oss/ kan du välja hur du vill följa oss.

Sju av våra tio skolor kan du besöka på Facebook:

@ManillaskolanSPSM
@Birgittaskolan
@Vanerskolan
@Kristinaskolan
@Ostervangsskolan
@Ekeskolan
@Asbackaskolan